

T. C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BOLU İLİ TURİZİM POTANSİYELİNİN
HAREKETE GEÇİRİLMESİ İLE İLGİLİ
BİR MODEL YAKLAŞIMI

Ayhan URAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TEKNOLOJİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

1993
ANKARA

Yrd.Doç.Dr. Ayhan URAL

TC
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BOLU İLİ TURİZİM POTANSİYELİNİN
HAREKETE GEÇİRİLMESİ İLE İLGİLİ
BİR MODEL YAKLAŞIMI

Ayhan URAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TEKNOLOJİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

1993
ANKARA

KİMLİKLER

SERİSİ VE TABLOLARI LİSTESİ

ÖZET Bu tezin 1. bölümü 1. bölümü tezi olarak uygun olduğunu belirtir.

ABSTRACT

İÇERİKLER

ÖZET

Danışman

I- ARAŞTIRMANIN KONUSU, SEÇİLMİŞ VE/veya Doç. Dr. Zeki ARSLANTÜRK

II- ARAŞTIRMADA KULLANILAN METOD VE TEKNİKLER

A- YAZILI KAYNAKLAR

B- KİŞİSEL VE ÖZEL KURULUŞLARDAN ALINAN BİLGİLER

III- ARAŞTIRMANIN PLANI

BİRİNCİ BÖLÜM

İKTİSADİ TURİZM OLAKI VE TURİSTİK MAHAL OLARAK BOLD İLİ

I- TURİZM OLAKI

A- TURİZMİN TANIMI

B- TURİZMİN KURUMSAL YAPISI

C- TURİZMİN EKONOMİK ETKİLERİ

II- TURİSTİK MAHAL OLARAK BOLD İLİ

A- TURİSTİK MAHALİN TANIMI

B- TURİSTİK MAHALİN KURUMSAL YAPISI

C- TURİZM ENDÜSTRİSİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ VE ETKİLERİ

İKİNCİ BÖLÜM

BOLD İLİ COĞRAFI VE TARİHİ KÖKENİ

III- TURİZMİN EKONOMİK ETKİLERİ

A- TURİZMİN EKONOMİK ETKİLERİ

B- TURİZMİN EKONOMİK ETKİLERİ

C- TURİZMİN EKONOMİK ETKİLERİ

ÖZET

İÇİNDEKİLER

	sayfa
ŞEKİLLER ve TABLOLAR LİSTESİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi

GİRİŞ

I- ARAŞTIRMANIN KONUSU, SEÇİMİ VE AMACI	1
II- ARAŞTIRMADA KULLANILAN METOD VE TEKNİKLER	3
A. YAZILI KAYNAKLAR	4
B. RESMİ VE ÖZEL KURUMLARDAN ALINAN BİLGİLER	6
III- ARAŞTIRMANIN PLANI	7

BİRİNCİ BÖLÜM

TURİZM OLGUSU VE TURİSTİK MAHAL OLARAK BOLU İLİ

I- TURİZM OLGUSU	8
A. TURİZMİN TANIMI, KAPSAMI VE TURİZM İHTİYACI	9
B. DÜNYA TURİZM HAREKETLERİ İÇİNDE TÜRKİYE'NİN YERİ	11
C. TÜRKİYE TURİZMİ İÇERİSİNDE BOLU	15
II- TURİSTİK MAHAL OLARAK BOLU İLİ	18
A. TURİSTİK MAHALİ OLUŞTURAN TURİZMDEN BAĞIMSIZ	
UNSURLAR	19
B. TURİSTİK MAHALİ OLUŞTURAN TURİZME BAĞIMLI UNSURLAR	19
C. TURİZM ENDÜSTRİSİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ VE ETKİLERİ	20

İKİNCİ BÖLÜM

BOLU İLİ COĞRAFİ VE TARİHİ KONUMU

I- COĞRAFİ KONUM	28
A. İLİN KONUMU	28

	<u>sayfa</u>
B. ARAZİ YAPISI	32
C. İKLİM	34
D. AKARSULAR	39
E. GÖLLER	40
F. KAPLICALAR	42
G. SAHİL BANDI	42
H. KAMP ALANLARI	43
II- TARİHİ KONUM	44
A. İLİN TARİHİ VE ADININ KAYNAĞI	44
B. TARİHİ ESERLERİ	46
C. MAHALLİ KUTLAMALAR	49
III- TURİZM DEĞİŞKENİ OLARAK BOLU İLİ COĞRAFİ VE TARİHİ YAPISI	50

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BOLU İLİ TURİZM POTANSİYELİNİN HAREKETE GEÇİRİLMESİNDE MEVCUT SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

I- TANITIM İLE İLGİLİ SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	62
II- ULAŞIM İLE İLGİLİ SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	70
III- YATIRIM-ÇEVRE İLE İLGİLİ SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	74
IV- EĞİTİM-PERSONEL İLE İLGİLİ SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	78
SONUÇ	81
YARARLANILAN KAYNAKLAR	84

EKLER

EK 1: İLİN DOĞAL VE TARİHİ DEĞERLERİNİ GÖSTEREN BAZI FOTOĞRAFLAR	
EK 2: BOLU İLİ TURİZM HARİTASI	
EK 3: TURİZM DEĞERLERİNİN TURİSTİK MAHALE DAĞILIMI	
ÖZGEÇMİŞ.....	113

ŞEKİLLER VE TABLOLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1: Turizm Arz Verileri	20
Şekil 2: Turizm Gelirinin Yayılma Özelliği	24
Tablo 1: Ziyaretçilerin Türkiye'yi Ziyaret Amaçlarına Göre Dağılımı	16
Tablo 2: Coğrafi Bölgelere Göre Belgeli Konaklama Tesislerinin Sayısı	17
Tablo 3: İlçeler Arası Mesafe Cetveli	28
Tablo 4: Bolu İle Diğer İller Arasındaki Mesafeler	29
Tablo 5: Meteorolojik Elemanlar	36
Tablo 6: Meteorolojik Elemanlar	37
Tablo 7: Meteorolojik Elemanlar	38
Tablo 8: Mahalli Kutlamalar	49
Tablo 9: Geceleme Sayılarının Ziyaret Edilen Yerlere ve Tesis Türlerine Göre Dağılımı	55
Tablo 10: Bolu İli Turistik Belgeli Konaklama Tesisleri	55
Tablo 11: Belediye Tarifeli Konaklama Tesisleri	56
Tablo 12: Turist Çekim Merkezleri Mesafe Cetveli	59
Tablo 13: Yabancı Ziyaretçilerin Türkiye'yi Seçmelerini Etkileyen Faktörlere Göre Dağılımı	62
Tablo 14: Ziyaret Edilen Yereler ve Geceleme Sayılarının Seyahat Amacına Göre Dağılımı	65
Tablo 15: İkinci Konutların İllere Göre Dağılımı	67
Tablo 16: Türkiye'ye Gelen Yabancıların Ulaşım Araçlarına Göre Dağılımı	71
Tablo 17: Türkiye'ye Gelen Yabancıların Aylara ve Taşıt Araçlarına Göre Dağılımı	71
Tablo 18: İl Geneline Geceleme Sayıları	78

**BOLU İLİ TURİZM POTANSİYELİNİN
HAREKETE GEÇİRİLMESİ İLE İLGİLİ
BİR MODEL YAKLAŞIMI**

Yüksek Lisans Tezi

Ayhan URAL

GAZİ ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Temmuz - 1993

ÖZ

Turizm, Ekonomik ve sosyo-kültürel hayata olan etkileriyle, son yıllarda ülkemizin gündeminde kalmayı sürdüren bir endüstri koludur. Bu endüstriden sağlanan verimi artırmak, turizmin gelişmesine imkan sağlayacak kaynakların bilimsel yöntemlerle tesbiti ve harekete geçirilmesi ile mümkün olmaktadır.

Turizm endüstrisindeki gelişmelerle birlikte ortaya çıkan sorunların çözümü veya turizmin olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi, konunun bilimsel ölçütlerle değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bir bölgede turizmin gelişmesinde öncelikli kaynakların tesbiti ve harekete geçirilmesinde, bölge halkının turizm bilinci belirleyici bir özelliğe sahiptir. Turizm hareketlerinin, hayat standartlarını artırıcı özelliği, geniş tabanlı destek bulduğu bölgeler, sahip oldukları potansiyeli harekete geçirmekte daha başarılı olmaktadır.

Turizm potansiyeli açısından emsalsiz değerlere sahip Bolu ili, bu potansiyeli harekete geçirmede avantajlı bir konuma sahiptir. Bu avantajın iyi kullanılması ancak bölgede turizme yönelik kaynakların tesbiti ve planlamasıyla mümkün olacaktır.

Bolu ili turizm potansiyelinin harekete geçirilmesinde mevcut sorunların tesbiti ve çözüm önerilerini kapsayan bu çalışmanın birinci bölümünde; turizm olgusu, Dünya ve Türkiye'deki turizm hareketleri ile Bolu ili turistik mahal olarak değerlendirilmiştir. İkinci bölümde; Bolu ilinin coğrafi ve tarihi konumu açıklanmıştır. Üçüncü bölümde ise, mevcut sorunlar tek tek ele alınarak çözüm önerileri geliştirilmiştir.

**A MODEL STUDY WITH INTEREST TO SET IN MOTION
OF TOURISM POTENTIAL OF BOLU**

M. Sc. THESIS

Ayhan URAL

GAZİ UNIVERSITY INSTITUTE OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

July - 1993

ABSTRACT

Tourism with influences on the economic and social-cultural is an industry branch which is still on the agenda in our country. It is possible to increase the productivity of this industry by determined and to set in motion the supplies which have the possibilities to develop tourism with scientific methods.

It is necessary to evaluate of the subject with scientific criteria for the solution of problems which occurred together developments in tourism industry or decreasing the negative effects of it. The tourism conscious of people in an area have an effect on the supplies which is required to determine and to set in motion in development of tourism. The tourism movements have the speciality for increasing life standards.

Bolu, which have matchless values in tourism has advantages to set in motion this potential. It is possible to use this advantage well only by determined and planning the sources of tourism.

In the first section of this study; tourism fact, tourism movements in the world and in Turkey, and Bolu were evaluated as tourism place. Geograph and history of Bolu were explained in the second section. In the third section, the suggests of solution were developed for the problems examined in detail.

TEŞEKKÜR

Yaptığım çalışmanın her aşamasında değerli yardımlarını esirgemeyen **Danışman Hocam Sayın Yrd.Doç.Dr. Zeki ARSLANTÜRK'e**, ayrıca konuyla ilgili görüşlerine başvurduğum kamu görevlileriyle özel sektör temsilcilerine ve tezin yazılmasında emeği geçen herkese teşekkürü bir borç bilirim.

GİRİŞ

I. ARAŞTIRMANIN KONUSU, SEÇİMİ ve AMACI

Bu çalışmada ele alınan konu, geniş anlamda "Turizm", dar anlamda ise "Bolu'da Turizm" olgusunu kapsamaktadır.

Sanayileşme ile ortaya çıkan yeni yapıda insanlar, bir yandan refah düzeylerini yükseltmişler, diğer yandan ise bu olgunun olumsuz etkilerine de katlanmak zorunda kalmışlardır. Diğer bir ifade ile bu olumsuz durumları (situasyonları) turizm ile gidermeye çalışmaktadırlar. Turizm ihtiyacı teknolojik gelişmelere paralel, zorunlu ihtiyaçlar arasına girmiştir. Çalışma süreleri dışında kalan boş zamanların değerlendirilmesi, insanın çalışma süreleri içerisinde kaybetmiş olduğu enerjiyi yeniden kazanma isteği ve arzusu, kentleşmenin olumsuz etkileri, kitleleri turizm olgusu içinde yer almaya zorlamaktadır. Kitle iletişim ve ulaşım araçlarının küçülttüğü dünyada kamçılanan merak duygusu, turizm olayının gelişmesine etki etmiştir.

Her ne sebeple olursa olsun turizm sosyo-kültürel ve ekonomik bir olgu olarak günümüz dünyasında insanlar için zorunlu bir ihtiyaç halini almıştır. Turizm sadece seyahat edenler ile turizm ihtiyacına yönelik mal ve hizmet üretenleri değil, bu olayın gerçekleştiği coğrafyalarda bulunan herkesi doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir. turizm olayının değişik bölgelerde yoğunluk kazanması, bu bölgelerin turizm açısından sahip oldukları değerlerin, diğerlerine üstünlük sağlamasından kaynaklanmaktadır. İnsanları turizm faaliyetlerine yönelten motivlerin aynı zamanda birtakım turizm merkezlerinin oluşmasına neden olmaları tabiidir.

Ülkemiz turizmi meydana getiren kaynaklar bakımından merkezi bir konuma sahiptir. Ancak kaynaklara sahip olmak tek başına bir anlam ifade etmez. Aynı zamanda

mevcut potansiyelin harekete geçirilmesi ve turist adı verilen insanların yararlanmasına sunulması gerekmektedir. Esas itibariyle problem de bu aşamada başlamaktadır: "Kaynakların tesbiti ve mevcut potansiyelin harekete geçirilmesi nasıl sağlanacaktır?"

Bu araştırmanın amacı yukarıdaki soruya sistematik; bilimsel cevap bulmak, yaklaşım sağlamaktır. Araştırmanın konusu ülkemiz turizmi ve Bolu kesiti ile sınırlandırılmıştır. Turizm olgusunun karmaşıklığı da bu sınırlandırmayı zorunlu kılmıştır.

Ülkemizde özellikle son 30-35 yıllık bir süre içerisinde, turizmin sosyo-kültürel ve ekonomik etkilerinin kontrol altına alınması yönünde önemli gayretler sarfedilmiştir. Ekonomik sistem uygulamalarına göre de turizm olayları yönlendirilmeye ve geliştirilmeye çalışılmaktadır. Turizmin tek başına bir ekonomik olay olmaması, kamuya önemli görevler yüklemektedir. Devlet bir yandan turizm yatırımlarını desteklerken, diğer yandan kontrol ve kanalize mekanizmalarını da sağlamak zorundadır. Bu husus Türk toplum yapısının korunması açısından önemlidir.

Turizme kaynak teşkil edecek tüm değerlerin harekete geçirilmesi, mevcut potansiyelin bilimsel yöntemlerle tesbitini gerektirmektedir. Turizm bilimi, sınırlı turizm kaynaklarından en iyi şekilde yararlanabilmek için önlemleri ve sorunların çözümünün kanunlarını ve teorilerini bulmayı amaç edinir. Bu görevi yerine getirirken diğer sosyal bilimlerden (istatistik, ekonomi, tarih, coğrafya, hukuk ve sosyoloji gibi sosyal ilimlerden) yararlanılmıştır.

Turizm, potansiyeli mevcut olan ülkelerde önemli bir sektör konumuna gelmiştir. Ülkemizin sosyo-kültürel ve ekonomik hayatına yapacağı katkıları ile turizme kaynak teşkil eden potansiyelin tesbiti ve harekete geçirilmesi son yıllarda önemli mesafeler kaydetmiştir. Turizm hareketlerinin yoğun olarak yaşandığı Ege ve Akdeniz bölgelerinde mevcut potansiyelin tesbiti ve harekete geçirilmesi yönünde bir çok çalışma (Güney

Antalya Projesi gibi) ve mesafe kaydedilmesine rağmen, diğer bölgeler, özellikle Karedeniz, hatta Batı Karadeniz yöreleri ihmal edilmiştir. Son zamanlarda turizmin deniz ve sahil turizminden dağ, yeşil alan ve orman turizmine yönelmesi ülkemiz açısından adı geçen bu bölgelerin gündeme gelmesine neden olmuştur. Batı Karadeniz Bölgesi'nde tabii ve kültürel değerler açısından önemli kaynaklara sahip olan Bolu ili'nin turizm potansiyelinin bilimsel yöntemle tesbiti ve harekete geçirilmesi için gereken tedbirlerin ortaya konması bu araştırmanın temel amacıdır. Bu amaç şu şekilde alt bölümlere ayrılarak ifade edilebilir:

1. Turizm olayının önemli sayılabilecek türlerine kaynak teşvik eden ilin, bu potansiyelinin turizm ihtiyaçlarına uygun olarak tesbit edilmesi.
2. Ana hatlarıyla ortaya konacak olan bu potansiyelin nasıl ve ne şekilde ayrıntılı olarak belirlenebileceği.
3. Mevcut turizm hareketlerinin tesbiti.
4. Turizm gelişmesinin bölge yaşantısına yapacağı etki.
5. Bölge halkının turizme ilgisini çekmek ve gerekli koordinasyonun sağlanmasını gerçekleştirmek.

İfade ettiğimiz bu amaçlar araştırmanın iddialarını da içermektedir; "Bolu ili turizm potansiyeli, bilimsel yöntemlerle tesbit edilememiş ve mevcut potansiyel verimli kılınamamıştır".

II. ARAŞTIRMADA KULLANILAN METOD VE TEKNİKLER

"Metod, doğru bilgiyi elde etmek ve amaca varmak için tutulan en kestirme yoldur".¹ Bir araştırmada birden çok veri toplama tekniği ve metod kullanılabilir. Uygulanan metod ve teknikler araştırmayı amacına ulaştırıyorsa fazla olanlar dışta

¹ Zeki ARSLANTÜRK, Cemil İŞLEYEN Sosyal Bilimciler İçin Araştırma Metod ve Teknikleri, Bolu, 1992, s. 39.

kalabilir. Bu nedenle, yapılan çalışmada dökümantasyon metodu ve mülakat teknikleri ile yetinilmiş, anket tekniği ile bilgi toplama yoluna gidilmemiştir.

Son yıllarda ülkemiz turizm gelirlerinin hızlı bir artış içine girmesi, mevcut kaynakların ortaya çıkarılarak değerlendirilmesini zorunlu kılmıştır.

Bolu İli'nin, tabii ve kültürel özellikler açısından turizm sektörünün gelişmesine uygun ortamları bünyesinde bulundurması ve İl'in turizmin çeşitlendirilmesi yönünde ortaya çıkan plaj turizmine alternatif turizm şekilleri açısından zengin kaynaklara sahip olduğu fikrinden hareketle, bu yönde bir çalışma yapılmasına karar verilmiştir. Bu düşünceden hareketle, İl'in turizmden bağımsız kaynaklarının, turizm talebine uygunluğu ile turizme bağımlı unsurların mevcut ve potansiyel talebe yeterliliği üzerinde yapılacak çalışmanın ancak bölgenin ve turizm olayının iyi tanınmasıyla mümkün olacağı sonucuna varılmıştır. 1990 yılından bu yana Bolu İli'nde bulunmamız çalışmaya büyük ölçüde yansımıştır. Bölgedeki bir çok turizm merkezi ziyaret edilerek değişik görüşlerin değerlendirilmesi imkanı doğmuştur.

Bu açıklamalardan sonra kullanılan bilgi kaynaklarını aşağıdaki gibi gruplandırabiliriz.

A- Yazılı Kaynaklar

Araştırmanın genel yapısı ile ilgili temel kaynaklara değinmeden, Bolu ile ilgili kaynakları aşağıdaki gibi açıklayabiliriz.

a- İmar ve İskan Bakanlığı Mesken Genel Müdürlüğü Sosyal Araştırma Dairesi tarafından yayınlanan (Ankara, 1971) Batı Karadeniz Bölgesi Bölgesel Gelişme, Şehirleşme ve Yerleşme Düzeni adlı eserde, bölgede yer alan Bolu İli'nin doğal yapısı ile

nüfus yapısı, sektör incelemeleri başlığı altında da üretken sektörler ile altyapı sektörleri ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

b- Özcan R. Kırçalı tarafından hazırlanan Bolu İli Turizm Master Planı, bölgede turizm sektörünün geliştirilmesine yönelik önemli araştırmaları kapsamaktadır.

c- Mecdi Emiroğlu, Akçakoca'da Nüfus, Yerleşme ve Ekonomik Faaliyetler adlı eserinde ise beşeri ve ekonomik coğrafya açısından ilçenin özelliklerini ortaya koymaktadır.

d- Mecdi Emiroğlu, Bolu'da Yaylalar ve Yaylacılık adlı eserinde, bölgenin fiziksel ve beşeri özellikleri ile yaylaların coğrafi dağılışı, yaylacılık ve ekonomik hayat konuları incelenmiştir.

e- Selami Gözenç, Bolu Deprasyonu ve Yakın Çevresinde Araziden Faydalanma adlı eserinde, fiziki ve beşeri ortam olarak Bolu deprasyonunu değerlendirmiştir.

f- Hasan Tekeli tarafından yapılan, Bolu'daki Yayla Yerleşimlerinin Turizm Amaçlı Kullanım Potansiyelinin Araştırılması adlı çalışma, ilin mevcut turizm potansiyelinden yayla turizmine uygunluğu yönünde sonuçlar ortaya çıkarmıştır.

g- Aydoğan Köksal, Türkiye'nin Genel ve Turizm Coğrafyası adlı eserinde, çalışma sahamız ile ilgili turizm değerleri hakkında bilgiler vermektedir.

h- Dursun Bayraktar'ın, Cumhuriyet Döneminde Bolu adlı yüksek lisans tezinde, ilin tarihi, kültürel ve ekonomik hayatı ile demografik özellikleri incelenmiştir.

ı- İsmet Ülker'e ait, Dağ Turizmi Planlama Yöntemleri Yüksek Dağlarımız Kayak Merkezleri adlı eserde, turizm kullanımı ağırlıklı kış sporları merkezleri başlığı altında Bolu İli hakkında ayrıntılı bilgiler mevcuttur.

i- Bölgenin sosyal ve kültürel yapısı hakkında yapılan araştırmalardan, Tülay Er tarafından gerçekleştirilen Dörtdivan Kasabasının Sosyal ve Kültürel Araştırması adlı çalışma bu konuda geniş bilgiler içermektedir.

j- 1992 yılında İl Turizm Müdürlüğü tarafından yayınlanan 1991 Yılı Bolu İli Turizm Envanteri, ildeki turizm hareketleriyle ilgili bazı bilgileri kapsamaktadır.

k- 1967-1973 ve 1986 Bolu İl Yıllıkları

l- Rıfat Gökçen tarafından yazılan Bolu ve Karadeniz Bölgesi adlı kitap,

m- Ersin Güngördü, Türkiye'nin Turizm Coğrafyası adlı eserinde Bolu ve çevresindeki turizm değerlerinden kısaca bahsetmektedir.

n- Bolu Üçtepe Yayınlarının 2000'li Yıllara Doğru Bolu adlı yayınında, konu ile ilgili düzenlenen paneldeki görüşlere yer verilmiştir.

o- Değişik ansiklopedik kaynaklardan Bolu ile ilgili maddeler değerlendirilmiştir.

ö- Bolu ile ilgili çeşitli broşür, makale, gazete ve benzeri kaynaklardan yararlanılmıştır.

B. Resmi ve Özel Kurumlardan Alınan Bilgiler

İlin mevcut turizm potansiyeli ve turizm sektörünün gelişmesi ile ilgili olarak birçok kurum ve kuruluştan bilgi toplanmıştır. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibidir.

- Valilik

- Turizm İl Müdürlüğü

- Kültür Müdürlüğü

- Meteoroloji Müdürlüğü

- Orman Bölge Müdürlüğü
- Belediye
- Sanayi ve Ticaret Odası

Ayrıca, konu ile ilgili olarak çok sayıda şahıs ile konuşulmuş, bu konuşmalar özellikle her kesimden kişilerle yapılmış ve görüşleri alınmıştır. Turizm olayının içinde bulunmaları açısından kamu ve özel sektör yöneticilerinin görüşleri alınmıştır. Bunlara örnek olarak, Vali yardımcısı, İl Turizm Müdürü, Kültür Müdürü, Meteoroloji Müdürü, bazı otellerin yöneticileri ile üniversite bünyesinden bazı öğretim elemanlarını verebiliriz.

III. ARAŞTIRMANIN PLÂNI

Bolu İli turizm potansiyelinin harekete geçirilmesinde mevcut sorunların tesbiti ve çözüm önerilerini kapsayan bu çalışmanın birinci bölümünde; turizm olgusu, dünya ve Türkiye'deki turizm hareketleri ile Bolu İli turistik mahal olarak değerlendirilmiştir. İkinci bölümde; Bolu İlinin coğrafi ve tarihi konumu açıklanmıştır. Üçüncü bölümde ise, mevcut sorunlar tek tek ele alınarak çözüm önerileri geliştirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TURİZM OLGUSU VE TURİSTİK MAHAL OLARAK BOLU İLİ

I- TURİZM OLGUSU

İhtiyaçların sınırsız, ihtiyaçları karşılayan kaynakların sınırlı olması, insanoğlunu bütün zamanlarda bu kaynaklardan daha verimli bir şekilde faydalanmaya zorlamıştır.

Faydayı artırmaya yönelik ortaya çıkan bütün beşeri faaliyetler ise üretim olarak tanımlanmaktadır. Üretimin amacına ulaşması ve verimli olması, yapılacak faaliyetlerin bir plan dahilinde olmasını gerekli kılmaktadır. Üretim planlaması ve yönetimi, amacın gerçekleştirilmesinde son derece önemlidir.

Üretim yönetimi; üretime yönelik tüm kaynakların (faktörlerin) belirli miktarlardaki mamulün istenilen niteliklerde, istenilen zamanda ve mümkün olan en düşük maliyette üretimini sağlayacak biçimde biraraya getirilmesidir.² Çeşitli dönemlerde toplumlar, mevcut kaynaklarını en iyi şekilde kullanmak ve yeni kaynaklar arama yoluna gitmişlerdir. Günümüz toplumlarında bu kaynakların çeşitliliği, ihtiyaçların karşılanması yönünden farklı alternatiflerin ortaya çıkmasına neden olmakla birlikte yetersizliğini devam ettirmektedir.

Özellikle yaşadığımız çağda turizm hareketleri, yeni kaynakların ortaya çıkması ve bu kaynakların toplumların ihtiyaçlarına yönelik kullanılmasına imkan sağlamıştır. İnsanların tarihin her döneminde değişik nedenlerden dolayı seyahat ettikleri bilinmekle beraber, turizm olayının toplumların sosyo-kültürel ve ekonomik hayatlarına bugünkü kadar etki yaptığına rastlanmamaktadır.

---

² Bülent KOBU, Üretim Yönetimi, İstanbul 1989 , S. 17

Günümüzde sanayinin gelişmesi, kişi başına düşen gelirin artması, refah düzeyinin yükselmesi, insanların kullanabilecekleri boş zamanların çoğalması, turizme, tarihte insanların ticaret, dini ve askeri amaçlarla yaptıkları seyahatlardan çok farklı bir şekil vermiştir.

Turizmin bu farlı görünümü, toplumları sosyal ve ekonomik yönden hızlı bir şekilde etkilemektedir. Bundan dolayı da, turizm 20. yüzyılın bir olgusu, sosyal ve ekonomik bir olaydır.³ Günümüzde bu gerçeğin kavranmasıyla birlikte bir çok ülke, turizme elverişli arz kaynaklarını tesbit ederek harekete geçirmiştir.

Turizm arzı, belirli şartlar altında belirli bir fiyatta, bir memleketin veya bir bölgenin turistlere satmaya ya da turistlerin faydalanmasına sunduğu turistik zenginliklerin bütünüdür. Bir ülkedeki arz kapasitesinin nicelik ve nitelik olarak durumu, turizmi teşvik eden başlıca unsurdur, bir kısım turizm uzmanlarına göre ise; turizm arzı kendi özel talebini yaratmaktadır.⁴

Her alanda olduğu gibi turizm amaçlı değerlendirilebilir kaynakların da sınırlı olması, hatta turizmde hammaddenin doğrudan tabiat ve kültür değerleri olması konunun hassasiyetini artırmaktadır. Dolayısı ile turizme kaynak oluşturan değerlerin tesbiti ve harekete geçirilmesi, turizmin değişik boyutlarının tamamını, değerlendirme sahasının içine dahil etmekle mümkün olacaktır.

A. TURİZMİN TANIMI KAPSAMI ve TURİZM İHTİYACI

Turizm kavramı üzerinde yapılan farklı tanımlar, olayın karmaşık bir yapı arzemesi kadar, çeşitli zaman dilimleri içinde farklı amaçlarla ortaya çıkmış olmasından da kaynaklanmaktadır.

³ Mehmet ÖZDEMİR, *Turizmin Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Yapısına Etkileri*, Ankara 1992, s.18

⁴ Orhan M. SEZGİN, Yıldırım ACAR, *Turizm*, Ankara, 1991, s. 26

Turizm, insanların devamlı ikamet ettikleri, çalıştıkları ve her zamanki olağan ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışına seyahatleri ve buralardaki genellikle turizm işletmelerinin ürettiği mal ve hizmetleri talep ederek, geçici konaklamalarından doğan olaylar ve ilişkiler bütünüdür.⁵

Turizm olayını tek bir sebebe bağlamak ve tek yönüyle ele almak, onun tam anlamıyla anlaşılabilmesi sonucunu doğurur. Turizm olayını oluşturan ilişkiler ve olaylar bütünü açıklayabilmek için, konuya iktisadi, coğrafi, kültürel, hukuki, sosyolojik, teknik vb. açılardan yaklaşmak gerekmektedir. Turizm bilimi, değişik bilimlerle olan yakın alakası nedeniyle ortaya çıkışı, gelişmesi ve etkileri yönünden değerlendirilmesi gereken bir bilim olarak karşımıza çıkmaktadır.

Günümüzde turizmin çok yönlü etkilerini kavrayıp, turizme önem veren ülkeler, sahip oldukları kaynakları en verimli şekilde değerlendirmeye çalışmaktadırlar. Çünkü; turizmi meydana getiren en önemli sebeplerin başında bu kaynakların varlığı gelmektedir.

Ekonomik ve sosyal kalkınma ile beraber ortaya çıkan refahın yükselmesine bağlı olarak, turizm hareketlerine katılan insan kitlelerinde büyük artışlar meydana gelmektedir. Geçmişte lüks ihtiyaçlar sınıfında yer alan turizm ihtiyacı refah seviyesindeki artışa paralel olarak zorunlu ihtiyaçlar grubuna dahil edilmektedir.

Sanayileşmenin bir sonucu olarak ortaya çıkan hızlı kentleşme neticesinde, insanın tabiatla olan teması büyük ölçüde sınırlanmaktadır. Bu sınırlamanın insan sağlığına olan olumsuz etkileri, kitleleri, imkanları ölçüsünde turizme katılmaya yöneltmektedir. Bunun yanında, turizm hareketlerinin başlangıcında karşımıza çıkan ve

---

⁵ Tunca TOSKAY, Turizm, Turizm Olayına Genel Yaklaşım, İstanbul 1989, s. 39.

insanları seyahate yönelten merak, din ve kültür gibi motivler de turizm hareketlerinin kapsamını bu derece artırmaktadır.

Farklı yönleriyle etkisi altına aldığı bölge ve toplumlar üzerinde sosyo-kültürel ve ekonomik hayata yansımaları bulunan turizmin arz kaynaklarını tesbit ederek harekete geçirmek, kapsamlı çalışmalarla gerçekleştirilebilir. Bunun başlıca nedeni ise, turizm olayının hassas dengeler üzerine kurulu olmasından kaynaklanmaktadır.

Coğrafi, sosyal, ekonomik, kültürel, hukuki, teknolojik vb. çevre faktörleri, turizm olayını dışardan etkileyen faktörlerdir. Bu faktörlerin turizm olayına olan etkilerini kontrol altında tutmak çoğu zaman imkansız olmaktadır. Dolayısı ile, kontrol edilemeyen faktörlerden kaynaklanan en küçük bir olumsuzluk, turizm olayının seyrini, politika üretip icra edenlerin etki alanları dışına taşıyabilmektedir.

Üretilcek politikaların etkinliği ile kaynakların verimli kullanılabilmesi, konuyu her yönüyle değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır. Kısa vadeli politikalar ile günlük yaklaşımlar bölge veya ülke turizminin geleceğini ipotek altında bırakabilir.

B. DÜNYA TURİZM HAREKETLERİ İÇERİSİNDE TÜRKİYE'NİN YERİ

Dünya turizm haritası incelendiğinde, sahip olduğu imkanlar açısından Türkiye'nin bu haritadaki payının % 1'in çok üstünde olması gerektiği görülür. Bugün Akdeniz çanağında ağırlıkla Avrupalı tüketicinin beğenisine sunulan oldukça geniş bir yelpaze mevcuttur. Bu yelpazenin kanatlarında benzerlikler olmasının yanında farklılıklar, bunların cazibesini oluşturur. Bu farklılıkların belirginleştirilmesi ve cazibe faktörünün artırılması gerekir.⁶

⁶ Serdar TETİK, "2000'li Yıllarda Türkiye'nin Uygulayabileceği Turizm Pazarlama Stratejisi", Gençlik Turizmi, Turizm Bakanlığı, Ankara 1992, s. 152

Türkiye, uluslararası turizm hareketlerinin ana gelişme eksenlerinden en önemlisi üzerinde, bir Akdeniz, Ortadoğu ve Balkan ülkesi olarak; Avrupa ve Afrika kıtalarının kavşak noktasındaki bir ülkedir. Bu nedenle, Türkiye gerekli ekonomik ve sosyal alt yapıyı gerçekleştirerek turizm açısından gelişmiş ülkeler düzeyine ulaşabilirse, dünya turizminde kendisine birinci planda önemli bir yer sağlayabilecektir.⁷

Dünya turizm pazarındaki verim oranlarının giderek büyümesi, pay kapma yarışını hızlandırdığı günümüzde, turizm değerlerinin ortaya çıkarılması son derece önem arz etmektedir. Turizm olayının, insan ve toplum hayatına değişik yönleriyle yansımaları, özellikle bu alanda politika üreten kurumlara büyük sorumluluklar yüklemektedir. Ekonomik ve sosyo kültürel hayatın gelişmesi üzerinde etkili olan turizm olayı, bilimsel temellere oturtulamaması halinde önemli sorunları da beraberinde getirmektedir.

Bir ülkenin ekonomik refahına doğrudan etkisi bulunan turizmden etkin ve verimli bir şekilde yararlanılması, atıl kaynakların kullanılması sonucunu doğurur ki, refah seviyesinin artması da kaynak kullanımındaki etkinlikle ölçülmektedir. Turizm sektörünün hammaddesi tabiat ve kültür değerleridir. Hammaddenin günlük ihtiyaçlara yönelik tüketilmesi, çok yakın gelecekte onarılması güç tahribatlara yol açmaktadır.

Dünya turizm hareketlerinin yakın bir döneme kadar yoğunlaştığı bölgelerin yavaş yavaş turizm olayının dışında kalması, işte bu gerçekten kaynaklanmaktadır. Turizmi besleyen uygun atmosfer çeşitli faktörlere bağlı olmakla birlikte, tabiat ve tabiatın işlenmesinden doğan kültür özellikleri önemli faktörlerin başında gelmektedir.

Turizmin öznesi olan insanı, turizm faaliyetlerine katan ihtiyacın motivisi, tarihsel süreç içinde çeşitli değişikliklere uğramıştır. Günümüz turisti, gideceği yer hakkındaki

⁷ İsmet S. BARUTCUGİL, Turizm Ekonomisi, İstanbul, 1986, s. 81

tercihini çok sayıda alternatif arasından yapmak durumundadır. Turizm olayının varlığı bir takım ön şartlara bağlıdır. Bu ön şartların başında güven ve huzur ortamı gelmektedir. Alt yapı ve üst yapı yatırımlarının varlığına paralel olarak gerçekleşen turizm, bölgenin sosyal ve ekonomik hayatına yansımaktadır.

Turistik arz bakımından son derece elverişli imkanlara sahip ülkemiz, 1980'li yıllara kadar dünya turizm gelirlerinden çok düşük oranlarda pay alabilmiştir. Özellikle 1982 yılında çıkarılan Turizm Teşvik Kanunu ile bir dönüm noktası içerisine giren Türkiye turizmi, her geçen yıl gelirlerini artırarak, dünya turizm pazarında yerini almaya çalışmaktadır.

Ülkemiz, turizm sektöründe meydana gelen hareketliliğe rağmen, potansiyelimize oranla elde ettiğimiz gelir, halen hak ettiğimiz yerin çok altında olduğumuzu göstermektedir. Ülkemizin 1990 yılı dünya turizm geliri içindeki payı sadece % 1,4'tür.⁸

Gerek doğal ve tarihi zenginlikleri, gerekse iklim koşulları Türkiye'de turizmin gelişmesi açısından son derece uygun bir ortam hazırlamaktadır. Turistik tesis eksikliği ve dış ülkelerdeki tanıtma faaliyetlerinin yetersizliği gibi engelleri ortadan kaldırması durumunda Türkiye'nin tarihten ve coğrafi konumundan kaynaklanan şansını gereğince değerlendirebilmesi olanağı doğabilecektir.⁹

Geçen yıl Akdeniz Ülkelerinden İspanya'ya 1,2 milyon, Yunanistan'a 288.000, Türkiye'ye 155.000, Tunus'a 154.000, Fransa'ya 79.000, Portekiz'e 67.000, Fas'a 25.000 ve Mısır'a 19.000 kişi gönderen büyük bir kuruluşun, (Alman, TOURİSTİK

⁸ *Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü Araştırma ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı, İkinci Konutların Turizm Amaçlı İşletme Modelinin Tesbiti Araştırması, Ankara 1992, s.1*

⁹ *BARUTÇUGİL, a.g.e. s.81*

UNION INTERNATIONAL-TUI) bu ülkeleri ziyaret eden müşterileri nezdinde yaptığı araştırmanın sonuçları Türkiye açısından son derece önemlidir.

Aralık 1992 tarihinde yayınlanan TYD (Turizm Yatırımcıları Derneği) dergisinin Aralık 1992, 13. sayısı 5 ve 6. sayfalarında yer alan araştırmanın sonuçlarına göre:

1. Türkiye, son 8-10 senelik dönemde Körfez Krizi'nin olumsuz etkilerine rağmen turist talebinde en büyük gelişmeyi göstermiştir.

2. Bu olumlu gelişmenin nedeni, yeni bir pazar olması ile ülkenin çekiciliğidir.

3. Çekicilik ve cazibe karşılaştırması; kitle turizmi, çevre kirlenmesi ve güvenlik faktörleri dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Ayrıca, otel ve tatil köylerinin muhtelif faktörlere göre (kuruluş yeri-yiyecek içecek kalitesi-temizlik-oda standartları-oda banyoları standartları-bahçe düzeni-eğlence-tesisin görünüşü-personelin performansı) kalite karşılaştırması ve sıralanmasında, Türkiye'deki otel ve tatil köylerinin birinci derecede sıralandığı tesbit edilmiştir.

Daha öncede açıklandığı gibi, turizm sektöründe arz denildiğinde, ülkelerin sahip oldukları bazı imkanların yerli ve yabancıların faydalanmaları için değerlendirilmesi söz konusu olmaktadır. Turizm literatürü bu imkanları dört grupta ele almaktadır. Bunlar; plaj tatilleri, kültürel ve doğal nitelikli turlar, özel ilgi turları ve toplantı, konferans ve sanat olaylarıdır¹⁰.

Özellikle turizm istatistikleri açısından yapılan çalışmalarda, ziyaret amaçları alt gruplara ayrılmak suretiyle oluşturulacak politikaların daha gerçekçi ve sağlıklı olması amaçlanmaktadır. Dolayısı ile ziyaret amaçları, tatil, kültürel, spor, dost ziyareti,

¹⁰ İlter AKAT, "Turizmdeki Gelişmeler ve Türkiye Gerçeği", Türkiye Gazetesi, 18 Mayıs 1992, s.6

toplantı-konferans, resmi görüşme, iş, sağlık, din, alış-veriş, eğitim, transit vb. gruplarda toplanmaktadır.

C. TÜRKİYE TURİZMİ İÇERİSİNDE BOLU

Son yıllarda büyük bir hamle yaparak turizm gelirlerini artıran Türkiye, turizm değerleri açısından zengin kaynaklara sahiptir. Çalışma sahamızı teşkil eden Bolu İli ve çevresi, Türkiye turizminin tüm karakteristik özelliklerine sahip potansiyel arz kaynaklarını bünyesinde bulundurmaktadır.

Aşağıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere, Türkiye'ye yönelik turizm talebinin, plaj tatillerine yönelik kısmının, turizmin diğer çeşitlerine oranla büyük bir üstünlüğü mevcuttur. Bu talebin Akdeniz ve Ege Bölgelerinde yoğunlaştığı gerçeğinden hareketle, Karadeniz Bölgesinin batı bölümünde yer alan Bolu İlinin plaj tatillerine yönelik genel talep içindeki payının düşük olması doğaldır.

İç Anadolu	114472	1.6	2735645	61.0	2748784	31.4
Toplam	4483126	100.0	4483126	100.0	4483126	100.0

Kaynak: Turizm Bakanlığı Yabancılar Genel Müdürlüğü 1989 S. 19.

İklim özelliklerine bağlı olarak ortaya çıkan bu yönde talep, Karadeniz Bölgesi sahillerine yönelmesini sürdüren çeşitli faktörler mevcuttur. Bunlar, güneşli gün sayısı, güneşlenme süreleri, hava sıcaklığı ve deniz suyu sıcaklığı gibi doğal faktörlerdir. Bu sürdüren faktörlere rağmen, ilin Karadeniz ile temas halinde olduğu Akdeniz sahilleri, dış turizm talebi yanında özellikle iç turizm talebinin yoğunlaştığı bir turistik mahallé olarak her geçen gün gelişmektedir. Bu gelişmeye rağmen, Türkiye turizmi içerisinde Bolu İli turistik mahallé özellikleri açısından değerlendirildiğinde, Batı yapı yatırımlarının yetersiz olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo: 1
Ziyaretçilerin Türkiye'yi Ziyaret Amaçlarına Göre Dağılımı

AMACLAR	BİRİNCİ AMAC		İKİNCİ AMAC		ÜÇÜNCÜ AMAC	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Tatil	3004652	67.0	226710	5.1	60793	1.4
Kültürel	391446	8.7	896119	20.0	106962	2.4
Aktif Spor	38008	0.8	95800	2.1	149902	3.3
Dost Ziyareti	97848	2.2	125976	2.8	54648	1.2
Topl.-Konfr.	65415	1.5	29882	.7	16239	.4
Resmi Görş.	31486	0.7	13228	.3	6914	.2
İş	358175	8.0	58119	1.3	33329	.7
Sağlık Kapl.	13600	0.3	15290	.3	19567	.4
Dini	15588	0.3	31453	.7	22263	.5
Alış-Veriş	187648	4.2	179671	4.0	194396	4.3
Eğitim-Öğrt.	35193	0.8	29345	.7	33895	.8
Transit	50582	1.1	27399	.6	18742	.4
Diğer	59013	1.3	18588	.4	17092	.4
(Cevapsız)	134472	3.0	2735645	61.0	3748384	83.6
Toplam	4483126	100.0	4483126	100.0	4483126	100.0

Kaynak: Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü 1989 S. 19.

İklim özelliklerine bağlı olarak ortaya çıkan bu yöndeki talebin, Karadeniz Bölgesi sahillerine yönelmesini sınırlandıran çeşitli faktörler mevcuttur. Bunlar, güneşli gün sayısı, güneşlenme süreleri, hava sıcaklığı ve deniz suyu sıcaklığı gibi doğal faktörlerdir. Bu sınırlandırıcı faktörlere rağmen, ilin Karadeniz'le temas halinde olduğu Akçakoca sahilleri, dış turizm talebi yanında özellikle iç turizm talebinin yoğunlaştığı bir turistik mahal olarak her geçen gün gelişmektedir. Bu gelişmeye rağmen, Türkiye turizmi içerisinde Bolu İli turistik mahal özellikleri açısından değerlendirildiğinde, üst yapı yatırımlarının yetersiz olduğu ortaya çıkmaktadır.

Turizm Bakanlığı verilerine göre, turizm yatırım belgeli ve turizm işletme belgeli tesis-yatak sayılarının coğrafi bölgelere göre dağılımı tablosu incelendiğinde genel olarak Karadeniz Bölgesinin, turizmde cazibe unsurları arasında yer alan yatırımlar yönünden yetersiz olduğu görülmektedir. Aynı zamanda bu tablo, ilin potansiyel arz kaynaklarının fiili arz şekline dönüştürülmesinin güçlüğüne ortaya koymaktadır.

Tablo: 2
Coğrafi Bölgelere Göre Belgeli Konaklama Tesislerinin Sayısı (31.12.1991)

COĞRAFI BÖLGELER	TURİZM YATIRIM BELGELİ				TURİZM İŞLETMESİ BELGELİ			
	TESİS		YATAK		TESİS		YATAK	
	Adedi	%	Adedi	%	Adedi	%	Adedi	%
Marmara	270	13.59	42.561	12.83	375	26.71	49.032	24.43
Ege	786	39.56	132.273	39.88	399	28.42	57.069	28.44
Akdeniz	552	27.78	110.386	33.29	361	25.71	63.743	31.76
İç Anadolu	136	6.84	19.052	5.74	145	10.33	19.723	9.83
Karadeniz	98	4.93	9.102	2.74	59	4.20	5.494	2.74
Doğu Anadolu	76	3.83	8.639	2.60	32	2.28	3.009	1.50
Güneydou Anadolu	69	3.47	9.698	2.92	33	2.35	2.608	1.30
TOPLAM	1.987	100.00	331.711	100.00	1.404	100.00	200.678	100.00

Kaynak: Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü 1989 S. 19.

Yine aynı kaynakta, illere Göre Belgeli Konaklama Tesislerinin sayısını gösteren tabloda Bolu İli ile ilgili rakamlar, bölgedeki turizm hareketlerinin bugünkü durumunu ortaya koymaktadır. İl genelinde;

Turizm Yatırım Belgeli Tesis Sayısı : 11

Turizm Yatırım Belgeli Oda Sayısı : 1.041

Turizm Yatırım Belgeli Yatak Sayısı : 2.104

Turizm İşletme Belgeli Tesis Sayısı	: 13
Turizm İşletme Belgeli Oda Sayısı	: 871
Turizm İşletme Belgeli Yatak Sayısı	: 1997 adettir.

Turizm çeşitleri yönünden ülke turizmine gelecekte merkez olabilecek Bolu İli'nin, belgeli yatak sayısı, turizm talebindeki artışa paralel olarak artırılmalıdır. Coğrafi özellikler açısından hızlı bir değişim süreci içerisine giren tatil alışkanlıklarına cevap verebilecek özellikler arzeden Bolu İli, Ankara ve İstanbul'a olan yakınlığıyla da kısa süreli tatillerde ortaya çıkan talebin yöneleceği bir konumdadır.

II. TURİSTİK MAHAL OLARAK BOLU İLİ

Turistik mahal olarak Bolu İli'ni değerlendirmeden önce, turistik mahal kavramı ve bu kavramı oluşturan unsurları açıklamak gerekmektedir.

Turistik mahal; ziyaretçilerin konakladığı, ekonomik, sosyolojik ve yerleşim coğrafyası ve kültürel açıdan turizmin kuvvetli ve zayıf olarak damgasını taşıyan mahaldir¹¹.

Turistik mahali oluşturan unsurları tasnif ederken bu unsurların ortaya çıkış nedenlerinin turizm olayı ile ilgisi olup olmamasını iki ölçü olarak ele alınmaktadır. Söz konusu ölçü uygulandığında turistik mahaldeki unsurlar, turizmden bağımsız ve turizme bağımlı olarak ikiye ayrılmaktadır¹².

Herhangi bir coğrafyanın turistik mahal özelliklerine sahip olup olmadığını tesbit etmek için gerekli olan turizmden bağımsız ve bağımlı unsurları aşağıdaki gibi gruplandırabiliriz.

¹¹ TOSKAY. a.g.e. s.174

¹² TOSKAY. a.g.e. s.188

A- Turistik Mahali Oluşturan Turizmden Bağımsız Unsurlar

- 1- Tabii şartlar,
- 2- Turistik mahaldeki çeşitli değerler,
- 3- Turistik mahaldeki olaylar,
- 4- Turistik mahaldeki altyapı,

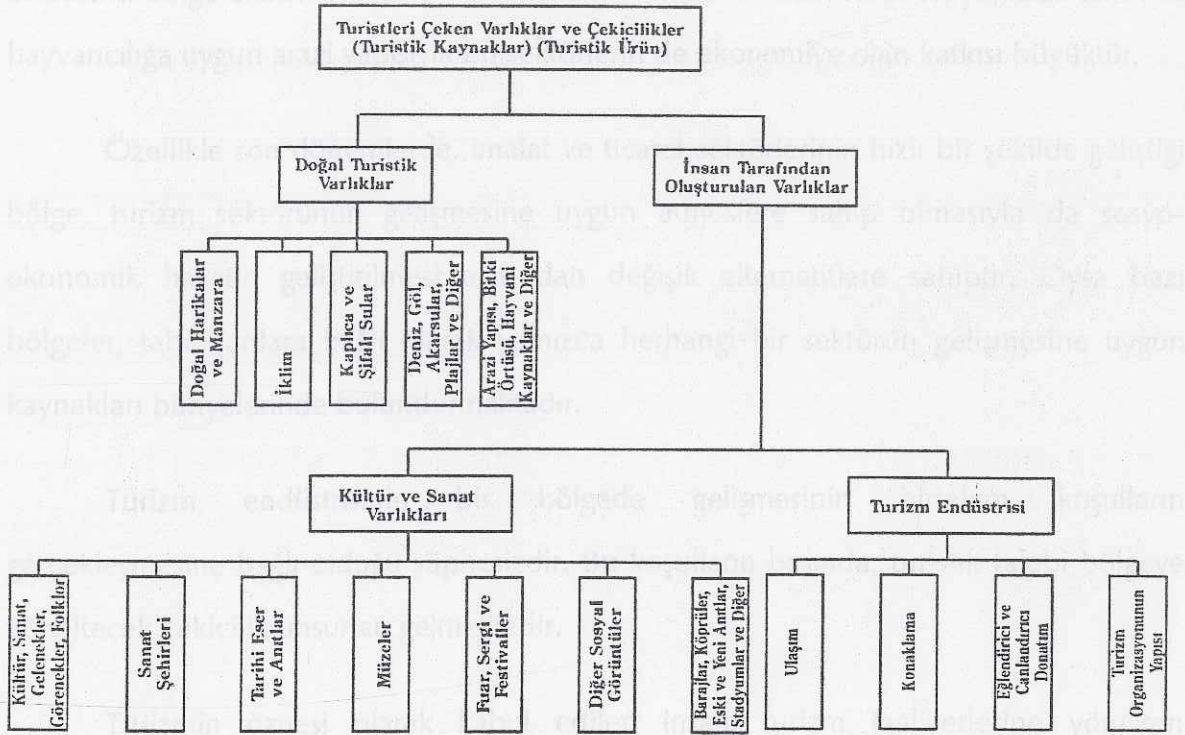
B- Turistik Mahali Oluşturan Turizme Bağımlı Unsurlar

- 1- Kamu idarelerinin turizme bağımlı üretimleri,
- 2- Ulaştırma kuruluşları,
- 3- Konaklama kuruluşları,
- 4- Turizmle ilgili özel mallar ve hizmetler üreten ve/veya pazarlayan kuruluşlar,
- 5- Pazarlama ve Tanıtma kuruluşları,
- 6- Turizmi destekleyen kuruluşlar.

Turizm potansiyelinin tesbitinde, turistik mahali oluşturan unsurlar modeline benzerlik göstermesi açısından aşağıda gösterilen "Turizm Arz Verileri" modelinden de büyük ölçüde yararlanılmıştır. Böylece mevcut kaynakların turizm amaçlı kullanımı ile bölgeye yapacağı sosyal ve ekonomik etkiler daha belirgin bir şekilde ortaya çıkacaktır. Yapılacak planların ve konu ile ilgili üretilecek politikaların uzun vadede verimli kılınabilmesi, detaylı bir potansiyel tesbit yöntemi izlemekle mümkün olacaktır.

Şekil: 1
Turizm Arz Verileri

Kaynak: Hasan Olalı, Turizm Politikası ve Planlaması S. 163.

C. Turizm Endüstrisi, Özellikleri ve Etkileri

Ülkemizde turizm hareketlerinin kıyı şeritlerinde yoğunlaşması ile ortaya çıkan sosyal ve ekonomik sonuçların bu bölgelerle sınırlı kalmasını önlemek için, turizmi çeşitlendirerek etkisini farklı coğrafyalara yaymak yönünde üretilen politikalar çalışma sahamızı oluşturan Bolu İli'ni yakından ilgilendirmektedir.

Sosyal ve ekonomik yönden yeterince kalkınmamış dağlık ve ormanlık bölgelerin kalkınmasında, turizm edüstrisinin üstleneceği rölün hangi boyutlarda olacağını değerlendirebilmek için, bu endüstriyi diğer endüstrilerden farklı kılan temel özellikleri tesbit etmek gerekmektedir.

Bolu İli yüzölçümünün % 57'si ormanlarla kaplı olduğundan, orman ürünleri endüstrisi bölge ekonomisi içerisinde büyük bir yer tutmaktadır. Bunun yanında tarım ve hayvancılığa uygun arazi yapısıyla bu sektörlerin de ekonomiye olan katkısı büyüktür.

Özellikle son dönemlerde, imalat ve ticaret sektörlerinin hızlı bir şekilde geliştiği bölge, turizm sektörünün gelişmesine uygun atmosfere sahip olmasıyla da sosyo-ekonomik hayatın geliştirilmesi açısından değişik alternatiflere sahiptir. Oysa bazı bölgeler, tabii şartlara bağlı olarak yalnızca herhangi bir sektörün gelişmesine uygun kaynakları bünyelerinde bulundurmaktadır.

Turizm endüstrisinin bir bölgede gelişmesinin birtakım koşulların gerçekleşmesine bağlı olduğu şüphesizdir. Bu koşulların başında, turistik talebi bölgeye yöneltecek çekicilik unsurları gelmektedir.

Turizmin öznesi olarak kabul edilen insanı turizm faaliyetlerine yönelten motivlerin başında tatil ihtiyacı (dinlenme) gelmektedir. Dolayısıyla dinlenme imkanlarını sınırlayan faktörlerin yoğun olduğu bölgeler, her ne kadar cazibe unsuruna sahip olsalar da turizm hareketlerinin dışında kalarak bu sektörün etkilerine kapalı kalacaklardır. Dolayısıyla, tercihlerini turizm sektörü olarak belirleyen bölgeler, bu sektörün gelişimine etki edecek (olumsuz) sektörlerle ilgili kararlarında daha hassas davranmak zorunda kalacaklardır.

Bolu İli sektörler arasındaki dengenin kolaylıkla kurulabileceği, sosyo-ekonomik hayata olan katkılarının uyum içerisinde artırılabilmesi potansiyel kaynaklara sahiptir.

Özellikle son yıllarda Bolu'nun kalkınmasında sanayi ve turizm sektörleri arasında tercih yapılması yönünde tartışmalar gündeme gelmiştir. Bilinçsiz sanayileşme, yalnızca turizm sektörünün değil bütün sektörlerin hayatiyetini tehlikeye sokmaktadır.

Bunun için, bu yönde yapılan tartışmalar geleceği belirleyen önemli kararların alınmasında etkili olmaktadır.

Turizm endüstrisinin sosyo-ekonomik hayat üzerindeki etkilerinin ayrıntıları ile ortaya konulması, sektörler arası tercih konusunda beliren bazı kuşkuların ortadan kalkmasını sağlayacaktır.

İsmet S. Barutçugil, "Turizm Ekonomisi" adlı eserinde turizm endüstrisinin temel özelliklerini aşağıdaki başlıklar altında toplamaktadır.

Turizm endüstrisi dış turizm hareketleri açısından görünmeyen bir ihracat özelliği gösterir. Turistik ürünün özelliklerinden kaynaklanan bu durum, mevcut ürünün üretildiği yerde tüketilmesini, yani tüketicinin (turistin) ürünün üretildiği yere gelmesini zorunlu kılar. Dolayısı ile dışarıya herhangi bir mal veya hizmet gönderilmeksizin döviz girdisi sağlanır.

Turizm endüstrisinin büyük ölçüde insan gücüne ihtiyaç duyması, otomasyon imkanlarını sınırlamaktadır. Turizm endüstrisinin bu özelliği, gerçekleştiği bölgelerdeki insanlara, otomasyona imkan sağlayan diğer sektörlerle nazaran daha geniş çalışma alanları yaratmaktadır.

Turizm karmaşık yapısına bağlı olarak ortaya çıkan birçok endüstri dalına doğrudan veya dolaylı bağımlılığı nedeni ile geliştirilmesi halinde, ilişkili olduğu sektörler üzerinde uyarıcı ve sürükleyici etkiler meydana getiren bir endüstridir.

Daha öncede açıklandığı üzere, turizmin gelişmesi için gerekli olan uygun tabii ortamın yanında, turizm bilincinin de geliştirilerek benimsenmesi gerekmektedir. Turizm endüstrisinin geliştiği bölgelerde bazı sektörlerin faaliyet alanlarında kısmi daralmalar meydana gelmektedir. Örneğin, tarım alanlarının süratli bir şekilde turizm amaçlı

kullanımı ile beraber dengesiz bir yapılaşmaya gidilmesi önemli sorunları da beraberinde getirmiştir. Turizm endüstrisinin bu olumsuz yansımalarını en aza indirmek, kısa vadeli çözüm arayışlarını terk etmekle mümkün olabilecektir.

Turizm gelirini diğer sektör gelirlerinden ayıran önemli farklılıklar mevcuttur. Bu farklılıklar, turizmin tüketim boyutundan kaynaklanmaktadır. Turizm olayına katılan insanların harcamaları, daha önceden kazandıkları gelirlerinin bir kısmından meydana gelmektedir. Dolayısıyla turizm harcamaları bölgeler arasında bir gelir transferi meydana getirmektedir.

Turizm gelirinin bir başka özelliği ise; turizm merkezleri açısından çoğu kez sıfır maliyetli olarak nitelendirilen, normal koşullarda ticari niteliği olmayan kaynakları kullanma imkanı sağlamasıdır. Deniz, güneş, kum, dağ, kar, orman, göl gibi serbest malların turizm endüstrisinde turistik ürünün bir parçası olarak değerlendirilmesi (mübadeleye konu olması) turizm gelirinin önemli bir özelliğidir.

Turistik ürün birçok ürünün bir araya gelmesiyle tüketiciye sunulan bileşik bir üründür. Herhangi bir turistik ürünü satın alan turistin harcama miktarı, bileşik ürün oluşturulan ürünleri üretenler arasında bölüşülür. Bunun yanında, turistik harcamaların çeşitli kamu gelirleri üzerinde yapacağı olumlu etkiler ile kamu hizmetlerine önemli derecede kaynak sağlanmaktadır.

Turistik harcamalar neticesinde ortaya çıkan turizm gelirinin bir kısmı vergi olarak kamu gelirlerine, önemli bir kısmı tüketim olarak bölgesel mal ve hizmet alımlarına, bir diğer kısmı ise tasarruf olarak yatırımlara kaynak oluşturmaktadır. Çoğu zaman turizm ihtiyacının karşılanması sırasında ülke ekonomisi dışından çeşitli mal veya hizmet temini söz konusu olabilir.

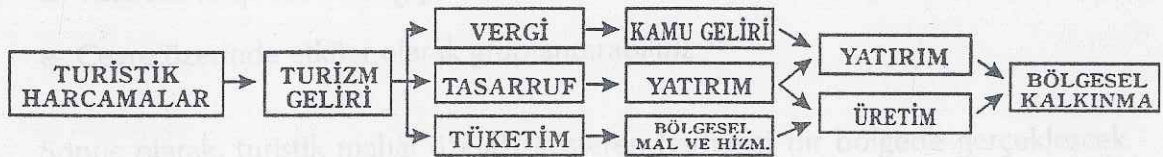

Satın alımların bir kısmını dışalım gerektirmesi ve mali yükümlülüklerin yabancı kuruluşlara karşı yerine getirilmesi durumunda turistlerden elde edilen gelirin kısmen ekonomi dışına sızması söz konusu olur.¹³

Turizm gelirinin yayılma özelliği aşağıdaki şekilde de görüldüğü gibi bölgesel kalkınmaya yansımaktadır.

Şekil: 2

Turizm Gelirinin Yayılma Özelliği

Turizm gelirinin ekonomi içerisinde tüm sektörlerde belli oranlarda dağılacığı çeşitli araştırmalarla tesbit edilmiştir.

Turizmden sağlanan gelirler dengeli bir şekilde topluma dağılmak suretiyle, diğer ekonomik sektörlerde canlılık meydana getirmektedir. Bu konuda yapılan araştırmalar, turistlerin yabancı memleketlerde yaptıkları harcamaların % 25'inin konaklama işletmelerine, % 32'sinin yeme-içme tesislerine, % 25'inin değişik tüketim maddelerinin satın alınmasına, % 10'unun eğlenceye, % 5'inin ulaştırma işletmelerine, % 3'ünün de sair alımlara gittiğini göstermiştir. Diğer bir araştırma ise, turistik harcamaların % 30'unun tarıma, % 20'sinin emek sahiplerine, % 15'inin endüstriye, % 15'inin ticarete, % 20'sinin de vergi olarak devlete ödendiğini ortaya koymuş bulunmaktadır.¹⁴

Turizm olayı gerçekleştiği coğrafyalarda ortaya çıkardığı ekonomik değişiklikler yanında, sosyal yapı üzerinde de bir takım değişiklikler meydana getirmektedir. Dolayısı

¹³ BARUTÇUGİL. a.g.e. s.54

¹⁴ SEZGİN, ACAR. a.g.e. s.22

ile turizmin bir bölgeye olan etkileri yalnız ekonomik açıdan değerlendirilmemelidir. Turizm kavramının açıklanması sırasında da değinildiği gibi turizm, sosyo-kültürel ve ekonomik boyutları olan bir olaydır.

Turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerini;

- a- Demografik etkiler,
- b- Kültürel etkiler,
- c- Normların tranformasyonu,
- d- Tüketim kalıplarında değişiklikler,
- e- Çevre üzerinde etkiler olarak gruplandırabiliriz.¹⁵

Sonuç olarak, turistik mahal özelliği gösteren herhangi bir bölgede gerçekleşcek turizm hareketlerinin ekonomik sonuçlarından etkilenen bölge halkı, bu olayın sosyo-kültürel etkilerininide bünyesinde hissedecektir. Önemli olan ve üzerinde hassasiyetle durulması gereken nokta, turizm olayını sadece bir boyutu ile (özellikle ekonomik yönü ile) değerlendirmeden, tüm boyutlarıyla ele alıp, ortaya çıkaracağı olumsuzluklara en aza indirecek politikalar üretmektir.

Turizm olayı, insanların sürekli konutlarının bulunduğu yer dışında yaptıkları seyahat ve geçici konaklamalarından doğan ihtiyaçların karşılanması ile ilgili faaliyetlerdir.

Turizm olayının tarihi gelişimi incelendiğinde, bu olaya katılan insanların farklı amaçları olduğuda görülecektir. Özellikle günümüzde bu amaçların büyük ölçüde artması sonucu turizm, hızlı bir gelişme göstererek çeşitlenmiştir.

---

¹⁵ Mehmet ÖZDEMİR, *Turizmin Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Yapısına Etkileri*, Ankara 1992, s.58

Genel bir ifade ile turizm çeşitlerini, dinlenme turizmi, kültürel turizm, spor turizmi, sağlık turizmi, ekonomik, dini ve politik turizm olarak gruplandırabiliriz.

Günümüzde çok yönlü bir görünüm arz eden ve hızlı bir gelişim süreci içinde bulunan turizm endüstrisi, uygun coğrafi şartlar bulabildiği ülke ve/veya bölgelerin sosyal ve iktisadi hayatını önemli derecede etkilemektedir.

Turizm coğrafyası; insan topluluklarının tabii olaylar ile tabiatı faydalanarak oluşturdukları, tarihi, sosyal, kültürel ve ekonomik varlıkları, eğlenme tatil yapma, tedavi görme, dini ve kültürel nedenlerle ziyaret etme, spor ve eğitim yapma gibi maksatlarla meydana gelen olayların tümünü dağılışı, nedensellik ve izah prensibine göre inceleyen beşeri ve ekonomik coğrafyanın bir dalıdır.¹⁶

Turizm ekonomik sosyal ve kültürel bir olay olarak, toplumları sürekli olarak etkilemektedir. Gerçekleştiği coğrafyaların sosyo-ekonomik hayatlarında bir takım değişiklikler yaptığı gibi bazı yeni özelliklerde kazandırmaktadır.

Günümüzde ekonomisi turizm endüstrisi üzerine kurulmuş bir çok ülke olduğu gibi, dünya turizm gelirlerinden aldıkları payı artırmak için bir çok ülke de kıyasıya bir mücadelenin içindedir. İnsanların turizm olayına katılması, geçmişte olduğu gibi günümüzde de değişik ihtiyaçları karşılamaya yöneliktir. Bu değişik ihtiyaçları karşılayabilecek unsurları bünyesinde bulunduran bölgeler ise turizm olayının gerçekleştiği ve etkisinin yaşandığı coğrafyalardır.

Turizme katılan insanı turizm çeşitlerinden yalnızca bir veya bir kaçının içinde kabul etmek yanlış olacaktır. Çünkü; insan (turist), turizme faaliyetleri sırasında mevcut turizm arzının her çeşitinden istek ve arzusu ölçüsünde talep edecektir. Fakat,

---

¹⁶ Ersin GÜNGÖRDÜ, *Türkiye'nin Turizm Coğrafyası*, Ankara 1991, s.2

İKİNCİ BÖLÜM

BOLU İLİ COĞRAFI VE TARİHİ KONUMU

I- COĞRAFI KONUM

A. İLİN KONUMU

11051 km²'lik yüzölçümü ile Karadeniz Bölgesi'nin Batı bölümünde yer alan Bolu İli; doğudan Çankırı, batıdan Sakarya, güneybatıdan Bilecik ve Eskişehir, güney ve güneydoğudan Ankara ve kuzeyden de Zonguldak illerine sınırdır. Ayrıca ilin kuzeybatıdan 30 km'lik bir sahil bandıyla Karadeniz'e teması vardır.

1990 yılı genel nüfus sayımına göre ilin toplam nüfusu 536.869'dur. Nüfusun % 38'i şehir ve kasabalarda geri kalan kısmı da köylerde yaşamaktadır. Bolu İli'nin çevreleyen komşu illerle olan uzaklığı ise; Ankara 195, Bilecik 199 km, Eskişehir 270 km., Sakarya 116 km., Zonguldak 173 km. ve Çankırı 252 km.'dir. Mevcut 14 ilçenin il merkezine ve birbirlerine olan uzaklıkları aşağıdaki tablodaki gibidir.

Tablo: 3
İLÇELER ARASI MESAFE CETVELİ (Km.)

BOLU													
83	AKÇAKOCA												
66	83	CUMAOVA											
61	86	15	ÇİLİMLİ										
67	150	133	128	DÖRTDİVAN									
46	86	20	15	113	DÜZCE								
50	133	116	118	16	96	GEREDE							
63	56	20	15	130	20	113	GÖLYAKA						
100	171	154	149	155	134	138	151	GÖYNÜK					
63	146	129	124	130	109	113	126	151	KIBRISCIK				
56	130	122	117	47	102	33	119	151	119	MENGEN			
44	127	110	105	111	90	94	107	45	107	100	MUDURNU		
52	135	118	113	119	98	102	115	140	63	108	96	SEBEN	
37	120	103	98	29	81	15	100	125	100	23	81	89	YENİÇAĞA
66	68	66	61	133	56	116	66	154	129	122	110	118	YIGILCA

Kaynak: Bolu Ticaret ve Sanayi Odası 1992, Adres Rehberi, s. 7.

Tablo: 4
BOLU İLE DİĞER İLLER ARASINDAKİ MESAFELER
(KM. OLARAK)

01	Adana	676	38	Kayseri	518
02	Adıyaman	964	39	Kırklareli	458
03	Afyon	409	40	Kırşehir	382
04	Ağrı	1212	41	Kocaeli	157
05	Amasya	449	42	Konya	455
06	Ankara	195	43	Kütahya	311
07	Antalya	686	44	Malatya	870
08	Artvin	1110	45	Manisa	599
09	Aydın	738	46	K. Maraş	800
10	Balıkesir	429	47	Mardin	1212
11	Bilecik	199	48	Muğla	842
12	Bingöl	1111	49	Muş	1224
13	Bitlis	1307	50	Nevşehir	478
14	BOLU		51	Niğde	538
15	Burdur	560	52	Ordu	694
16	Bursa	296	53	Rize	946
17	Çanakkale	561	54	Sakarya	116
18	Çankırı	252	55	Samsun	530
19	Çorum	357	56	Siirt	1351
209	Denizli	609	57	Sinop	439
21	Diyarbakır	1135	58	Sivas	632
22	Edirne	486	59	Tekirdağ	390
23	Elazığ	970	60	Tokat	551
24	Erzincan	837	61	Trabzon	871
25	Erzurum	1029	62	Tunceli	966
26	Eskişehir	280	63	Ş. Urfa	1024
27	Gaziantep	880	64	Uşak	457
28	Giresun	740	65	Van	1441
29	Gümüşhane	899	66	Yozgat	416
30	Hakkari	1600	67	Zonguldak	173
31	Hatay	873	68	Aksaray	415
32	Isparta	555	69	Bayburt	1000
33	İçel	676	70	Karaman	565
34	İstanbul	251	71	Kırıkkale	300
35	İzmir	641	72	Batman	1275
36	Kars	1240	73	Şırnak	1550
37	Kastamonu	242	74	Bartın	160

Kaynak: Bolu Ticaret ve Sanayi Odası 1992, Adres Rehberi, s. 7.

11051 km²'lik yüzölçümü ile Karadeniz Bölgesi'nin batı bölümünde yer alan Bolu İli, yoğun nüfuslu merkezlere olan yakınlığı açısından son derece avantajlı bir konuma sahiptir. Bolu İli Ankara'ya 195 km. ve İstanbul'a 251 km. uzaklıkta olması, bu merkezlerde yaşayan milyonlarca insanın tabiata olan özlemini giderebilecek değerlere sahip olmasıyla da gelecekte büyük bir turizm merkezi olmaya adaydır. Yine bu iki büyük merkezi birbirine bağlayan karayolu üzerinde bulunması, fiili ve potansiyel talebi etkilemesi yönünden de önemlidir. İlin bu avantajlı konumu nitelikli personel ihtiyacını karşılaması açısından bir takım kolaylıklar sağlamaktadır.

Mevcut karayolu ulaşımına diğer ulaşım şekillerinin, özellikle hava ulaşımının ilave edilmesi, bölgedeki turizm faaliyetlerini artıracaktır. Turizmde talebi etkileyen faktörlerden, gidilen ülkenin veya bölgenin uzaklığı Bolu İli açısından, özellikle iç turizm talebine çok uygundur. Buna bağlı olarak turizm harcamalarının % 40 dolaylarındaki kısmının ulaşım masraflarına yapılması gerçeği de ilin turistik mahal olarak ön plana çıkmasını sağlamaktadır.

Özellikle karayolu ulaşımını kullanarak ülkemizi ziyaret eden yabancıların, Orta Anadolu ve Güney Sahillerimize geçişlerinde bölgeden mecburi geçiş yapmaları İli dış turizme yönelik olarak da değerlendirme imkanı vermektedir.

Daha sonraki bölümlerde de açıklanacağı üzere mevcut turizm çeşitlerini gerçekleştirilebileceği eşsiz güzellikleri bünyesinde barındıran Bolu İli, özellikle son yıllarda tabiatla arasındaki mesafenin gün geçtikçe açıldığı, yoğun kent yaşamı ve çalışma temposuyla yorulan insanın, tabiatla iç içe olma özlemini giderecek bir konuma sahiptir.

İl'in turizm faaliyetleri içerisinde yer almasını sağlayan tabii değerlerden önemlilerinin açıklanmasıyla, mevcut potansiyel hakkında daha geniş ve sağlıklı bir değerlendirme yapılması mümkün olacaktır.

Günümüzde turizm olayının sınırlarını belirlemek oldukça güçleşmiştir. Dinlenme turizminin deniz-güneş-kum üçlüsünün mevcut olduğu sahil kesimlerinden özellikle, dağ, yayla, göl, orman gibi alanlara kaydığı görülmektedir. Aynı zamanda tatil dönemi açısından yaz mevsiminin belirgin bir üstünlüğüne rağmen, turizm faaliyetlerinin diğer mevsimlere hızlı bir şekilde kayarak çeşitlendiği başka bir gerçektir.

Turizme katılacak insanlar, seçecekleri tatil yerini beklentilerini en üst düzeyde karşılayacak bir çok alternatif arasından belirlemektedir. Burada belirleyici faktör, insanın (turistin) turizm faaliyetlerine katılma amacıdır. Özellikle dinlenme turizmine hizmet eden turistik mahalin oluşmasında arazinin uygunluğu çok önemlidir.

Bünyesinde üç sıradağ bulunan il'de, yükselti yer yer 2.000 metreye yaklaşmaktadır. Turizm faaliyetlerine elverişli olan bu dağ sıraları, irili ufaklı bir çok gölü bünyesinde bulundurmaları dolayısıyla eşsiz manzaralara sahiptir. Her mevsimi son zerresine kadar hissettirecek güzelliklere sahip bölgenin bitki örtüsü, iklimin ayrıcalığına bağlı olarak son derece zengindir.

Özellikle son yıllarda gündeme gelen kış turizmi, dağ turizmi, yayla turizmi, göl turizmi ve av turizmi gibi deniz turizmine alternatif turizm türleri yönünden de büyük bir potansiyele sahip olan bölge, aynı zamanda çeşitli tarım ürünlerinin yetiştirilmesine de uygun bir arazi yapısına sahiptir. Patates, fındık, elma, pirinç ve üzüm gibi ürünler ilin değişik ilçelerinde yetişen ürünlerden bazılarıdır.

Kabaca bir dikdörtgeni andıran Bolu yöresini kuzeyden 30 km.'lik bir kıyı ile Karadeniz çevirmektedir. Sakarya Nehri ile Marmara Bölgesi'nden ayrılan yörenin kuzey

kesimi dar, Koroğlu Dağları'nın sınır çizdiği güneyi ise 200 km.'yi aşan bir genişliğe sahiptir.¹⁷

B. ARAZİ YAPISI

Karadeniz kenar dağlarının uzantıları Bolu'da Orhan ve Kaplandede ismini alır ve genel yükseltisi de 1.000 metreye kadar düşer. Bu sırada en yüksek nokta 1.440 metre ile Kızıltepe'dir. İkinci sırayı oluşturan dağlar genel olarak Bolu Dağları adını alır ve en yüksek noktası 1.954 metre ile Çele Doruğu'dur. Bu sırada yer alan diğer dağlar ise, Arkot (1.877), Göl Dağları (1.113), Sünnice (1.828), Dikmen-Elmacık Dağı (1.760) ile Abant (1.748) dağlarıdır. Yükselteleri ilk iki sıradan fazla olan ve genel olarak Koroğlu Dağları adı verilen sıra, bölgenin güneyinde yer alır. Bu sıranın en yüksek noktası 2.378 metre ile Koroğlu Tepesi'dir. Seben dağları ve daha batıdaki uzantısı, Mudurnu civarındaki Ardıc Dağları Bölgenin önemli diğer dağlarını oluşturur.¹⁸

Bolu yöresinde yer alan düzlük alanların dağ sıraları arasındaki deprasyonlarda toplandıkları veya vadi ağlarının birleştikleri küçük düzlükler şeklinde dağıldıkları görülmektedir.¹⁹

İlin batısında, doğu-batı uzunluğu 28 km. kuzey-güney uzunluğu ise 15 km. ve yükseltisi 160 metre olan Düzce Ovası yer alır. Düzce Ovası'ndan Bolu Dağları ile ayrılan ortalama 725 metre yükseltide ve 22 km. doğu-batı, 10-13 km kuzey-güney uzunluğuna sahip Bolu Ovası bulunur. Ortalama 1.300 metre yükseltiye sahip ve ilin doğusunda yer alan Gerede Ovası'na bağlı Yeniçağa ve Dörtdivan Ovaları da bölgenin önemli düzlüklerini oluşturmaktadır. Bunların dışında yörede Himmetoğlu, Mengen ve Mudurnu Ovaları ile Kırıscık Platosu bulunmaktadır.

¹⁷ Mecdi EMİROĞLU, *Bolu'da Yaylalar ve Yaylacılık*, Ankara 1977, s.30

¹⁸ İmar ve İskan Bakanlığı, *Batı Karadeniz Bölgesi Bölgesel Gelişme, Şehirleşme ve Yerleşme Düzeni*, Ankara 1971, s.2

¹⁹ EMİROĞLU, a.g.e. s.31

Kuzeybatı Anadolu'da yer şartlarının doğu-batı ve kuzey-güney yönünde farklılıklar göstermesi, reliefin kısa mesafelerde değişikliğe uğramasıyla iklim farklılıklarının belirmesi, orman örtüsünün yer yer daralıp genişlemesine olduğu kadar ormanın tür ve miktarında bazı farklılıkların oluşmasına yol açar.²⁰

Farklı iklimlerin etkisinde kalan bölgede, Karadeniz bölgesinin zengin bitki örtüsünün tüm özelliklerinin yanısıra iç kesimlere doğru yükseltinin artması yağışların azalması ve yaz kuraklığı ile sert kışlar bitki örtüsü üzerinde de etkisini göstermektedir. Bu etkiye bağlı olarak Karadeniz kıyısına paralel olarak yer alan birinci dağ sırasında yükseltinin 1.000 metreye kadar olan bölümlerinde kışları yaprağını döken ormanlar yer almaktadır. Bu bölümün ilk 100 azami 200 metre kadar çıkan kısmında yapraklarını dökmeyen makilere raslamak mümkündür. Bu sıradaki ormanları oluşturan ağaç türleri ise genellikle, gürgen, kayın, kestane, ıhlamur türleridir. Yükseltinin artması ve rüzgarlara açık veya kapalı olmaları nedeniyle iç bölgelere doğru göknar, meşe, karaçam ve sarıçam türlerine bol miktarda rastlanır. Hatta, Mecdi Emiroğlu ülkenin en iyi vasıflı ormanlarının Bolu Yöresinde yer aldığını belirtmektedir.

Akçakoca Düzce bölümünde fındık, Seben bölümünde elma ve pirinç, Mudurnu-Mengen-Yeniçağa ve Bolu ovalarında patates, sebze ve meyva yetiştirmeye elverişli bölümlerde de değişik türlerde meyva ve sebze yetiştirilmektedir.

Turizmde, çeşitliliğin sağlanmasında önemli bir alternatif olan avcılık faaliyetlerine uygun ortamlar bulunması yönünden bölge ormanları av turizmine yönelik büyük bir potansiyele sahiptir. Merkez Av Komisyonu'nun kararları doğrultusunda yapılabilen avlanmalarda bölgede mevcut av hayvanlarından ayı, kurt, tilki, tavşan, domuz, porsuk, çakal, çulluk, bildircin, keklik, üveyik, yaban ördeği ve yabankazı gibi hayvanlara rastlamak mümkündür.

---

²⁰ EMİROĞLU, a.g.e. s.59

C. İKLİM

Etrafı yüksek dağlarla çevrili bulunan depresyon özel orografik şartları dolayısıyla, gerek kuzeydeki hakim denizsel tesirlere, gerekse İç Anadolu'nun karasal etkilerine tamamiyle açık değildir.²¹

Bolu, Güneyden İç Anadolu Batı ve Kuzey Batı'dan Marmara ve Karadeniz bölgeleri arasındaki konumu dolayısıyla bir yandan İç Anadolu ikliminin bir yandan da Marmara ve daha nemli olan Batı Karadeniz iklimlerinin etkisi altındadır.

Yörenin kıyı kesiminde yazların serin kışların ılık geçmesi ve yağışların mevsimlere eşit dağılması, iç kesimlere doğru özellikle yükseltinin artmasıyla farklı bir görünüm arzeder. Meteorolojik ölçümler değerlendirildiğinde en soğuk ayların Ocak ve Şubat, en sıcak ayların ise Temmuz ve Ağustos olduğu görülmektedir.

Gece ve gündüz sıcaklık farkları iç kesimlere inilmesi ile paralellik arz eden bir yükseliş gösterir. Farklı iklim tiplerinin kesiştiği bölge, çevresini saran ve genellikle tek bir iklimin hakim olduğu illere göre daha zengin bir bitki örtüsüne sahiptir.

Ortalama sisli günler sayısı Bolu'da 32, Düzce'de 36, Akçakoca'da 14 ve Seben'de 3 gündür. Ortalama kar yağışlı günler sayısı Bolu'da 26 Akçakoca'da 5 Düzce'de 12 ve Gerede'de 46 gündür.

Bolu il merkezinde en yüksek kar kalınlığı Şubat 1939'da 72 cm., Kartalkaya'da ise Şubat 1987'de 420 cm olarak tespit edilmiştir. Ortalama karın yerde kaldığı günler sayısı Bolu'da 39, Akçakoca'da 6, Düzce'de 26, Gerede'de ise 75 gündür. Diğer taraftan Aladağ Orman mintikasıdaki yaylalar sahasında ormancılar tarafından 1966-

²¹ Selami GÖZENÇ, *Bolu Depresyonu ve Yakın Çevresinde Araziden Faydalanma*, İstanbul 1979, s.16

1967 yıllarında yapılan ölçümlere göre kar yağışlı gün sayısı 70, karın yerde kalış müddeti ise 86 gündür.

Bölgede ortalama yağışlı gün sayısı 137.66 gündür. Bunun aylara dağılışı incelendiğinde 15.6 günle Ocak başta geldiği görülür. Ocak'ı 15.4 günle Şubat 14.3 günle Mart ayları takip eder. En az yağışlı gün sayısı 4.2 günle Ağustos ayındadır.

Bolu'da yağışlı günlerin aylık ve yıllık durumu

O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	YILLIK
15.6	15.4	15.3	12.5	13.5	11.1	5.8	4.2	7.1	11.1	12.5	14.1	137.6

Ortalama yıllık yağış miktarı ise metrekareye 545.6 kg'dır.

Ortalama nisbi nem oranı il merkezinde % 73, Akçakoca'da % 81, Düzce'de %76 ve Gerede'de % 60'tır. Yörenin kıyı ve kıyıya yakın kesimlerinde (Akçakoca ve Düzce'de) hakim rüzgarlar kış aylarında SW (lodos), Mayıs ve Haziran aylarında NW (karayel), Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarında ise NE (poyraz) dir. Bölgenin daha güneyinde hakim rüzgar SW (lodos) dur.²²

Farklı iklim tiplerinin kesiştiği bölge yine farklı amaçlarla turizm faaliyetlerine katılan insanların beklentilerine cevap verecek niteliklere sahiptir. İklim özelliklerine bağlı olarak gerçekleşen deniz turizmi, yayla turizmi, dağ turizmi, kış turizmi, av turizmi gibi turizm türlerine yönelik fiili ve potansiyel talebi karşılayacak özelliklere sahip olan bölge iklimi, Bolu'nun turizm çekiciliğini etkileyen unsurların başında gelmektedir.

²² EMİROĞLU, a.g.e. s.55

Bolu Meteoroloji İstasyon Müdürlüğü'nce tesbit edilen bazı meteorolojik bilgileri içeren tablolar aşağıda verilmiştir. İlin iklim özelliklerini ayrıntılı bir şekilde gösteren bu tablolar incelendiğinde, farklı turizm çeşitlerine imkan sağlayan coğrafi özelliklere ilave uygun iklim özelliklerinin de bölge turizminin gelişmesine imkan sağlayacağı daha açık şekilde görülecektir.

İSTASYON ADI : BOLU
İSTASYON YÜKSEKLİĞİ: 742 m.

ENLEM DERECEŚİ : 40 44
BOYLAM DERECEŚİ : 31 31
RASAT SÜRESİ : 1931-1980

METEOROLOJİK ELEMANIN ADI	A Y L A R												YILLIK
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
ORTALAM YAĞIŞ MİKTARI (MM.)	60.3	50.6	50.5	51.6	60.0	51.5	25.4	20.5	29.8	36.3	38.7	60.4	545.6
YAĞIŞIN >0.1 OLDUĞU GÜNLER SAYISI	16.0	14.7	14.5	13.4	14.1	11.1	5.8	5.0	7.0	10.6	12.2	14.5	139.1
YAĞIŞIN = 0.0 OLDUĞU GÜNLER SAYISI	0.7	0.5	1.1	0.4	0.3	0.4	0.6	0.3	0.4	0.5	0.5	0.7	6.6
YAĞIŞIN >0.1-5.0 OLDUĞU GÜNLER SAYISI	12.3	11.2	11.4	9.7	10.1	7.7	4.3	3.8	5.1	8.2	9.2	10.8	103.9
YAĞIŞIN >5.1-10.0 OLDUĞU GÜNLER SAYISI	2.2	2.3	2.1	2.4	2.4	2.2	0.7	0.7	0.9	1.3	1.8	2.0	20.9
YAĞIŞIN >10.1-15.0 OLDUĞU GÜNLER SAYISI	1.0	0.8	0.5	1.1	0.9	0.5	0.4	0.3	0.6	0.8	0.6	0.9	8.2
YAĞIŞIN >15.1-20.0 OLDUĞU GÜNLER SAYISI	0.3	0.2	0.3	0.1	0.4	0.4	0.3	0.1	0.3	0.2	0.3	0.5	3.3
YAĞIŞIN >20.1-25.0 OLDUĞU GÜNLER SAYISI	0.1	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	1.3
YAĞIŞIN >25.1-30.0 OLDUĞU GÜNLER SAYISI	0.1	0.0	0.0	0.1	0.0	0.1	0.0	0.1	0.1	0.0	0.1	0.2	0.7
YAĞIŞIN >30.1-35.0 OLDUĞU GÜNLER SAYISI	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.4
YAĞIŞIN >35.1-40.0 OLDUĞU GÜNLER SAYISI	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1
YAĞIŞIN >40.1-50.0 OLDUĞU GÜNLER SAYISI	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
YAĞIŞIN >50.1-75.0 OLDUĞU GÜNLER SAYISI	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
YAĞIŞIN >75.1-100.0 OLDUĞU GÜNLER SAYISI	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
YAĞIŞIN >100 OLDUĞU GÜNLER SAYISI	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
GÜNLÜK ENÇOK YAĞIŞ MİKTARI	78.1	30.9	38.5	32.3	33.1	47.3	52.7	40.4	32.7	30.6	78.8	48.9	78.8
GÜNLÜK ENÇOK YAĞIŞIN TARİHİ(GÜN VE YIL)	3.39	28.45	28.80	2.62	16.75	22.72	14.65	8.32	29.35	24.33	7.38	29.60	7.11.38

Kaynak : Bolu Meteoroloji Müdürlüğü

İSTASYON ADI : BOLU
İSTASYON YÜKSEKLİĞİ: 742 m.

ENLEM DERESESİ : 40 44
BOYLAM DERESESİ : 31 31
RASAT SÜRESİ : 1929-1980

METEOROLOJİK ELEMANIN ADI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	YILLIK
ORTALAMA SICAKLIK	0.1	1.5	4.3	9.3	13.9	17.0	19.4	19.2	15.6	11.6	7.0	2.6	10.1
ORTALAMA SICAKLIĞIN>5.0 OLDUĞU GÜNLER SAYISI	6.0	7.0	13.7	24.9	31.0	30.0	31.0	30.4	30.0	29.8	20.7	10.3	264.6
ORTALAMA SICAKLIĞIN>10.0 OLDUĞU GÜNLER SAYISI	0.5	1.2	3.6	12.9	27.5	29.8	31.0	30.4	28.7	21.0	7.9	1.5	196.0
EN YÜKSEK SICAKLIK	17.5	21.2	29.3	31.8	34.4	35.1	37.6	39.4	37.1	34.0	27.0	21.0	39.4
EN YÜKSEK SICAKLIĞIN TARİHİ	3.29	28.58	30.52	3.52	21.69	10.55	11.80	21.45	6.52	3.52	3.59	2.56	21.8.45
EN YÜKSEK SICAKLIĞIN>30.0 OLDUĞU GÜNLER SAYISI	0.0	0.0	0.0	0.1	1.1	2.7	6.9	8.6	2.7	0.4	0.0	0.0	22.5
EN YÜKSEK SICAKLIĞIN>25.0 OLDUĞU GÜNLER SAYISI	0.0	0.0	0.3	2.2	7.2	13.7	23.1	23.3	12.7	4.5	0.1	0.0	87.0
EN YÜKSEK SICAKLIĞIN<0 OLDUĞU GÜNLER SAYISI	5.9	3.4	0.9	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.4	2.5	13.2
EN DÜŞÜK SICAKLIK	-31.5	-34.0	-19.8	-11.5	-2.3	0.0	2.8	1.4	-2.5	-5.8	-24.8	-29.1	-34.0
EN DÜŞÜK SICAKLIĞIN TARİHİ	5.42	9.29	5.29	1.48	1.64	9.30	14.35	22.49	29.31	30.73	10.56	31.41	9.2.29
EN DÜŞÜK SICAKLIĞIN<0 OLDUĞU GÜNLER SAYISI	22.9	16.1	18.1	6.6	0.5	0.0	0.0	0.0	0.1	2.4	9.6	18.3	98.0
EN DÜŞÜK SICAKLIĞIN<-1.0 OLDUĞU GÜNLER SAYISI	21.0	17.2	15.5	4.8	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	1.6	7.7	16.0	84.0
EN DÜŞÜK SICAKLIĞIN<-2.0 OLDUĞU GÜNLER SAYISI	18.6	14.9	12.6	2.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.0	5.5	13.2	68.5
EN DÜŞÜK SICAKLIĞIN<-3.0 OLDUĞU GÜNLER SAYISI	15.9	12.3	9.8	1.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.5	4.0	11.0	55.1
EN DÜŞÜK SICAKLIĞIN<-4.0 OLDUĞU GÜNLER SAYISI	13.9	10.5	7.4	1.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.3	2.9	9.0	45.0
EN DÜŞÜK SICAKLIĞIN<-5.0 OLDUĞU GÜNLER SAYISI	12.0	8.7	5.5	0.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	2.0	7.2	35.7
EN DÜŞÜK SICAKLIĞIN<-10.0 OLDUĞU GÜNLER SAYISI	5.8	3.6	1.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.4	2.2	13.3
EN DÜŞÜK SICAKLIĞIN>10.0 OLDUĞU GÜNLER SAYISI	0.0	0.1	0.3	1.1	5.8	14.1	20.9	22.2	11.0	4.5	1.0	0.1	81.0
EN DÜŞÜK SICAKLIĞIN>20.0 OLDUĞU GÜNLER SAYISI	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2

Kaynak : BOLU METEOLOJİ KUDURLUĞU

1975-1991 YILLARI ARASINDA BOLU METEOROLOJİ İSTASYON MÜDÜRLÜĞÜNE TESBİT EDİLEN BAZI METEOROLOJİK BİLGİLER

AYL. METEOROLOJİK BİLGİLER	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
1 MAX. SICAKLIK	11.1	12.2	13.4	10.9	15.6	11.0	11.3	15.7	9.2	15.1	14.3	13.2	19.8	14.5	9.6	10.0	14.8
1 MIN. SICAKLIK	-9.4	-18.8	-10.4	-13.1	-14.8	-17.4	-8.0	-11.8	-16.0	-8.3	-13.9	-10.3	-15.4	-8.3	-16.2	-16.7	-13.0
1 ORT. SICAKLIK	11.0	-1.2	0.1	-0.2	2.0	-0.9	3.0	1.3	-2.0	2.9	3.3	4.0	1.5	2.2	-2.9	-2.8	0.6
1 TOPLAM YAĞIŞ	54.0	5.0	32.6	80.2	85.9	76.4	65.8	55.4	100.3	52.3	42.2	82.9	88.5	26.5	18.3	30.4	32.4
2 MAX. SICAKLIK	11.3	9.4	20.8	18.6	20.6	12.3	13.9	15.7	16.2	15.0	15.6	16.0	18.5	15.7	18.9	19.1	14.8
2 MIN. SICAKLIK	-15.4	-16.4	-6.3	-7.2	-7.0	-12.8	-15.0	-14.4	-13.9	-5.4	-22.0	-8.5	-11.5	-10.3	-14.6	-9.8	-16.4
2 ORT. SICAKLIK	0.7	-1.1	6.5	5.6	4.4	0.2	2.2	-1.0	-0.9	3.4	-3.7	3.7	3.8	2.7	0.7	2.8	0.6
2 TOPLAM YAĞIŞ	49.5	29.3	20.2	42.6	48.5	33.1	40.1	34.5	41.9	30.7	121.0	43.2	16.2	35.5	16.6	9.7	49.4
3 MAX. SICAKLIK	26.5	20.4	26.0	21.7	24.2	24.0	24.0	20.7	35.0	21.0	20.0	24.8	22.5	20.0	24.1	23.4	25.6
3 MIN. SICAKLIK	-9.0	-12.6	-9.1	-5.4	-5.0	-15.4	-7.0	-10.3	-10.0	-5.8	-17.8	-7.2	-14.0	-8.4	-5.0	-10.0	-8.1
3 ORT. SICAKLIK	7.3	3.8	4.8	6.4	7.0	4.0	6.3	3.4	5.5	5.3	3.3	5.2	0.8	4.8	7.5	5.8	5.5
3 TOPLAM YAĞIŞ	49.8	43.9	45.1	24.5	20.1	79.4	97.7	28.1	21.2	45.3	22.5	10.2	44.8	65.3	27.0	14.5	30.8
4 MAX. SICAKLIK	28.4	26.0	30.0	22.9	30.0	22.4	26.4	26.2	27.0	23.4	29.0	26.5	22.2	25.0	30.6	24.9	25.8
4 MIN. SICAKLIK	-2.0	-1.6	-1.6	-2.1	-2.6	-1.2	-6.2	-0.6	-0.3	-1.8	-0.2	-0.1	-4.0	0.1	3.1	-3.6	-0.8
4 ORT. SICAKLIK	11.8	9.7	9.2	8.7	8.9	8.4	8.7	9.9	11.0	7.5	10.1	18.6	7.3	9.9	14.4	9.7	9.5
4 TOPLAM YAĞIŞ	47.7	32.4	53.7	91.4	37.9	56.5	14.2	50.4	29.5	70.7	46.2	35.8	50.6	34.0	7.1	72.0	34.9
5 MAX. SICAKLIK	27.4	27.0	30.6	28.0	27.2	32.0	28.1	29.6	28.2	29.4	29.2	26.4	31.8	30.8	31.1	32.3	26.1
5 MIN. SICAKLIK	3.6	3.0	2.2	0.0	3.0	0.0	-2.1	0.2	0.0	0.0	-1.4	-0.9	-0.6	0.5	2.6	0.2	1.4
5 ORT. SICAKLIK	13.9	13.0	14.0	14.0	13.9	14.3	11.7	13.0	14.4	15.0	15.5	10.9	13.6	13.8	13.6	12.7	12.8
5 TOPLAM YAĞIŞ	174.4	90.6	23.5	43.5	76.5	57.6	65.3	63.1	39.7	51.8	51.2	50.2	63.6	83.4	56.6	42.6	95.5
6 MAX. SICAKLIK	32.8	30.0	31.4	34.4	34.6	34.0	34.2	35.4	30.8	33.6	30.3	29.2	32.4	31.0	32.3	34.6	33.6
6 MIN. SICAKLIK	7.2	2.8	3.0	2.4	5.4	5.0	5.0	4.8	4.8	5.8	5.7	3.1	4.4	6.0	5.8	5.8	5.0
6 ORT. SICAKLIK	18.1	15.7	16.9	17.0	17.9	17.6	18.6	17.3	16.1	16.4	16.6	16.9	16.9	16.5	16.8	16.9	17.8
6 TOPLAM YAĞIŞ	67.4	30.2	31.3	13.4	55.8	19.2	11.9	28.3	62.5	28.2	38.0	71.4	37.0	99.8	103.4	40.2	55.6
7 MAX. SICAKLIK	32.4	32.7	33.8	36.3	30.6	37.6	36.3	29.4	30.8	35.0	35.4	34.4	37.7	31.4	32.1	32.4	35.8
7 MIN. SICAKLIK	9.6	6.2	7.6	5.4	4.4	9.2	8.6	4.8	8.9	7.6	4.8	6.8	6.5	9.6	8.5	7.0	9.4
7 ORT. SICAKLIK	20.5	18.8	19.2	19.1	17.9	20.4	19.5	17.0	19.0	18.0	17.5	19.5	20.8	20.4	19.3	20.1	20.2
7 TOPLAM YAĞIŞ	5.9	38.8	6.7	35.8	66.1	1.8	5.8	50.9	94.9	35.5	14.0	20.0	43.1	42.9	30.2	14.5	67.1
8 MAX. SICAKLIK	34.0	30.6	38.7	33.3	37.2	34.0	31.0	30.7	31.0	28.0	36.4	38.0	36.0	33.4	33.3	31.0	32.6
8 MIN. SICAKLIK	7.6	7.8	5.4	6.8	7.8	8.0	4.2	4.8	8.2	6.0	9.7	8.7	7.4	8.0	8.4	7.3	9.2
8 ORT. SICAKLIK	19.4	17.0	19.7	17.3	19.2	19.6	19.1	18.4	17.4	16.7	20.4	21.1	18.6	19.9	20.7	18.9	19.4
8 TOPLAM YAĞIŞ	73.7	47.2	14.0	22.0	17.0	12.1	4.7	77.6	18.4	44.4	4.0	14.3	19.4	13.1	40.0	6.7	35.2
9 MAX. SICAKLIK	27.4	29.9	32.0	33.0	33.4	34.8	31.8	28.8	32.8	33.1	31.4	33.7	31.9	31.9	32.0	18.4	30.8
9 MIN. SICAKLIK	3.6	3.2	5.0	5.0	2.1	2.8	4.0	5.0	1.4	2.4	1.6	5.8	0.8	2.2	4.6	3.2	4.2
9 ORT. SICAKLIK	15.8	14.3	15.5	15.1	16.1	14.0	16.5	17.0	15.2	17.5	14.7	17.1	16.5	15.5	15.6	15.3	15.3
9 TOPLAM YAĞIŞ	14.1	19.1	29.5	72.2	12.8	22.8	32.6	36.3	30.4	13.3	5.6	7.6	0.9	4.6	24.6	49.0	29.9
10 MAX. SICAKLIK	28.5	29.4	27.4	30.1	27.4	28.7	27.6	25.2	25.0	32.3	27.6	23.4	26.2	25.3	26.4	28.4	31.0
10 MIN. SICAKLIK	0.8	3.0	-4.2	1.1	-3.3	0.0	3.0	-1.8	-0.1	-1.2	-2.2	-2.8	-1.0	0.9	0.6	0.6	-1.1
10 ORT. SICAKLIK	11.1	12.8	8.6	11.6	11.2	12.7	14.2	11.4	9.9	12.2	9.0	10.6	10.6	9.8	10.5	12.2	12.0
10 TOPLAM YAĞIŞ	41.3	51.9	30.4	48.7	26.1	17.6	44.9	83.9	64.6	3.0	58.0	36.8	61.9	55.7	58.0	64.0	45.3
11 MAX. SICAKLIK	22.2	21.4	23.7	16.0	22.0	21.3	17.0	21.2	19.5	18.0	24.0	17.9	21.9	15.6	22.2	23.1	19.9
11 MIN. SICAKLIK	-7.2	-5.2	-2.0	-6.3	-6.2	-7.4	-3.6	-6.4	-4.5	-4.0	0.0	-5.7	-3.0	-10.3	-8.4	-2.8	-0.9
11 ORT. SICAKLIK	5.8	7.6	9.1	4.6	7.2	7.8	5.1	4.4	5.6	6.9	9.3	3.2	6.7	3.8	5.6	8.8	7.2
11 TOPLAM YAĞIŞ	39.1	24.2	45.0	2.6	76.1	104.4	43.8	17.4	90.8	51.5	27.1	51.3	30.0	52.7	72.5	39.3	33.0
12 MAX. SICAKLIK	11.2	18.0	12.4	13.3	14.9	18.1	16.8	16.2	13.2	13.8	18.0	13.7	16.8	15.6	17.4	14.8	11.4
12 MIN. SICAKLIK	-15.1	-10.6	-12.7	-6.8	-8.2	-7.7	-3.2	-8.0	-7.2	-11.8	-15.0	-7.4	-11.8	-11.4	-16.0	-13.8	-7.3
12 ORT. SICAKLIK	-1.3	2.7	0.9	3.1	3.0	4.1	7.0	4.3	3.8	0.4	2.2	1.6	2.7	3.1	1.4	3.2	0.5
12 TOPLAM YAĞIŞ	85.7	54.8	45.4	81.5	42.5	75.7	125.8	25.2	28.4	15.2	125.8	60.1	95.4	83.3	66.4	61.5	68.3

Sıcaklıklar C°, yağışlar mm'ye kg. olarak ve aylık toplamaları verilmiştir.

Kaynak : Bolu Meteoroloji Müdürlüğü

D. AKARSULAR

Yağışların mevsimlere düzenli dağılışı ve farklılığı yanında, nemin, bulutluluğun ve orman oranının fazlalığı bölgenin özellikle kaynak ve akarsular açısından mevcut zenginliğini etkilemiştir.

İl sınırları içinde, Filyos, Efteni ve Sakarya havzalarından oluşan üç akarsu havzası bulunmaktadır.²³

Filyos Havzasında; Abant Gölünün ayağı olan daha sonra Devrek Çayı adını alarak Filyos Çayı'na karışan Büyüksu (Bolu Suyu), Ardıc Dağı'nın kuzey eteklerinden doğan Mudurnu Suyu ve Koroğlu Dağlarının kuzey yamaçlarından doğan, sırasıyla Gerede Çayı, Melen Çayı ve Filyos adını alarak Karadeniz'e dökülen Ulusu bulunmaktadır.

Efteni Havzasında; Efteni Gölünün ayağı olan Büyük Melen, Baba Dağı eteklerinden doğup sularını Hasanlar Barajına döken Küçük Melen, Efteni Gölüne dökülen Aksu, Bolu Dağının kuzeybatısından çıkıp daha sonra Küçük Melen ile birleşerek Efteni Gölüne dökülen Asar Suyu ve yine Efteni Gölüne dökülen Asar Suyu ile yine Efteni Gölüne dökülen Uğur Suyu bulunmaktadır.

Sakarya Havzasında ise; Abant Dağlarının güney yamaçlarından doğup Sakarya'ya ulaşan Mudurnu Çayı, Aladağın güneyindeki Sarıalan Yaylasından doğup Sarıyer Barajına dökülen Aladağ Suyu, esas kaynağı Çubuk Gölü olan Göynük Suyu ile Göynük ilçesinin güneyinden doğup Sakarya'ya karışan Çatak Suyu bulunmaktadır.

---

²³ İmar ve İskan Bakanlığı, a.g.e. s.3

E. GÖLLER

Yörede morfolojik yapının karmaşıklığı, yükselti farkının ve eğimli alanların, çanakların fazlalığı göllerin sayılarını artırmakla birlikte bunların küçük yüzölçümlü olmalarına yol açmıştır.

İlin turizm yönünden simgesi olmuş ve son olarakta yeni kurulan Üniversiteye adını veren Abant, orman deniziyle kaplı dağlar üzerinde, yazları piknik, dinlenme ve yürüyüş sporuna, kışları yine dinlenme ve kış sporlarına geniş imkanlar sağlayan önemli bir turist çekim merkezidir. İlin 37 km. kuzeybatısında, 1325 m. yükseltide ve 1,3 km²'lik bir alanı kabl原因, nilüferleriyle de ünlü Abant Gölü her mevsim değişik güzelliklere bürünmektedir.

Yine ilin 46 km. kuzeydoğusunda, 1965 yılında Milli Park ilan edilmiş olan Yedigöller Havzası; kayan kitlelerin vadilerin önlerini kapaması sonucu oluşan ve aralarında 50-60 metre yükselti farkı bulunan kuzeyden güneye doğru; Seringöl, Büyükgöl, Deringöl, Nazlıgöl, Küçükgöl, İncegöl ve Sazlıgöl isimlerinde yedi heyalan gölü, bölgenin turizm coğrafyasına zenginlik katmaktadır. Tabiat harikası bu yöre gününbirlik ve av yapma imkanlarına sahiptir. Göllerde mercan ve alabalık bulunmakta olup, bölgede geyik, karaca, tilki gibi yabani hayvanlara da rastlanır.

Seben-Kıbrısık yolu üzerinde Bolu İl merkezine 13 km. uzaklıkta, Bolu Orman Başmüdürlüğü tarafından yaptırılan suni bir set gölü olan Gölcük, Ormanla göl suyunun ender güzelliklerini sunması açısından önemli bir piknik ve kamp alanıdır.

Yeniçağa Gölü, Boluya 40 km. uzaklıkta Ankara karayolu üzerinde ve Yeniçağa İlçesinin kenarında 989 metre yükseltide bir çanak gölüdür.

Efteni Gölü; Düzce'nin 14 km. güneybatısında, Hamamüstü Köyü civarında ve denizden yüksekliği 118 metredir.

Karagöl; Kıbrısık-Beypazarı yolu üzerinde, çevresi ormanlarla kaplı küçük bir göldür.

Çubuk Gölü; Göynük'ün 11 km. kuzeyinde, Göynük-Bolu karayolunun 5. km.'sinden ayrılarak 6 km.'lik bir orman yoluyla ulaşılan bir göldür.

Sünnet Gölü; Göynük'ün 27 km. doğusundadır. Göynük-Bolu karayolunun 22 km.'den ayrılarak 5 km.'lik bir orman yolundan sonra ulaşılabilen gölün denizden yüksekliği 820 metredir.

Kara Murat Gölü; Mudurnu'ya 30 km. uzaklıkta, Mudurnu-Akyazı yolu kenarında Karamurat Köyü'nde bulunan gölün üç tarafı dağlarla çevrilidir.

Gölköy Baraj Gölü; İlin 10 km. batısında Gölköy ve Karaköy arazileri üzerinde, Bolu Ovasını sulama amacına yönelik kurulmuştur.

Hasanlar Baraj Gölü; Düzce-Yığılca yolu kenarında Küçük Melen suyu üzerinde Düzce Ovasını sulama amacına yönelik kurulmuş ve Bolu içindeki göllerin en büyüğüdür.

Bölgede mevcut göller küçük olmalarına rağmen, sularının berraklığı ve çevrelerinin ormanlarla çevrili olması nedeniyle son derece güzel görünümlüdürler. Bir çoğunun avcılık ve su sporlarına uygun olması, piknik alanı olarak kullanılmalarının yanında değişik alternatifleri de turizme katılan kitlelere sunmaktadır.

F. KAPLICALAR

Bolu İli göller ve akarsular açısından zengin olduğu kadar, jeo-termal su kaynakları açısından da zengin bir bölgedir.

Şehir merkezine 5 km. uzaklıkta çam ormanlarıyla kaplı Aladağ (Seben Dağı) eteklerinde Karacasu Köyündeki Bolu Kaplıcaları bünyesinde 40°C'lik ile 44°C'lik iki su kaynağı vardır. Osmanlılar zamanında da varlığından söz edilen, romatizma, siyatik, sinir ve dolaşım hastalıkları gibi çeşitli hastalıkların tedavisinde büyük yarar sağlayan kaplıcalarda Büyük ve Küçük Kaplıca adı ile iki tesis sağlık turizmine yönelik talebi karşılamak amacıyla kurulmuştur. Ayrıca Fizik Tedavi Hastanesi ile konaklama tesisleri bu bölgeyi önemli bir sağlık turizmi merkezi haline getirmek için gerekli olabilecek birimlerdir.

Mudurnu ilçesinin 5 km. doğusunda bulunan Babos Kaplıcaları ile İlçenin 30 km. kuzeybatısında ormanlık bir alan içerisinde yer alan Sarot Kaplıcaları sağlık turizmi açısından değerlendirilebilecek özellikler arz etmektedir.

Düzce ilçesi Derdin Köyündeki kaplıca ve içmeler, mide, bağırsak, karaciğer ve safra yolları rahatsızlıklarına iyi gelmektedir.²⁴ Bunların yanında Sebe'nin 14 km. güneyindeki Bağlum ile Düzce'nin Efteni Kaplıcaları da sağlık etkinlikleri bakımından ayrı birer değer taşımaktadır²⁵.

G. SAHİL BANDI

Karadeniz'e olan kıyısıyla deniz turizmine müsait olan İlin bu bölümdeki ilçesi Akçakoca küçümsenmeyecek bir turizm hamlesi içindedir.

²⁴ GÜNGÖRDÜ, a.g.e. s.26

²⁵ Sosyal ve Ekonomik Yöniyle'86 Bolu, Bolu 1986, s.60

Akçakoca, güneşin denizden doğup, denizden battığı ender sahil bölgelerinden biri olup, bütün haşmetiyle çırpınan Karadeniz ile tatlı Akdeniz ikliminin birleştiği, ağacın yeşilliğiyle deniz mevsiminin kızgın güneş altında kucaklaştığı temiz ve sakın bir plaj şehridir.²⁶

İç Anadolu'dan en yakın ve kolay şekilde ulaşılabilen deniz, Akçakoca kıyılarıdır. Bu kıyılarda yaz aylarının nisbeten serin geçmesi sıcaktan kaçanlara ve serin denizi sevenler için iyi bir tercih sebebidir.²⁷

Özellikle 1950'li yıllardan başlayarak çevre illerde yaşayanların sayfiye yeri olarak kullandıkları bu şirin ilçe, son yıllarda iç ve dış turizm talebini yoğun bir şekilde yaşayan bir merkez haline gelmiştir. Karadeniz Ereğlisi yolu üzerinde, Bolu İl merkezine 86 km. Düzce'ye 42 km. uzaklıkta olan Akçakoca'ya bu merkezlerden düzenli olarak ulaşım imkanları mevcuttur.

H. KAMP ALANLARI

Bolu'nun 25 km. güneyinde Köroğlu Dağları'nın bir bölümünü oluşturan Aladağ kamp alanlarına uygunluğu ile dağ ve yayla turizmine oldukça elverişlidir. Yine bu dağların Kartalkaya Mevkii de kış sporlarına imkan sağlayan tesisleriyle önemli bir turizm merkezidir. Gerede ilçesinin kuzeyinde 1.300 m. yükseltide, asırlık çam ağaçlarıyla yemyeşil çimenlerin iç içte kaynaşarak oluşturduğu tabiat harikası Esentepe Mevkii, yazın piknik, kışın kış sporlarına elverişlidir. Ormanlarla kaplı Bolu yöresinde birbirinden güzel yaylalar mevcuttur. Özellikle Seben Dağları'ndaki Kızık, Sünnice Dağları'ndaki At Yaylası ile Gerede'nin Yünlü, Haşat ve Benli yaylaları son yıllarda yoğun ilgi toplamaktadır.

²⁶ *Sosyal ve Ekonomik Yönüyle'86 Bolu, Bolu 1986, s.60*

²⁷ *Mecdi EMİROĞLU, Akçakoca'da Nüfus, Yerleşme ve Ekonomik Faaliyetler, Ankara 1970, s.123*

Seben ilçesinin Solaklar Köyü sınırları içindeki mağaralar ile Muslar Köyü sınırları içindeki Peri bacaları, ilin görülmeye değer tabii değerleri arasında sayılabilir.

I- TARİHİ KONUM

A. İLİN TARİHİ VE ADININ KAYNAĞI

Bilindiği üzere, insanlık tarihinde mühim rol oynayan iki unsur vardır. Bunlardan biri medeniyet, diğeri kültürdür. Dünyanın etnik görünümüne baktığımızda medeniyetin insanları ve insan gruplarını birbirine yaklaşturmağa, kültürün ise farklılığı korumağa çalıştığını görürüz. Bunlardan ilki, insanlığın ortak malıdır ve inşa edilebilir bir niteliğe sahiptir; diğeri ağaç gibidir, bulunduğu ortamda yetişir. İkincisi içinde bulunduğu ortamın, dolayısıyla insan grubunun özelliklerini yansıtır. Bu özellikler insan gruplarına, dünyanın etnik görünümünde temsil ettikleri milli karakteri veya milli kimliği kazandırır. Ancak sözü geçen bu özellikleri statik bir yapıda, değişmez unsurlar biçiminde düşünmemek gerekir.²⁸

Tabii özellikler açısından eşsiz güzellikleri bünyesinde bulunduran Bolu İli, çeşitli medeniyetlerin üzerinde yaşadığı tarihi bir bölgedir. Şehir kendi adını taşıyan bir ovanın ortasında 50 metre kadar yükseğe çıkan bir tepenin yamaçlarından ovaya doğru yayılır.

Protohitit, Hitit ve Frig devirlerinin yerleşme alanı olduğu son senelerde yapılan araştırmalar sonucu ortaya çıkan Bolu, Anadolu'nun en eski yerleşme bölgelerinden biridir.²⁹

Bolu bulunduğu yer bakımından tarihi oldukça eskilere dayanan, zamanımıza kadar bir çok olaya sahne olmuş ve çeşitli adlarla anılmış bir ilimizdir.

²⁸ Dursun YILDIRIM, "Coğrafyadan Vatana Geçiş ile Göç Ediş Problemi", Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri, Ankara 1984, s.157

²⁹ Bolu İl Yıllığı 1967, s.168

Firiglerin bir kolu olan Bitinlerin yerleştikleri Kuzeybatı Anadolu (Bolu, Kastamonu ve Bursa) Bitinya adıyla anılmakta ve Bolu'da Bitinyum kentini kurmuşlardı. İlk isminin "Bitinyum" olduğu ve Roma İmparatorluğu döneminde imparator Claudius'un ismine izafeten "Claudiopolis" olarak değiştiği ve ismin sonundaki polis (belde-şehir) kelimesinin zamanla deyim değiştirmesinden meydana geldiği ve bölgenin Türklerin eline geçmesinden bu yana Bolu olarak kullanıldığı sanılmaktadır.³⁰

Ancak, Bitinyum ve Claudopolis şehri bugünkü Bolu'nun yerinde olmayıp 8 km. kuzeydoğusunda Eskihisar adıyla anılan yerdedir.

Bitinya Bölgesi ve şehirleri daha ilk zamanlardan itibaren, Anadolu'nun fethi sırasında Selçuklu Devletine bağlı bir belde olmuştu. Haçlı Seferleri sırasında Bizans'ın eline geçmişse de, Beylikler döneminde bir daha elden çıkmamak üzere Osmanlı Türkleri tarafından 1324'de tekrar fethedilmiştir.³¹

Elverişli doğal konumu nedeniyle 7. ve 9. yüzyıllardaki İslâm akınlarından korunan Bolu, 13. yüzyılda Anadolu Selçuklularının, daha sonra da İlhanlılar'ın ellerine geçerek Osman Gazi döneminde (1299-1324) Konur Alp tarafından Osmanlı topraklarına katılmış ve sancak merkezi yapılmıştır. 1324-1692 döneminde Bolu'yu yöneten sancak beyleri arasında Konur Alp, Gündüz Alp, I. Süleyman (Kanunî) ve Zor Mustafa Paşa dikkat çekmektedir.

Bu dönemde bir ara isfendiyaçoğulları'nın istilâ ettiği Bolu, 1692'de sancak beyleri yerine atanan voyvodalarca yönetilmiş, 1811'de II. Mahmut tarafından voyvodalık kaldırılınca Bolu-Viranşehir adıyla yeniden sancak olmuştur.

³⁰ *İl İl Büyük Türkiye Ansiklopedisi, Milliyet Yayın A.Ş. 1992, s.241*

³¹ *Dursun BAYRAKTAR, "Cumhuriyet Döneminde Bolu", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu 1988, s.3*

1864 yılında Kastamonu eyaletine bağlanan Bolu Sancağı, II. Meşrutiyetten Cumhuriyet dönemine kadar bağımsız bir sancak olarak yönetilmiş, Cumhuriyetin kurulmasından sonra İl merkezi olmuştur.³²

Bolu ve çevresi Türklerin Anadolu'yu fetih yıllarında, ilk fethettiği yöreler arasındadır. Anadolu'nun fetih yıllarında, Türklerin iskan politikasına uygun olarak boylar, oymaklar bölünüp parçalanarak Anadolu'ya dağıtılmışlardır. Türkler gittikleri, yerleştikleri bölgeye, yöreye, köye veya çevrelerindeki bir dağa, ırmağa, ovaya, yaylaya vb. oymak ve boy isimlerini vererek bu tarihi hatıralarını yaşatmışlardır. Bolu ve yöresine de bu iskan politikası sonucu her boydan, her oymaktan bir grup yerleştirilmiştir. Bugün Bolu ve ilçelerinin köyleri: Kızık, Dodurga, Bayat, Çepni, Avşar, Beğdili, Kargın, Yıvağ gibi isimler taşımaktadır.³³

Tarihi geçmişi çok eski ve zengin bir bölge olan Bolu ve çevresinde bu medeniyetlere ait eserlerin ortaya çıkarılmasına yönelik faaliyetleri yeterli düzeyde yapılamamıştır. Varlıklarını günümüze kadar sürdürebilen tarihi eserlerin büyük bir kısmı Türk devirlerine aittir. Bunların yanında diğer medeniyetlere ait eserlere de rastlamak mümkündür. Bu eserlerden bazıları aşağıda açıklanmıştır.

B. TARİHİ ESERLER

1382 tarihinde Yıldırım Beyazıt tarafından yaptırılan ve Bolu'daki Osmanlı eserleri içindeki en eskilerden olan Büyük Camii (Ulu Camii) geçen yüzyıl sonlarında tamamen yanmış, 1899-1900 yıllarında yeniden inşaa edilmiş ve 1904 depreminde gördüğü hasar giderilerek günümüze kadar gelmiştir.

³² Tülay ER, "Dörtdivan Kasabasının Sosyal ve Kültürel Araştırması", Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara 1990, s.9

³³ Yaşar AKSAN, "Beddem, Bedlem, Beddan Yada Bolu'da Nevruz Kutlamaları", Bolu Üçtepe Aylık Gazete, sayı:22 Eylül 1992, s.12

Karaköy Camii; İl merkezine 7 km. uzaklıkta Karaköy sınırları içinde bulunmaktadır. 1562-63 yıllarında Mustafa Paşa Oğlu Mehmet Beyin annesi tarafından yaptırılmıştır.

Demirtaş Paşa Oğlu Mehmet Bey tarafından yaptırılan çok kıymetli bir Türk abidesi olan Kadı Camii; mimari tarz itibarıyla 15. yy. sonları ve 16. yy. başlarına ait eserlerden olduğu tahmin edilmektedir.

Bolu kaplıcaları yanında bulunan ve 1944 depreminde kısmen yıkılan daha sonra restore edilen Musa Paşa (Ilıca) Camii; 1510-11 yıllarında İsfendiyarogullarından Kızıl Ahmet Beyin Oğlu Musa Paşa tarafından yaptırılmıştır.

Saraçhane Camii; 1750 yılında silahtar Mustafa Efendi tarafından yaptırılan bir Osmanlı eseridir.

1571 yılında Musa Paşa'nın oğlu Mehmet Bey tarafından yaptırılan Karaçayır Camii; 1944 depreminden sonra yeniden yaptırılmıştır.

Eskiçağa Camii; Yıldırım Beyazıd devrinde yapılmış olan caminin 1944 depreminde gördüğü hasar giderilmiştir.

Gazi Süleyman Paşa Camii; Göynük'te 1331 tarihinde Gazi Süleyman Paşa tarafından yaptırılmış olan cami, Osmanlı eserleri içinde Bolu'da, en güzellerinden olanı ve sağlam kalanıdır.

Yıldırım Beyazıd tarafından Mudurnu'da yaptırılan Yıldırım Beyazıd Camii; kalın ve sağlam duvarları ile 9 yarım kemer üzerine oturtulmuş olup, tek kubbeli ve tek minareli güzel bir camidir.

Kanuni Sultan Süleyman tarafından yaptırılan Mudurnu Yeni Camii'de Osmanlı dönemi eserlerine ait güzel bir örnektir.

Akşemseddin Türbesi; Göynük İlçesinde bulunan Osmanlı dönemine ait bu eser, 1464 yılında Fatih Sultan Mehmet Han tarafından Hocası Akşemseddin Hazretleri için yaptırılmıştır. Akşemseddin Hazretleri 1389-1459 yılları arasında yaşamış ve İstanbul'un fethinde Eyüp Sultan'ın mezarını bulmuş, Hacı Bayram Veli'nin talebesi olmuş, o devrin ileri gelen evlialarındandır³⁴.

Ceneviz Kalesi; Akçakoca'nın 3 km. batısında bulunan kale Selçuklular tarafından yapılmış, Osmanlılar tarafından restore edilerek Cenevizlilere karşı kullanılmıştır. Bütün sahili görebilecek çeşitli ağaçlar ile örtülü bir kayanın üzerinde kurulmuş savunma kalesidir.

Düzce'nin 4 km. kuzeyinde Akçakoca yolu üzerinde bulunan Konuralp (Üskübü); Bitinya Krallığının önemli bir yerleşim merkezi olup, birçok medeniyetin gelip geçişine sahne olmuştur. Açık hava tiyatrosu, surduvarları ve lahitler günümüze kadar gelen önemli eserlerdir.

1388 yılında Yıldırım Beyazıd adına yaptırılan Orta Hamam, 16. yy.'da Sokullu Mehmet Paşa tarafından yaptırılan Tabaklar Hamamı ile yine Sokullu Mehmet Paşa Vakfı olarak yapılan Sultan Hamamı, ilin önemli eserlerindendir.

Merkez Tekke Köyünde 15. yy.'da Fatih'in hocası Ümmi Sinan adına yapılan Ümmi Sinan Türbesi, Merkez Yozgat Köyündeki Kasım Dede Türbesi ve Göynük İlçesinde bulunan Ömer Sekkin (Bıcağı Ömer Dede) Türbesi Bolu İli'nin tarihi zenginliğin oluşturan eserlerden yalnızca birkaçıdır.

³⁴ G.Mehmet UYTUN, *Göynük ve Akşemseddin*, s.8

Son derece önemli bir tarihi geçmişe sahip Bolu İli üzerinde iz bırakan medeniyetlere ait eserler, İl merkezinde bulunan Kültür Merkezi Sitesi içerisindeki Müzede toplanmıştır. 14.11.1981 tarihinde teşhire açılan Bolu Müzesi'nde 3447 adet arkeolojik, 1942 adet etnografik ve 6060 adet sikke eserinden oluşan 11.369 adet eser mevcuttur. Ayrıca Düzce Konuralp Müzesi yapımı tamamlanmıştır³⁵.

C. MAHALLİ KUTLAMALAR

Bolu'nun; Çam kolonyası, fındık şekeri, çam balı, kaymağı, tereyağı, Düzce'nin; tütün kolonyası, Mudurnu'nun; peyniri, saray helvası, ipek oyaları, Akçakoca'nın; Dağ çileği, fındığı, Seben'in; elması ve Mengen'in peyniri ünlüdür.

Eski kaynaklar taranınca, Bolu ve çevresinde pek çok devlet adamının, müderrislerin, kadıların, şairlerin ve hattatların yetişmiş olduğu görülür. Dertli (Gerede 1772-1845) Figani (Gerede, 1814-1893), Hilmi (Dörtdivan, 1826-1903) ve Aşık Ömer Halk edebiyatı açısından Bolu'da yetişmiş önemli şairlerdir.³⁶

Tablo 8:
MAHALLİ KUTLAMALAR

<u>Mahalli Kutlama Günleri</u>	<u>Yapıldığı Yer ve Tarih</u>	<u>Süresi</u>
Akşemseddin'i Anma Günleri	Bolu - Mayısın ilk haftası	2 gün
Şair Dertli'yi Anma Günleri	Bolu - 1 Haziran	1 gün
Atatürk'ün Bolu'ya Gelişi	Bolu - 17 Temmuz	1 gün
Abant Bayramı	Abant - 17-19 Temmuz	3 gün
Yağlı Güreş Müsabakaları	Gerede - Değişken	1 gün

Festivaller:

Fındık Festivali	Akçakoca - 10 Ağustos	1 gün
Mengen Aşıcılar Festivali	Menden - Değişken	3 gün

³⁵ 1991 Bolu İli Turizm Envanteri, Bolu 1991, s.9

³⁶ Necla PEKOLCAY, "Yunus Emre ve Diğer Yunus'larla İlgili Bolu İlindeki ve Çevresindeki Eserler ve Belgeler", *Bolu İli Halk Edebiyatı Sempozyumu*, Bolu 1986, s.54

Fındık Festivali	Düzce - 14 Ağustos	1 gün
Elma Festivali	Seben - Ekimin İlk Haftasonu	3 gün

Şenlikler:

Kiraz Bayramı	Bolu - 4 Temmuz	1 gün
Köroğlu Esentepe Şenlikleri	Gerede - Değişken	1 gün

Panayırılar:

Bolu Panayırı	Bolu - Ağustos-Eylül	15 gün
Gerede Panayırı	Gerede - Eylül	3 gün
Mudurnu Panayırı	Mudurnu - Eylül	5 gün
Mengen Panayırı	Menden - Eylül	10 gün
Yığılca Panayırı	Yığılca - Eylül	7 gün

Kaynak: 1991 Bolu İli Turizm Envanteri S. 22.

III. TURİZM DEĞİŞKENİ OLARAK BOLU İLİ COĞRAFI VE TARİHİ YAPISI

Buraya kadarki açıklamalar ile ayrıntılı olarak ortaya konulmaya çalışılan tabii şartlar, tarihi ve kültürel değerler, turistik mahal özellikleri açısından değerlendirilecek olursa, Bolu İli emsalsiz kaynaklara sahiptir.

Coğrafi konum itibariyle ülkenin kuzeyden-güneye ve yine kuzeyden-doğuya bağlantısını sağlayan karayolu üzerinde bulunması aynı zamanda nüfus yoğunluğu yüksek iki büyük ilin (Ankara-İstanbul) yaklaşık olarak ortasında yer alması turizm olayının gelişmesi açısından önemli bir avantajdır.

İlin turizm açısından uygun konumunun yanında, diğer tabii şartlar da turizmde ortaya çıkan çeşitli talepleri karşılayabilecek özellikleri taşımaktadır. İklim elemanlarının incelenmesi halinde, bölge ikliminin yaz ve kış turizmine uygunluğu görülmektedir.

İlin Karadenize temas ettiği kıyı bölgeleri, Karadeniz ikliminin tipik karakteristiğini göstermektedir. En sıcak ayların Temmuz ve Ağustos olduğu sahil kesiminde plaj turizminden yararlanmak mümkün olmaktadır.

Yine iklim özelliklerine bağlı olarak, turizmin diğer çeşitlerine imkan sağlayan Bolu İli özellikle kış turizmine önemli bir potansiyel arz etmektedir. Son yıllarda bu yöndeki talebin artması, girişimcileri kış turizmine yönelik yatırımlara yöneltmiştir.

Bölgedeki şifalı su kaynaklarının yeterince kullanıma açılması, bu yöndeki talebin ilgi alanına girecektir. İlin bitki örtüsü, iklime bağlı olarak son derece zengindir.

Orman alanlarının çokluğu ve çeşitliliği, bünyesinde barındırdığı hayvan türleriyle düşünüldüğünde av turizmine geniş imkanlar sağlamaktadır.

Tabii güzelliklere duyulan özlem, insanları turizm olayına katılmaya zorlayan faktörlerin başında gelmektedir. Sanayileşmenin insan hayatına olumsuz yansımaları stres diye adlandıran bilim adamları, ruhen ve bedenen yorulan insanın tekrardan eski sağlığına kavuşması için tabiatla temasını artırmanın yollarını aramaktadırlar.

Mesire yeri olarak bilinen tabii çevrenin içinde yaşama imkanları bölgenin özelliklerine bağlı olarak çok zengindir. Gerçekten de, kalabalık merkezlerden ayrılarak sakin mekanlarda dinlenmek isteyen kitleler, günümüzde turizm talebinin yoğun olduğu bölgelerden hızla uzaklaşmaktadır. Buna bağlı olarak, son yıllarda adını sıkça duyduğumuz yayla turizmi önemli bir alternatif olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye'nin hemen her bölgesinde yayla sözcüğü, yazın çıkıp oturulan serin yer, dağların üzerindeki yazlık ikametgah ya da yazlık mera anlamına gelmektedir³⁷.

---

³⁷ EMİROĞLU, *Bolu'da Yaylalar ve Yaylacılık*, s.16

Ülkemizde yaylacılık olayı özellikle kırsal nüfusun beşeri ve ekonomik faaliyetlerinin, mevsimlere göre yüksek alanlarla alçak alanlar arasında cereyan etmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Genellikle yaz mevsimi döneminde gerçekleşen yaylacılık faaliyetleri; hem dağ ikliminden sağlık yönünden yararlanmayı, hem de hayvancılık yolu ile ekonomik bir fayda ortaya çıkarmaktadır.

Günümüzde yayla alanlarının, yaz aylarında sayfiye, dinlenme, hava değişimi vb. amaçlarla kullanılmaya başlanması, yayla turizmini karşımıza çıkarmıştır.

Bolu ili, yaylalarının güzelliğiyle de turizmin bu alandaki talebine cevap verecek değerlere sahiptir. Bölgede yayla turizmine yönelik potansiyel arz eden, ormanlarla örtülü dağlar üzerinde bulunan meşhur yaylalardan bazıları şunlardır:

Gerede'nin; Yünlü, Haşat, Benli, Seben'in; Kızık, Bolu Merkezinin; Aladağ, Örencik, Alabarda, Sarıalan ve At Yaylası ile Dörtdivan ve Kırısıcık Yaylalarıdır.

Bu yaylaların bir çoğu esas fonksiyonunu büyük ölçüde terkederek, son yıllarda turizme açılmaya başlamıştır. Bu gelişmeler, bölge turizmi açısından sevindirici bir gelişme olmasına rağmen, bu alana yönelik kapsamlı bir plana duyulan ihtiyacın aciliyetini de ortaya koymaktadır.

Göl, gölet ve baraj gölleri açısından da zenginlik arz eden bölge, turizmin her çeşitine imkan sağlayan tabii şartlara sahiptir. Farklı yükseltilerde orman denizleriyle kaplı dağlar her mevsimin tüm güzelliklerini insana sunabilmenin kıvancını taşırlar.

Bir güzelliğe ulaşabilmek için girişilen çaba, bölgenin tabii özelliklerine bağlı olarak binlerce güzellikle süslenir. Orman denizleri yeşilin her tonunu cömertçe gözler önüne sererken göl sularının berraklığı da tabiata duyulan özlemi anında silip, süpürür, yok eder.

Turizm talebini önemli ölçüde etkileyen bir başka faktör turistik mahalde veya civarında bulunan çeşitli değerlerdir. Tarihi ve kültürel zenginlikler, turizmde çeşitliliği sağlamakla birlikte bölgenin tanıtımını da gerçekleştirmektedir.

Bolu ili tarihi ve kültürel zenginlikleriyle de önemli bir turizm merkezidir. Geçmiş uygarlıkların izlerinin günümüze kadar taşınmış olması, çeşitli dönemlere ait eserlerin varlığı kültürel turizme kaynak oluşturmaktadır. Bölge halkının gelenekleri, örf ve adetleri yukarıda sayılan maddi değerlerin yanında manevi değerleri oluşturmaktadır.

Genel bir değerlendirme ile birlikte, turizm çeşitlerinin tamamına imkanlar sunan Bolu İli'ne yönelik ortaya çıkan talebi, turizmin yalnızca bir türüne bağlamamız mümkün olmayacaktır. Ziyaretçiler bölgenin tüm zenginliklerinden aynı mekan içinde yararlanma fırsatı bulacak ve sonuçta memnun ayrılacaklardır.

Altyapı tesislerinde mevcut bir takım yetersizliklerin giderilmesi bölgeyi turistik mahal olarak kabul etmemiz için gerekli, turizmden bağımsız unsurlar açısından fazlasıyla yeterli kılacaktır.

Turistik mahalin oluşmasında turizme bağımlı unsurlar bölge açısından değerlendirilecek olursa, büyük ölçüde yetersiz olduğu görülecektir. İlde, Turizm Bakanlığı'nın taşra teşkilatlanma yapısına uygun olarak İl Turizm Müdürlüğü mevcuttur.

Ziyaretçilerin, turistik mahali ziyaretleri sırasında ortaya çıkan ihtiyaçlarının başında konaklama gelmektedir. Konaklama turizm olayının statik (durgun) yönünü oluşturur. Konaklama imkanlarının nicelik ve nitelik yönünden mevcut özellikleri çoğu defa bölgenin ve/veya ülkenin turizm arzını belirleyen bir ölçüttür.

Belgeli yatak sayısı, herhangi bir bölgeye yönelecek turizm talebini karşılayacak düzeyde olmalıdır. Aksi durumda, turizm faaliyetinde ortaya çıkan konaklama ihtiyacının karşılanamaması, bölgenin çekiciliğini olumsuz yönde etkiler.

Çekicilik; turistin seyahat etmek istediği bir yeri diğer bir yere tercih etmesini etkileyen faktörler olarak açıklanabilir³⁸.

Turizm işletmeleri (konaklama işletmeleri) genellikle çekiciliği yüksek olan yer ve olayların etrafında kurulmaktadır.

Bolu İli, turizm işletmeleri açısından ele alındığında yukarıda da açıklandığı üzere ilk olarak konaklama tesislerinin bugünkü durumu değerlendirilmelidir.

Turizm Bakanlığı verilerine göre 31.12.1991 tarihi itibarıyla;

Turizm işletme belgeli tesis sayısı	15
Yatak Sayısı	2464
Turizm yatırım belgeli tesis sayısı	10
Yatak sayısı	1613'tür.

Yine Turizm Bakanlığı verilerine göre; geceleme sayılarının ziyaret edilen yerler ve tesis türlerine göre dağılımı karşılaştırılmalı olarak aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

3 Yıldızlı Otel	7	1.270	ABANT-GERİDER
3 Yıldızlı Otel	1	72	ALCAKOCA BÖLGE
3 Yıldızlı Otel	2	181	BOLU-ALCAKOCA
3 Yıldızlı Otel	1	50	BOLU
3 Yıldızlı Otel	7	712	KARTALKAYA
3 Yıldızlı Otel	1	70	ALCAKOCA

³⁸ Dündar DENİZER, *Turizm Pazarlaması*, Ankara 1992, s.64

Tablo: 9
Geceleme Sayılarının Ziyaret Edilen Yerler ve
Tesis Türlerine Göre Dağılımı

Tesis Türü	TÜRKİYE		BOLU	
	Sayı	%	Sayı	%
Otel-Motel	27.697.758	70.25	23.247	76.60
Tatil Köyü	1.742.716	4.42	0	0.00
Pansiyon	2.386.055	6.05	1.249	4.12
Kamp/Karavan	1.202.528	3.05	1.417	4.67
Akraba/Arkadaş	2.751.656	6.98	4.394	14.48
Kiralık	1.420.933	3.60	0	0.00
Diğer	2.226.347	5.65	42	0.14
TOPLAM	39.428.601	100.00	30.349	100.00

Kaynak: Turizm Bakanlığı Konaklama İstatistikleri Bülteni - 1991

Bolu İl Turizm Müdürlüğü verilerine göre turistik belgeli konaklama tesislerinin türü, sayısı ve yatak sayıları aşağıdaki tablodaki gibidir.

Tablo: 10
Bolu İli Turistik Belgeli Konaklama Tesisleri

TURİSTİK BELGELİ KONAKLAMA TESİSLERİ			
TESİS TÜRÜ	SAYISI	YATAK SAYISI	BULUNDUĞU YER
5 Yıldızlı Otel	1	310	ABANT
3 Yıldızlı Otel	7	1.278	ABANT-GEREDE-AKÇAKOCA BOLU (4)
2 Yıldızlı Otel	1	72	DÜZCE
1 Yıldızlı Otel	2	181	BOLU-AKÇAKOCA
Motel	1	56	BOLU
Oberj	2	742	KARTALKAYA (2)
Pansiyon	1	20	AKÇAKOCA
TOPLAM	15	2.659	

Kaynak: Turizm İl Müdürlüğü 1991 Turizm Envanteri, s. 24.

Tabii özellikleri değerlendirildiğinde son derece önemli bir turizm merkezi olmaya aday olan Bolu İli'nin, mevcut konaklama kapasitesi açısından yeterli düzeyde olmadığı yukarıdaki tablodan da anlaşılmaktadır.

Özellikle iç turizm talebinin yoğun olarak yaşandığı haftasonu, bayram ve yılbaşı tatillerinde mevcut kapasitenin yetersizliği her geçen gün daha açık bir şekilde görülmektedir. Konaklama imkanlarının çeşitlendirilmesi ve mekana uygun dağılımı sağlanarak kapasitenin artırılması, potansiyel talebin harekete geçirilmesinde önemli rol oynayacaktır.

Bölgeye yönelik talebin konaklama ihtiyacını karşılayan ve turistik belgeli konaklama tesisleri dışında kalan belediye tarifeli tesis türleri, sayıları, yatak sayıları ve bulundukları yerler, yine Bolu İl Turizm Müdürlüğü verilerine bağlı olarak aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo: 11
Belediye Tarifeli Konaklama Tesisleri

BELEDİYE TARİFELİ KONAKLAMA TESİSLERİ			
Bulunduğu Yer	Türü	Tesis Sayısı	Yatak Sayısı
Bolu Merkez	Otel	7	425
Mengen	Otel	1	38
Göynük	Otel	1	30
Akçakoca	Otel	5	198
Akçakoca	Motel	1	24
Akçakoca	Pansiyon	11	180
Yeniçağa	Otel	2	108
Gerede	Otel	2	122
Karacasu	Otel	1	41
Karacasu	Pansiyon	4	68
Seben	Otel	1	16
Düzce	Otel	11	669
TOPLAM		47	1919

Kaynak: Bolu İl Turizm Müdürlüğü 1991 Turizm Envanteri, s. 24.

Her türlü turizm faaliyetlerine imkan sağlayacak özellikleri bünyesinde bulundurmasına rağmen, ulaştırma imkanlarının sınırlılığı bölge turizminin gelişmesini engelleyen önemli bir faktördür.

Daha öncede belirtildiği gibi, Ankara-İstanbul karayolu üzerinde bulunan il merkezine, her iki yön itibarıyla ulaşım imkanları son gelişmeler ile (Ankara-İstanbul otoyolunun hizmete girmesi) oldukça kolaylaşmıştır. Fakat turistik mahallin bölgeye dağılımı nedeniyle her noktaya rahat, kolay ve güvenli ulaşılmasını da mecburi kılmaktadır.

Ulaşılabilirlik ve turizm olayının yarattığı ulaştırma talebine cevap verebilme, turistik mahalin oluşmasında son derece önemlidir. Turizm olayına katılan insanın zamanının kıymetli olduğunu ve bu zamanını da ulaştırma ve konaklamaya belli oranlarda ayırmayı tatile çıkmadan önce belirlemesi gerekmektedir.

Yapılan araştırmalar; seyahat masrafları tipik olarak toplam tatil masraflarının hemen hemen % 40'ı kadar olduğunu göstermektedir³⁹.

Teknolojik gelişmeler her ne kadar çalışma sürelerini azaltıp boş zamanları artırmakta ise de, turizm faaliyetine katılan insan, zamanının çoğunu konaklamaya yani gidilen yerde kalacağı süreye ayırmak isteyecektir.

Tatil süresinin; ulaştırma ve konaklama sürelerinden meydana geldiği ve tatil süresi içinde ulaştırmaya ayrılan sürenin, seçilen ulaşım türüyle azalıp veya artacağı muhakkaktır. Örneğin havayolu ulaşımının türünü seçen insanların, konaklama süreleri de diğerlerine göre fazla olacaktır.

---

³⁹ Mehmet GÜRDAL, *Turizm Ulaştırması*, Ankara 1990, s.26

Ayrıca bir turizm merkezinin ulaştırma türlerinin tamamına (hava, kara, deniz ve demiryolu ulaşımı) uygunluğu çoğu kez mümkün olmayabilir. Her türlü ulaştırma türüne imkan sağlayan özelliklere sahip merkezler, talebin yoğun olarak yöneldiği turistik mahallerdir. Ulaştırma türlerinin hepsinden yararlanmayı sınırlayan faktörlerin yanında (- bunlar; bölgenin coğrafik yapısı, iklimi, altyapı durumu gibi-) turizmde ulaştırma türüne olan talebi etkileyen faktörlerde turistik mahal üzerinde etkili olmaktadır.

Bu faktörleri de şöyle sıralabiliriz; Fiyat, kişisel gelir, emniyet, hız, konfor, intizam, zamanında taşıma, turizm pazarına olan uzaklık ve ülkelerin coğrafi özellikleri⁴⁰.

Mevcut ulaştırma türlerinin tercih edilmesi sırasında yapılacak karşılaştırma, her ulaştırma türünün kendisine has bir üstünlüğünü ortaya çıkarmaktadır. Örneğin; karayolu ulaşımı, seyahat özgürlüğü sağlarken, havayolu ulaşımı hız, denizyolu ulaşımı konfor, demiryolu ulaşımı da ekonomiklik yönünden üstünlükler sağlamaktadır.

Bölgedeki turizm talebine cevap veren ulaşım türü yalnızca karayolu ulaşımıdır. Yukarıda da belirtildiği gibi bir bölgede ulaşım türlerinin hepsinden yararlanmayı sınırlayan faktörler Bolu İli içinde geçerli olmaktadır.

İlin Karadenizle temasının olduğu Akçakoca ilçesi denizyolu ulaşımı için kullanılacak imkanlara sahip değildir. Ayrıca Karadeniz'de genel anlamda denizyolu ulaşımından (yolcu taşımacılığı) yeterince yararlanılmamaktadır.

Demiryolu hattının il sınırları dahilinden geçmemesi bu ulaşım türünün de devre dışı kalmasına neden olur. Havayolu ulaşımı için gerekli altyapı imkânlarının bulunmayışı bölgedeki turizm talebini karşılama görevini karayolu ulaşımına yüklemiştir. Son yıllarda karayolu ulaşımının ihtiyaç olduğu otoyolların inşasında önemli aşamalar

---

⁴⁰ GÜRDAL, a.g.e. s.26

kaydedilmesi, Avrupayı Asyaya bağlama vazifesi gören Türkiye'nin bu fonksiyonunu daha da arttırmıştır. İstanbul ve Ankara'yı birbirine bağlayan otoyolun tamamına yakınının hizmete girmesiyle Bolu İli'ne yönelik turizm talebinde büyük artışlar beklenmektedir. Tüm bu faaliyetler bölgenin turistik mahal özelliğini son derece olumlu etkilemiş ve turizmde çok önemli bir yeri olan zaman kavramı üzerinde büyük tasarruf imkanı sağlamıştır.

Bolu İli'nin iki büyük merkeze ulaşımındaki kolaylıkları, turistik mahale yönelik talebi olumlu etkilemektedir. Fakat daha önce de değinildiği gibi, turistik mahalın mekan içinde dağılışı, ulaşım açısından birtakım sorunları da beraberinde getirmiştir.

Mevcut tabii çekiciliklerin bölgeye serpilmiş olması genelde dağlık bir yapı arzeden bölgede karayolu ulaşımını olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca kış turizmine yönelik talebin yoğunluk kazandığı merkezlere ulaşım, iklim şartlarının sınırlayıcı etkisiyle arazi yapısından olumsuz etkilenen ulaşımı biraz daha güçleştirmektedir. Bolu İli'nde turistik mahalın mekana dağılışı incelendiğinde aşağıdaki tablo karşımıza çıkmaktadır.

Tablo: 12

Turist Çekim Merkezleri Mesafe Cetveli

Bolu

35	ABANT GÖLÜ														
56	23	BABAS KAPLICASI													
58	92	115	BAĞLUM KAPLICALARI												
5	40	61	63	BOLU KAPLICALARI											
71	41	40	131	76	ÇUBUK GÖLÜ										
5	39	60	64	9	75	ÇAKMAKLAR ÇANLIĞI									
52	88	119	160	88	139	67	ESENTEPE								
13	48	70	53	7	84	17	86	GÖLCÜK							
10	32	49	69	14	79	62	62	22	GÖLKÖY BARAJI						
50	85	106	61	45	136	64	103	37	59	KARTALKAYA					
51	51	110	111	56	104	55	104	64	48	101	KONURALP				
81	51	35	141	86	20	85	134	94	36	131	132	SAROT KAPLICASI			
81	81	137	141	86	152	85	134	94	87	131	40	162	ŞİŞMANDERE ŞEFALESİ		
42	77	98	153	47	123	47	84	55	48	92	93	123	123	YEDİGÖLLER	
73	108	27	133	73	154	77	126	78	67	123	124	52	154	115	SÖNNET GÖLÜ

Kaynak: Bolu İl Turizm Müdürlüğü

Bu merkezlere yönelik ortaya çıkan turizm talebinin ihtiyaç duyacağı ulaşım imkanları, organizasyon açısından oldukça sınırlıdır.

Bölge halkının ulaşım imkanları ilave bir takım imkanlarla desteklenerek turizm talebinin ulaşım ihtiyacı karşılanmaktadır. Genellikle paket turlarla bölgeye yönelen turizm talebinin ulaşım ihtiyacını karşılayacak altyapı yatırımları, birtakım eksikliklere rağmen yeterli sayılabilecek düzeydedir.

İlin orman kaynakları açısından zenginliği ağaç işlerine dayalı el sanatlarının gelişmesine yol açmıştır. Özellikle Ankara-İstanbul karayolu üzerinde bulunan çeşitli merkezlerde hatıra eşya satışına dayalı işletmelerin yoğunluğu, turizm endüstrisinin gelişmesine paralellik arz etmektedir.

Bölgedeki turizm faaliyetlerinin yoğunluğu ile el sanatlarına yönelik çalışmaların artması ve çeşitlenmesi bölge ekonomisine önemli katkılar sağlamaktadır.

Turizm talebinin yoğun olarak yaşandığı merkezlerde tabii çevrenin korunması bilinci daha etkili bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu yönü ile değerlendirildiğinde bölgedeki turizm hareketlerinin artması çevre bilincinin gelişmesine katkıda bulunacaktır. Geniş tabanlı bir destek sağlanmasında turizm kooperatiflerinin katkısı araştırılarak değerlendirilmelidir.

Turizm kooperatifleri, tatillerin yayılması, tasarruf, ulaşım ve konaklama tesislerinde hizmetlerin artmasına ve gelişmesine imkân sağlayacaktır. Aynı zamanda çevrenin korunması da turizm kooperatiflerinin çalışma konuları içerisine girmektedir. Dolayısıyla turizm kooperatifleri bulunduğu yörenin sosyo-ekonomik yapısında da önemli değişikliklerin doğmasına katkıda bulunmaktadır.⁴¹

⁴¹ M.Yaşar ŞİMŞEK, "Türkiye'de Turizm Kaynaklarının Değerlendirilmesinde Turizm Kooperatifçiliğinin Geliştirilmesi ile ilgili Bir Model Yaklaşımı", Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara 1991, s.41

Yapılacak çalışmalar, bölge halkının bu konudaki duyarlılığını önemli ölçüde artıracaktır. Yine bölge halkının geçiminde önemli bir ağırlığı olan ormancılık ve tarım sektörünün yükü alternatif bir sektör olarak geliştirilecek turizm sektörü ile nisbeten hafifletilecektir.

Turizmin gelişmesine doğrudan etkide bulunan örgütlenmenin bölgenin turizm potansiyeliyle orantılı olması gerekmektedir. Turizm Bakanlığının İl'de taşra örgütü olarak bulunan İl Turizm Müdürlüğü'nün mevcut kaynakları her yönüyle yetersizdir. Bölgenin turizm potansiyelini harekete geçirmesi açısından bu kamu örgütüne düşen görev çeşitli yetersizlikler nedeniyle yerine getirilememektedir.

Turistik mahal olma özellikleri açısından yeterli olan bölge, turizmin her türü cevap verebilecek kaynaklara sahiptir. Mevcut kaynakların harekete geçirilmesi gerçekleştirilecek geniş kapsamlı ve uzun vadeli planlarla mümkün olacaktır.

Yaptığımız çalışmalar neticesinde Bolu İli turizm potansiyelinin harekete geçirilmesini engelleyen faktörler ile bu olumsuzlukların aşılmasına yönelik tesbitlerimiz bundan sonraki bölümde tartışılacaktır.

FAKTÖRLER	1
Doğu Tazminat	41,4
Çocukları Bulunması	30,6
Akarsu Tazminat	
Başarı	
Başarı	
Çocuk	

Kaynak: NALIN Hacı İsmail Turizm ve Arama Bölgesi

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BOLU İLİ TURİZM POTANSİYELİNİN HAREKETE GEÇİRİLMESİNDE MEVCUT SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

I. TANITIM İLE İLGİLİ SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Günümüzde turizm faaliyetlerine katılan kitleler, tatil yerini belirlerken birçok seçenekle karşı karşıyadır. Kişilerin turizm faaliyetlerine katılmalarında etkili olan ihtiyaç motiflerinde de aynı durum söz konusudur.

Genellikle turizm faaliyetlerine katılırken gidilecek yerin belirlenmesinde etkili olan faktörler; dost tavsiyesi, daha önceden bulunma, acente tavsiyesi, basın, reklam gibi faktörlerdir.

Aşağıdaki tablo incelendiğinde bu faktörlerin etkisi daha net olarak anlaşılmaktadır.

Tablo: 13
Yabancı Ziyaretçilerin Türkiye'yi Seçmelerini
Etkileyen Faktörlere Göre Dağılımı

FAKTÖRLER	%
Dost Tavsiyesi	41.4
Önceden Bulunma	18.8
Acente Tavsiyesi	15.9
Basın	7.2
Reklam	4.9
Diğer	11.8

Kaynak: Necdet Hacıoğlu Turizm Pazarlaması, Bursa 1989, s. 135.

Önünde birbirinden cazip alternatifler bulunan kitleler, ihtiyaçlarını en üst düzeyde karşılayan bölgeyi tercih edeceklerdir. Fakat, turizm açısından son derece zengin potansiyele sahip bir bölge, bu kitlelere sunulan seçeneklerin arasında yer almaz ise; mevcut potansiyelin harekete geçirilmesinden söz edilemez.

Çeşitli bilimsel yöntemler ile teknolojik yeniliklerden yararlanma yoluna gidilerek etkin bir tanıtma politikası uygulamak, başvurulması gereken en akılcı yol olacaktır. Bu faaliyetlerin gerçekleştirilmesi sırasında ortaya çıkacak maliyetlere katlanmayı göze alamamak, mevcut turizm hareketlerini hızlı bir gelişim süreci içine sokmayı daha başlangıçtan engelleyecektir.

Günümüzde kitle iletişim araçlarının son derece gelişmiş olması ile birlikte pazarlama biliminin tanıtımla ilgili yöntem ve tekniklerinin kullanılması tanıtım sorununun aşılmasında önemli rol oynamaktadır.

Tanıtmanın türleri olan, kişisel tanıtma, toplumsal tanıtma ve ticari tanıtımdan azami derecede yararlanmak, turizm tanıtımında son derece olumlu sonuçlar doğuracaktır. Yazılı ve sözlü basın araçlarından yararlanmak yine mevcut kaynakların geniş halk kitlelerine kolayca ulaşabilme imkanını vermektedir.

Tanıtma faaliyetlerine verilecek ağırlık, reklam ve halkla ilişkiler çalışmalarının azaltılması yönünde düşünülmeden, birlikte yürütülmelidir. Burada tanıtmanın özellikleri ve reklama karşı olan üstünlükleri; yüksek doğruluk derecesi, kitlelere kolayca ulaşabilme ile merak ve ilgi uyandırma, dikkat edilmesi gereken önemli bir farktır.

Turizm pazarından pay alabilmek veya mevcut pay oranını artırmak, turistik mahal özelliği gösteren bölgelerin etkin bir tanıtma politikası izlemesiyle mümkün olacaktır. Turistik mahalde bulunan ve turistik mahalini oluşmasını sağlayan tüm kurum ve

kuruluşların, kendileriyle birlikte mahali de tanıtımları, bu yöndeki çalışmaların temelini oluşturmaktadır.

Bunun yanında bölgesel ve ulusal düzeyde yapılacak tanıtımların da tüm tabii ve kültürel değerleri kapsayacak şekilde planlanması son derece önem arz etmektedir. Bu yöndeki faaliyetlerde, çeşitli kamu-özel kurum ve kuruluşlarca yapılan çalışmalara, tanıtımı profesyonelce yapan işletmelerinde katılımını sağlamak gerekmektedir.

Çalışma alanımızı oluşturan bölgenin uluslararası düzeyde (dış pazarlarda) tanıtımı, ayrıntıya inilmeden ve coğrafi bölgeler itibarıyla yapılmış olması birçok noktada yetersiz kalmaktadır.

Farklı çekicilik unsurlarını bünyesinde bulundurması açısından emsalsiz özelliklere sahip Bolu İli başlı başına bir turistik mahal olarak tanıtılabilirse, bölge turizmi hızlı bir gelişim sürecine girebilir.

Bölgenin mevcut potansiyelinin, turizmin hangi türüne ve/veya türlerine cevap verebileceği; kişilerin turizme katılmalarında etkili olan ihtiyaç ve motiflerine göre envanter edilerek gruplandırılmalıdır.

Tablo: 14
Ziyaret Edilen Yerler ve Geceleme Sayılarının
Seyahat Amacına Göre Dağılımı

SEYAHAT AMACI	GECELEME SAYISI	%	TÜRKİYE'YE ORANI %	TÜRKİYE %
Tatil	22.184	73.10	0.07	72.4
Kültürel	2.090	6.89	0.10	7.0
Aktif Spor	0	0	0	1.1
Dost Ziyareti	0	0	0	3.2
Toplantı	0	0	0	0.8
Görevli	1.273	4.19	0.62	0.7
İş	4.183	13.78	0.25	6.5
Sağlık	0	0	0	0.2
Din	0	0	0	0.4
Alış/Veriş	0	0	0	4.1
Eğitim/Öğrenim	0	0	0	4.0
Transit	619	2.04	0.32	2.1
Diğer	0	0	0	1.2
Toplam	30.349	100.00	0.08	100.00

Kaynak: Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü, 1990/7, s. 66, 68, 70.

Kişilerin hangi temel sebeplerle seyahate karar verdiklerinin bilinmesi, turizm endüstrisinin talebin özelliklerine ve eğilimlerine kendini uydurması veya modern pazarlama anlayışı ile talebin yöneltmesi için gerekli olmuştur.⁴¹

Bu özellikler dikkate alınarak yapılacak tanıtım, bölgenin belli turizm türlerine hizmet edebilecek yatırım ve tesislere kavuşmasına imkan sağlayacaktır. Bunun açık örneklerini ülkemizin birçok turizm merkezinde görmemiz mümkündür. Örneğin; Palandöken, Uludağ, Ilgaz gibi turistik mahaller, turizm türlerinden kış turizmine cevap vermeleri açısından pazarlama ve tanıtım imkanları da daha etkindir.

⁴² TOSKAY, a.g.e. s.116

Bolu ili iklim ve coğrafi özellikleri açısından yazları yayla turizmine büyük bir potansiyel arz etmektedir. Bunun yanında, kış turizmi, sağlık ve av turizmi potansiyeli de son derece önemlidir. Tanıtma faaliyetleri bu yaklaşımla gerçekleştirilirse, daha da verimli olacaktır.

Ayrıca, dünyanın birçok turistik bölgesinde giderek yaygınlaşan ve ülkemizde de yeni yeni tanınan çim kayağı tesislerine uygun arazi yapısına sahip olan Bolu ilinin bu potansiyelide dikkate alınmalıdır.

Bölgenin konumunun; ikinci hatta üçüncü konut ihtiyaçlarına uygun olması, bu yöndeki talebi bölgeye çekecek tanıtım faaliyetlerine de ağırlık verilmesini gerektirmektedir. İkinci konutların turizm endüstrisi ve hatta ülke ekonomisi açısından doğuracağı sonuçlar, olayın başlangıcında iyi bir şekilde tahlil edilerek yönlendirilmelidir.

Ülkemizde bir yandan turistik konaklama tesis ücretlerinin yüksekliği, diğer yandan insanımızın tatil yapma eğilimlerinin artmasına karşın ağırlaşan ekonomik koşulları nedeniyle tatil imkanlarının kısıtlanması, ucuz tatil imkanlarının araştırılmasına ve buna paralel ikinci konutların turizm amaçlı kullanımına neden olmuştur⁴².

İkinci konutlarla ilgili yapılan bir çalışmadan alınan aşağıdaki tablo incelendiğinde, turizm endüstrisinin ihtiyaç duyduğu yatak sayısına küçümsenemeyecek katkılar sağlayacağı görülecektir.

İkinci konutlar, ülke ekonomisinden pay almasına rağmen ekonomiye katkısı olmayan birer ölü yatırımlardır. Turizme açılması halinde, istihdam yaratması ve atıl kapasitelerin değerlendirilmesi yoluyla ekonomiye ilave bir hareket sağlayacaktır⁴³.

⁴³ *Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü Araştırma ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı, a.g.e. s.26*

⁴⁴ *Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü Araştırma ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı, a.g.e. s.25*

İkinci konutlarla ilgili yapılan bu açıklamalardan sonra, Bolu ilinin bu yöndeki bir taleple karşılaşacağı ihtimalinden hareketle, şimdiden konu ile ilgili politikalar üretilmelidir.

Tanıtım sorununun aşılması için yapılacak bütün çalışmaların başarıya ulaşabilmesi ancak manevi bir destekle mümkün olacaktır. Bu manevi destekte turizm bilincini yerleştirmekle gerçekleştirilebilir. Fakat tatili tam anlamıyla yaşamayan, bilmeyen toplumlarda turizm bilincinin yerleştirilmesi oldukça güç bir iştir.

Tablo: 15
İkinci Konutların İllere Göre Dağılımı

İLLER	KONUT TİPİ			GENEL TOPLAM
	Tek Katlı	Dublex	Apartman Katı	
Adana	111	160	421	692
Antalya	150	1689	1407	3246
Aydın	4369	8103	4882	17354
Balıkesir	1934	5437	531	7902
Bolu	22	20	74	116
Bursa	664	132	5102	5898
Hatay	62	0	38	100
İçel	100	1328	11103	12531
İstanbul	53	610	5155	5818
İzmir	987	6457	4339	11783
Kastamonu	3	9	53	65
Kocaeli	208	1852	5109	7169
Manisa	40	0	0	40
Muğla	1627	15492	3039	20155
Sakarya	169	643	1258	2070
Tekirdağ	949	1923	2389	5261
Zonguldak	434	26	1740	2200
Toplam	11.879	43.881	46.640	102.400

Kaynak: İkinci Konutların Turizm Amaçlı İşletme Modelinin Tesbiti Araştırması s. 33.

Turizmin bölgeye yansımalarının ekonomik, sosyal ve kültürel etkileri net bir şekilde ortaya konularak geniş tabanlı bir destek sağlanmalıdır. Bu desteğin, turizmin bölgede gelişmesi için ön şart olduğu gözardı edilirse, görünürdeki birtakım gelişmeler çok sınırlı kalarak kısa ömürlü olacaktır.

Dolayısıyla Bolu ilinin turizmde tanıtma sorununun iki boyutu bulunmaktadır. Turizm endüstrisinin bölge insanına etkilerini ortaya koyacak ayrıntılı çalışmaları yapmak, halkı konu ile ilgili olarak bilgilendirmek sorunun çözümü için birinci aşamayı oluşturmaktadır. Bu yönde yapılacak çalışmalar bölge halkının desteğini sağlamak için gereklidir. Bunun içinde; Kooperatif organizasyonlarından yararlanmak son derece önemli bir alternatif olarak değerlendirilmelidir.

Türkiye’de turizm kaynaklarımızın değerlendirilmesinde, Turizm Geliştirme Kooperatiflerinin kaliteli turizm hareketi sağlaması, sosyal ve ekonomik etkinliği artıran kuruluşlar olması yönünden önemli bir yeri bulunmaktadır. Kooperatif organizasyonları sayesinde turizm kaynaklarımızın tanıtımı, propaganda ve reklamı ile Türkiye’de daha aktif bir turizm doğacaktır.⁴⁵

Sorunun ikinci boyutu, mevcut kaynakların turim pazarına uygun yöntemlerle sunulmasıdır ki; turizm çeşitlerinden hareketle geliştirilecek bir tanıtma politikası pazarı etkilemek açısından daha etkin olacaktır.

Meslek örgütleri ile vakıf ve derneklerin gönüllü olarak yapmış oldukları bu yöndeki çalışmaların koordineli yürütülmesi verimliliği artıracaktır.

Yapılan tanıtım faaliyetlerini, bir dizi birbirinden kopuk işlemler olarak değil, bir bütünün parçaları olarak görmek ve bütünü oluşturan parçaların sinerji etkisi (bir

---

⁴⁵ ŞİMŞEK, a.g.e. s.159

bütünün toplam etkisinin, parçalarının tek tek etkileri toplamından fazla olması hali) yaratacak şekilde uyumlaştırılması büyük yararlar sağlayacaktır. Sistem, düzenli olarak işleyen, birbirini etkileyen veya karşılıklı bağımlılık içinde olan ve bir bütünü oluşturan elemanlar topluluğudur⁴⁶.

Bolu ilinde tanıtımla ilgili yapılan ve genelde birbirinden bağımsız yürütülen tüm faaliyetleri, planlı ve programlı bir üst sistemde toplamak, alınması gerekli en acil önlem olacaktır.

Turizm pazarlamasında başarılı olabilmek için turizm pazarında kalıcı imaj bırakan çekici yöreler yaratılmalı, toplumun yapısına uygun ve taklit olmayan dikkat çekici sloganlar üretilmelidir⁴⁷.

Ayrıca turizm pazarlamasında yerel yönetimlerin rolünde hesaba katmamız gerekmektedir. Turistin ziyaret edeceği veya konaklayacağı bölgenin özelliklerini ve yerel ihtiyaçlarını en iyi bilen, üstelik yasal sorumlulukları da yüklenmiş olan belediyelere bu konuda çok önemli görevler düşmektedir.

Turist ziyaret ettiği yörede halkın arasına karışarak onların yararlandığı mal ve hizmetlerden yararlanan kişidir. Temiz ve bakımlı caddeler, sokaklar, estetik güzellikte meydanlar, temiz tuvaletler, tertipli hediyelik eşya satış noktaları, uluslararası normlarda turiste istikamet gösteren işaret levhaları, turiste bilgi veren danışma büroları, yerel yönetimlerin varlığını yansıtan uygulamalardır⁴⁸.

⁴⁶ İsmet MUCUK, *Pazarlama İlkeleri*, İstanbul 1986, s.34

⁴⁷ DENİZER, a.g.e. s.19

⁴⁸ Turgut GÜR, "Turizm Tanıtım ve Pazarlamasında Özel Sektörün ve Yerel Kuruluşların Rollerini", *Turizm Yatırımları Derneği Dergisi*, Sayı:11 s.19

Sonuç olarak, ziyaret edilecek yerin belirlenmesinde etkili olan faktörler hareket noktası olarak alınarak, üretilecek politikalar tanıtım sorununun çözümüne büyük kolaylık sağlayacaktır.

II. ULAŞIM İLE İLGİLİ SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Turizmde ulaşımın önemi, turistik ürünün özelliklerine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Turistik ürünün taşınmaz olması, tüketici kitlelerin ürünün bulunduğu mekana taşınmasını zorunlu kılmaktadır.

Turizm ulaştırması; insanların turistik amaçlarla yaptıkları seyahatlarda ekonomik prensiplere uygun olarak, turizm pazarlarından turist çekim merkezlerine hızlı, güvenli ve düzenli bir şekilde taşınmasını sağlayan bir hizmet faaliyeti olarak tanımlanmaktadır⁴⁹.

Bu hizmetin gerçekleştirilmesi, kara, deniz, hava ve demiryolu ulaşımı türleriyle gerçekleştirilmektedir. Daha önceki bölümde de açıklandığı gibi, bu ulaşım türlerinin birbirlerine olan bir takım üstünlükleri, turizm bölgelerine yönelen talebide etkilemektedir.

Bolu ili ulaşım imkanları açısından yalnızca, karayolu ulaşımının gerçekleştirildiği bir bölgedir. Ülkemizi ziyaret eden yabancıların (turistlerin) kullandıkları taşıt araçlarına göre dağılımı incelendiğinde, karayolunu kullananların ilk sırayı aldıkları görülmektedir.

Özellikle son yıllarda, Balkan ülkeleri ile Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla kurulan cumhuriyetlerden ülkemize yönelen talep, geçmiş dönemlerdeki havayolu ulaşımının üstünlüğüne büyük ölçüde son vererek karayolu ulaşımını artırmıştır. Bu yöndeki gelişmeler aşağıdaki tablolardan daha açık olarak görülmektedir.

⁴⁹ GÜRDAL, a.g.e. s.23

Tablo: 16
Türkiye'ye Gelen Yabancıların Ulaşım Araçlarına Göre Dağılımı

(Bin Kişi)

Yıllar	Karayolu		Havayolu		Demiryolu		Denizyolu		Toplam
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
1983	563	35	543	33	76	5	443	27	1.625
1984	883	42	684	32	43	2	507	24	2.117
1985	1.170	45	868	33	54	2	523	20	2.615
1986	930	39	965	40	54	2	442	19	2.391
1987	814	28	1.415	50	62	2	564	20	2.855
1988	1.284	31	2.113	51	67	1	709	17	4.173
1989	1.293	29	2.345	52	76	2	745	17	4.459

Kaynak: Türkiye Kalkınma Bankası, Yıllık Rapor, 1989, s. 30.

Tablo: 17
Türkiye'ye Gelen Yabancıların Aylara ve Taşıt Araçlarına Göre Dağılımı

1991						
TAŞIT ARACI						
AYLAR	HAVA	KARA	TREN	DENİZ	TOPLAM	% ORANI
Ocak	27.657	113.880	9.817	6320	157.674	2.86
Şubat	21.051	122.656	6.354	7.062	157.123	2.85
Mart	47.657	217.022	10.676	8.684	284.039	5.15
Nisan	67.925	276.888	10.724	20.965	376.502	6.82
Mayıs	151.749	297.920	10.010	42.350	502.029	9.10
Haziran	179.439	277.937	10.739	49.670	517.785	9.38
Temmuz	274.414	277.117	12.041	72.263	635.835	11.52
Ağustos	316.131	345.595	12.502	87.516	761.744	13.80
Eylül	324.222	352.514	9.107	87.615	773.458	14.02
Ekim	171.831	327.612	8.933	72.995	581.371	10.54
Kasım	56.784	318.770	7.377	21.336	404.267	7.33
Aralık	61.243	278.587	7.728	18.512	366.070	6.63
TOPLAM	1.700.103	3.206.498	116.008	495.288	5.517.897	100.00
% ORANI	30.81	58.11	2.10	8.98	100.00	

Kaynak: Turizm Bakanlığı İstatistik Bülteni, 1991, s. 44.

Ülkemize yönelen dış turizm talebinin ağırlıklı bir bölümünün kullandığı ulaşım türünün karayolu ulaşımı olması; sadece bu ulaşım türüne imkan sağlayan Bolu İli ile bu önemle üzerinde durulması ve değerlendirilmesi gereken bir durumdur.

Çünkü, Bolu İli karayolu ulaşımında birçok turizm merkezine önemli derece üstünlük sağlayacak konumdadır. Fakat bu önemli avantajdan yeterince yararlanılamadığı da bir başka gerçektir. Turistik mahali oluşturan diğer unsurların mükemmel olması, ulaşımın yetersiz kalmasıyla bir anlam taşımayacaktır.

Çekiciliği yüksek olan turizm merkezlerinin, turizm pazarlarına olan yakınlığının yanında hedef kitleye düşük maliyetle ulaşabilme imkanı da sağlaması önemli bir faktördür.

Turizmde mamulün tüketicinin bulunduğu mekana taşınamaması, tüketicinin ürünün bulunduğu mekana getirmeyi mecbur kılmaktadır. Ulaşım hizmetinin turizmde bağımsız düşünülmesi imkansızdır.

Turistin sürekli ikametgahının bulunduğu yerden ayrılmasıyla başlayan turizm olayı; konaklama yapılacak bölgeye ulaşımı ve tekrardan ikamet edilen yere dönünce kadar yaşadığı tüm olay ve ilişkileri kapsar.

Ulaştırmanın yetersiz, fakat konaklama ve diğer hizmetlerin mükemmel olduğu bir tatili tamamlayan turist, genel değerlendirmesini (memnuniyetini) mükemmel olarak niteleyemeyecektir. Turizme katılan kişi açısından zamanı ve maliyetleri olumsuz etkilemesi nedeniyle turizmde ulaştırmaya son derece özen gösterilmektedir.

Bolu İli mevcut ulaşım imkanlarına ilave olarak, özellikle turizm talebini yönlendirerek çeşitlendirebilmesi açısından alternatif ulaşım imkanları geliştirmelidir.

Ulaşımda altyapı maliyetlerinin çok yüksek olması, uzun dönemde yaratacağı faydayla birlikte düşünülmesi ve yerel ulaşımın, kaynakların kullanımında sağlayacağı avantajlar gözönünde bulundurularak değerlendirilmelidir.

Havayolu ulaşımının zaman tasarrufu sağlama özelliği, uzun mesafeli gezilerde tercihleri etkilemektedir. Turizmin hızlı bir gelişim göstererek bugünkü boyutlara ulaşmasında havayolu ulaşımının büyük katkısı olmuştur. Paket turların gerçekleştirilmesinde kullanılan ulaşım türü genellikle havayolu ulaşımı olmaktadır.

Ulaşım araçlarının sürat ve kapasite açısından gelişmesi maliyetleri aşağı çekerek zamandan tasarruf sağlaması, çok sayıda kişinin turizme katılmasını sağlamaktadır.

Bu genel tesbitlerden hareketle, çekicilik unsurlarına sahip Bolu İli'ne yönelik talebin artırılması için, düşük kapasiteli de olsa havayolu ulaşımına imkan sağlayacak altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Genellikle turizm maksatlı kullanılan bu türden yatırımların, turistik mahal özelliği gösteren Akdeniz ve Ege kıyılarımızın talebinde ne derece etkin olduğu görülmektedir.

İlin değişik bölgelerinde yeralan eşsiz güzelliklere ulaşabilmek için mevcut altyapının birtakım sınırlayıcı faktörlerin etkisinde kaldığı, daha önceki bölümlerde açıklanmıştır. Bu sınırlayıcı faktörlerin olumsuz etkisini ortadan kaldırmak veya en aza indirmek kısa vadeli çözüm olarak gerçekleştirilebilir.

Mevcut yolların bakımı ve iklim özelliklerine bağlı olumsuzluklar giderildiği ölçüde, bölgeye yönelik turizm talebinde önemli bir kıpırdanma sağlanacaktır. Yapılan tüm faaliyetlerin bağımsız olarak düşünülmeden ortak hedefe (turizmin geliştirilmesine) yönelik koordine edilmesi gerekmektedir.

Tabiidir ki; turizmde ulaştırma türlerinin birbirini tamamlar nitelikte olması verimi artırmaktadır. Bölgenin demiryolu ulaşım imkanlarına kavuşturulması yönünde projeler üretilmeli ve/veya en yakın demiryolu istasyonlarından bölgeye karayolu ile ulaşımın organizasyonu gerçekleştirilmelidir.

Halen, İlin değişik bölgelerinde bulunan birçok tabii ve kültürel değere ulaşımda birtakım güçlükler mevcuttur. Bunun en belirgin örneği Yedigöller bölgesinde karşımıza çıkmaktadır. Bu bölgeye ulaşımın sağlandığı karayolunun bozuk olması, İlin değişik merkezlerini ziyaret edenler arasından dahi bölgeye yapacakları ziyaretleri engellemektedir.

III. YATIRIM - ÇEVRE İLE İLGİLİ SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Bölgede gerçekleştirilecek turizm yatırımlarının talebin özelliklerine uygun olmasına azami ölçüde dikkat edilmelidir. İlde mevcut iç ve dış turizm talebine yönelik potansiyelin harekete geçirilmesi, turizme katılan insanların yani turizm pazarının, demografik, ekonomik ve sosyo-kültürel özelliklerinin iyi bir şekilde tahlil edilmesiyle mümkün olacaktır.

Geniş turist kitlelerinin temsilcileri olan çeşitli turizm uzmanları arasında yapılan bir araştırmada, turistlerin ilgi gösterdiği çekiciliklerin başında doğal güzellik gelmekte, onu yörenin iklim durumu izlemektedir. Bu konuda ülkemizde yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre; ülkemize gelen turistlerin seyahat edecekleri ülkeyi seçerken gözönüne aldıkları etmenlerin başında, % 79 ile doğanın korunduğu bir çevreye gitme isteği gelmekte, onu % 69 ile tatillerini yerel geleneklerin bulunabileceği bir yerde geçirme arzusu izlemektedir.⁵⁰

⁵⁰ Sümer GÜLEZ, "Yumuşak Turizm ve Doğa Koruma", *Türkiye Kalkınma Bankası Turizm Yıllığı 1988-1989*, Ankara 1990, s.59

Bölgeye yönelik turizm talebinin özelliklerini ortaya koyacak bir araştırmanın öncelikle yapılması, mevcut ve gerçekleştirilebilecek yatırımların verimliliğini artıracaktır. Turizmin değişik türlerine imkan sağlayacak bir bölge olması itibarıyla bölgeye yönelik talebin de değişik özellikler göstereceği tabiidir.

Demografik özellikler itibarıyla nüfusun yapısıyla ilgili araştırmalar yapılarak sonuçları yansıtılmalıdır. Ayrıca bölgeye yönelik talebin ekonomik özellikleri (gelir grupları, harcama eğilimleri, tüketim özellikleri gibi) tesbit edilmelidir. Bunun yanında talebin sosyo-kültürel özellikleri araştırılarak üretilecek politikalara yansıtılmalıdır.

Günümüzde aynı ihtiyaca cevap veren işletmelerin çeşitliliği yukarıda da belirtilen özellikler neticesinde ortaya çıkmıştır. Örneğin konaklama işletmelerinin temel fonksiyonu turistlerin geceleme ihtiyacını karşılamaktır. Fakat konaklama işletmelerinin günümüzde bu derece farklılaşması, değişik demografik, ekonomik ve sosyo-kültürel özelliklere sahip tüketici ihtiyaçlarını karşılayabilmek içindir.

Bölgeye yapılacak yatırımların turizme katılan insanların ihtiyaç ve motiflerine uygun olarak çeşitlenmesi mevcut potansiyeli harekete geçirecektir. Sağlık turizmine yönelik talebin ihtiyaç duyduğu tesis ve işletmeler ile kış turizmine yönelik tesis ve işletmelerin önemli sayılabilecek farklılıkları konuya örnek teşkil etmektedir.

Turizm yatırımlarının tabii çevre üzerinde ortaya çıkarabileceği tahribatı ortadan kaldıracak şekilde planlanıp inşa edilmesi, üzerinde durulması gereken önemli bir husustur.

Tüm sektörlerde olduğu gibi turizm sektöründe de yatırımlar tabii çevreye birtakım zararlar vermektedir. Bu zararı önlemek veya en aza indirmek kamu ve özel sektörlerinin konuya göstereceği hassasiyetle mümkün olacaktır. Bunun için de sürdürülebilir kalkınma anlayışının benimsenmesi gerekmektedir.

1987'de yayınlanan Dünya Çevre Kalkınma Komisyonu Raporunda; sürdürülebilir kalkınma kavramı, gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmelerini tehlikeye sokmaksızın bugünkü kuşakların ihtiyaçlarını karşılayabilen kalkınma olarak tanımlanmaktadır.⁵¹

Bu konuda gelecekte ortaya çıkabilecek sorunları önlemek, turizm hareketlerinin yoğun olarak yaşandığı diğer ülkelerde ve hatta ülkemizin Akdeniz ve Ege Bölgelerindeki birçok turizm merkezinin bugünkü durumlarını tahlil etmekle mümkün olacaktır. Geç kalmanın avantajı olarak da değerlendirilen bu konu, yanlışların tekrarlanmasını büyük ölçüde önlemektedir.

Çevre bilincinin yerleştirilmesi kamunun yaptığı ve/veya yapacağı çalışmalarla sınırlandırılmamalıdır. Turizmin hammaddesi çevredir bilinciyle, bütün yatırımcı ve işletmecilerin konuya gerekli maddi ve manevi destekleri sağlanmalıdır.

Çok geniş bir konu olan çevre kirlenmesi; canlı organizmanın yaşam parametrelerini olumsuz etkileyen faktörlerin oluşumu olarak tanımlanmaktadır.

Bölgenin sosyo-kültürel yapısından kaynaklanan mimari özellikler, yapılacak yeni yatırımlara yansıtılarak yaşatılmalıdır. Özellikle, yayla yerleşim alanlarıyla orman içi alanlarda kurulacak tesisler teknolojik gelişmelerin, bölgesel özellikler üzerine serpiştirilmesiyle tabii çevrenin tahribatını engelleyecektir.

Ulaşım imkanlarının daha da elverişli duruma getirilmesiyle, turizm hizmetine yönelik birinci derecede tesislerin, belirli merkezlerde toplanması yoluna gidilmelidir.

Ortalama 20-30 km.'lik mesafelerin merkezinde kurulacak tesisler, biryandan altyapı maliyetlerini azaltacak, bir yandan da turizmin çevre üzerindeki etkisini kontrol

⁵¹ Canan MADRAN, "Doğayı Tahrip Etmeden Sürdürülebilir Kalkınma Modeli", *Ekonomik Büyüme ve Çevre Korunması*, YASED, İstanbul 1991, s.140

altında tutulmasını sağlayacaktır. Çünkü; turizm kendi varlığı ve gelişimi için çevreyi koruyan ya da korumak zorunda olan bir sektördür.

İyi yönetilmeyen bir turizm endüstrisi, aynı zamanda ekonomik dengesizliklere, mali kaynakların israfçı bir şekilde kullanılmasına, sosyal ve kültürel kirlenmeye, doğal kaynakların tahribine yol açmaktadır.⁵²

Genel bir değerlendirmeye; Bolu İli konaklama imkanları açısından sınırlı kaynaklara sahiptir. Ayrıca talebin özellikleri dikkate alınarak, konaklama işletmelerinin çeşitlendirilmesi bölge turizminin gelişmesinde etkili olacaktır. Yeni yatırımların tabii dengenin korunmasına dikkat edilerek gerçekleştirilmesi, turizm sektörünün geleceği açısından son derece önem arz etmektedir.

Aşağıdaki tabloda İl genelindeki geceleme sayılarını yerli ve yabancı ziyaretçiler açısından karşılaştırmalı olarak göstermektedir. Turizm Bakanlığı Konaklama İstatistikleri bültenine göre; 1990 yılında 73.667 yabancı, 100.302 yerli geceleme yapılmasına rağmen 1991 yılında 26.784 yabancı, 102.561 yerli olarak büyük bir düşüş gerçekleşmiştir. Bu rakamların ilçelere göre dağılımı da tabloda daha açık bir şekilde görülmektedir.

⁵² Hasan OLALI, *Turizm Politikası ve Planlaması*, İstanbul 1990, Önsöz s.V

Tablo: 18
İl Genelinde Geceleme Sayıları

KONAKLAMA YAPILAN MERKEZ	KONAKLAYAN KİŞİ			
	YABANCI		YERLİ	
	1990	1991	1990	1991
BOLU	44.745	16.813	39.296	35.284
Akçokoca	1.109	934	3.749	7.716
Düzce	1.448	478	3.427	3.207
Gerede	7.712	459	5.983	6.299
Mudurnu	17.904	7.586	40.060	39.104
Seben	749	514	7.787	10.987
TOPLAM	73.667	26.784	100.302	102.561

Kaynak: Turizm Bakanlığı Konaklama İstatistikleri Bülteni - 1991

IV. EĞİTİM - PERSONEL İLE İLGİLİ SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Turizm endüstrisinin temel özelliklerinin başında, hizmet endüstrisi olması yer almaktadır. Dolayısıyla otomasyona geçişin çok sınırlı olmasıyla sektörde istihdam edilecek iş gücünün önemini ön plana çıkarmaktadır.

Turistik ürünün üretildiği anda tüketilmesi, yani depolanamaz olması ürünü (hizmeti) üretenle tüketeni (turisti) sürekli yüzyüze getirir. Turizm endüstrisinde iş gücünün vasıflı olması verimliliği etkileyen en önemli faktördür.

Turizm olayına katılan turiste sunulan turistik ürünün iki boyutu mevcuttur. Bunlardan biri, cansız görünüm olarak adlandırılan; tesis, araç-gereç ve donanım, diğeri ise; canlı görünüm yani hizmeti üreten personeldir.

Çoğu defa cansız görünümünden kaynaklanan yetersizliğin karşı tarafca (turizme katılan kitle) hoşgörü ile karşılanması mümkün olmaktadır. Fakat canlı görünümün personelin yetersizliği (vasıf açısından) hiçbir şekilde mazeret kabul edilemez ve hoşgörü

ile karşılanmaz. Dolayısıyla turizm sektörünün ihtiyaç duyduğu personelin gerekli vasıflara sahip olması gerekmektedir.

Ülkemizde turizmin tarihsel gelişimi incelendiğinde, çok uzun bir geçmişe sahip olmadığı ve son 30-40 yıllık bir zaman dilimi içinde ortaya çıkıp gelişen bir sektör olduğu görülecektir.

Özellikle son on yıl içinde gelişim hızı her geçen yıl artarak devam etmiştir. Bu hızlı gelişim; turizm sektörünün ihtiyaç duyduğu vasıflı işgücünü karşılayabilmekte birtakım problemleri de beraberinde getirmiştir. Bu problemlerin çözümü amacıyla alınan çeşitli önlemlerin yetersizliği her geçen gün artarak büyümektedir.

Bolu ilinde, turizmin ihtiyaç duyduğu niteliklere sahip işgücünü yetiştiren değişik kademelerde eğitim kurumlarının bulunması önemli bir avantajdır.

Bu kurumlar; Mengen'de Anadolu Aşçılık Meslek Lisesi, Bolu Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi ve Abant İzzet Baysal Üniversitesi Bolu Meslek Yüksekokulu Turizm Politikası'dır. Fakat mevcut imkanların yetersizliği, özellikle yüksekokul düzeyinde yapılan çalışmaları olumsuz etkilemektedir.

Bu olumsuzlukların yanında sektör-okul koordinasyonunun kurulamamış olması verimliliği olumsuz etkileyen bir başka faktördür. Bu yöndeki eksikliğin bir an önce giderilmesi sektörün ihtiyaç duyacağı vasıflı işgücünün yetiştirilmesinde, niteliklerin kazandırılması konusunda eğitim kurumlarına büyük ölçüde bir destek sağlanmış olacaktır.

Verimliliği artırmanın tek yolu, kaynakları etkin kullanmakla sağlanır görüşünden hareketle faaliyetlerini yönlendiren (politika üreten) işletmeler, insan gücü kaynaklarından da etkin yararlanabilmek için vasıflı personele ihtiyaç duymaktadır. Ucuz iş gücü

kullanımına yönelik hareketlerin işletme verimliliğine etkisini hesaba katmayan işletmeler, bu yanlışlarını ancak zarar etme durumuna geldiklerinde anlamaktadır.

Ülkemizde de ucuz iş gücünün yoğun olarak kullanıldığı bir sektör olan turizm sektörü, ihtiyaç duyduğu veya duyacağı vasıflı personele ilişkin nitelikleri ortaya koymaya mecburdur. Bu mecburiyet sektörün özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Ortaya konulacak niteliklerin kazandırılmasında büyük bir görev üstlenen eğitim kurumlarıyla kurulacak yakın ilişki, sektörün geleceğinin (personel kaynakları açısından) sigortası olacaktır.

Mesleki eğitim programlarında teori ve pratiğin birlikte yürütülmesi gerçeğinden hareketle, sektör eğitilen iş gücüne daha eğitim aşamasında sahip çıkmalıdır.

Türkiye genelinde örnekleme sistemiyle turizm işletme belgeli tesislerde yapılan bir araştırma, işletmelerde çalışan personelin;

% 60,5'inin ilkokul

% 18,6'sının ortaokul

% 2,3'ünün otem-turem

% 9,3'ünün lise

% 9,3'ünün yüksek okul düzeyinde eğitim yaptığını göstermiştir⁵³.

Gözden uzak tutmamak gerekir ki; güzel hatıralarla evine mutlu dönen bir turist ülkesindeki binlerce kişiye, gittiği yerin turizm pazarlamasını yapan, fahri turizm elçisidir. Turisti mutlu kılmanın tek yolu ise; ona hizmet üreten iş gücüne gerekli vasıfları kazandırmakla mümkündür.

---

⁵³ OLALI, a.g.e. s.303

SONUÇ

Yaptığımız bu çalışma, Bolu ilinin turizm imkanlarının tesbiti ve mevcut potansiyelin harekete geçirilmesinde kullanılacak yöntemler ile dikkate alınacak kriterlerin neler olacağını ortaya koyan bir model önerisi olarak değerlendirilebilir.

Hareket noktamız, günümüzde sosyo-kültürel ve ekonomik boyutlarıyla tüm toplumları etkileyen turizm olayının, gerçekleştiği coğrafyalarda uygun atmosferi oluşturan maddi ve manevi değerlerin neler olduğunu ortaya çıkarmaktır.

Açık bir gerçektir ki, turizmi yaratan kaynaklar, doğal güzellikler, tarihi ve kültürel değerler ile sosyal ilişkilerdir. Mevcut değerleri bünyesinde taşıyan bölgeler, turizm literatürlerinde turistik mahal olarak yer almaktadır. Turistik mahali oluşturan unsurların sistemli bir şekilde ele alınıp değerlendirildiği bu çalışma ile; Bolu ilinin turistik mahal olarak değerlendirilebileceği sonucuna varılmıştır.

Turizmde arz kaynaklarını (turizm potansiyelini) değerlendirirken izlediğimiz yol, turizmden bağımsız unsurlar ile turizme bağımlı unsurların tesbitine yönelik olmuştur. Bu unsurların birarada değerlendirilmesi, bölgenin potansiyelini ortaya koymaktadır. Birtakım yetersizliklerin tesbit edilmiş olması, bölgenin turistik mahal olarak kabul edilmesini etkilememekle birlikte, potansiyelin harekete geçirilmesi sırasında ortaya çıkabilecek sorunların çözümüne önemli derecede katkı sağlayacaktır.

Turistik mahal özellikleri açısından farklı turizm çeşitlerine büyük potansiyel arz eden bölgede turizmin herhangi bir çeşidi diğerlerine tercih edildiği takdirde, bölge potansiyeli olumsuz olarak etkilenecektir.

Bölgede turizmin gerçekleşmesine uygun kaynakların bir bütün olarak değerlendirilmesi ve geliştirilecek projelerin kapsamının çok geniş tutulması gerekmektedir.

Yapılan bu çalışma sektörde faaliyet gösteren çeşitli çevreler tarafından hazırlanacak, sağlıklı bir turizm gelişmesi için dinamik nitelikte bir stratejik planın gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu anlamda bir planın hazırlanabilmesi ve geçerliliğini koruyabilmesi için öncelikle;

- Turizm sektörünün bölgedeki gelişimini ve bugünkü durumunu, neden sonuç ilişkileri içerisinde ortaya koyacak araştırmaların yapılması,
- Sağlıklı bir bilgi sisteminin kurulması,
- Bu sisteme dayalı olarak, sektörde yer alan tüm kesimlerin doğru ve birbirleriyle tutarlı karar almalarını sağlayacak modellerin üretilmesi gerekmektedir.

Bolu ili turizm potansiyelinin tesbiti oldukça kapsamlı bir çalışma neticesinde ortaya konulabilir. İlin turizmin değişik türlerine uygunluğu dikkate alınacak olursa, temelde aynı görünen turizm ihtiyacının turizmin farklı şekillerine göre de çeşitleneceği bir gerçektir. Dolayısı ile ilin turizm potansiyeli ancak turizm türleri açısından tesbit edilmesiyle mümkün olacaktır.

Yapılan bu çalışma ile Bolu ilinin turizm potansiyeli, turizm yatırımları ve turizm sorunları yüzeysel olarak (ana hatlarıyla) ortaya konmuştur.

Yukarıda da açıklandığı gibi çalışmamız hiçbir zaman Bolu ili turizm rehberi olarak değerlendirilmemelidir. Mevcut turizm hareketlerinin kısmen değerlendirilmesi ile görünürde ve gelecekte ortaya çıkabilecek sorunların aşılması için nelerin yapılabileceği üzerinde durulmuştur.

Sonuç olarak; turizm günümüzde büyük kitleler için zorunlu ihtiyaç olarak algılanmaktadır. Böylece hem fiilen turizm olayına katılan insanları hem de cereyan ettiği coğrafyalardaki insanları sosyo-kültürel ve ekonomik olarak etkilemektedir. Bu etkilenmeden ortaya çıkması muhtemel olumsuzlukları önlemek (en aza indirmek), bunun yanında ortaya çıkan faydayı artırarak uzun bir geleceğe yaymak her toplum için zorunluluk arz etmektedir.

Genelde yumuşak turizm olarak adlandırılan, ekonomik yönden verimli, sosyal yönden sorumlu ve çevresel yönden sorunları olmayan bir turizm anlayışı Bolu İli turizm potansiyelini harekete geçirmede hareket noktası olmalıdır.

Turizm olayının dolaysız ve dolaylı olarak ilgilendirdiği her birim, üzerinde düşen görevi yerine getirmelidir. Başlamak her zaman için geç kalmış olmayı küçültür.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- AĞAOĞLU, Osman, K. Türkiye'de Turizm Eğitimi ve Etkenliği, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, No: 439, Ankara 1991.
- ARSLANTÜRK, Zeki ve Cemil İşleyen, Sosyal Bilimciler İçin Araştırma Metod ve Teknikleri, Bolu 1992.
- BARUTÇUGİL, İsmet, S. Turizm Ekonomisi, Beta Basın Yayım Dağıtım, İstanbul 1990.
- _____. Turizm İşletmeciliği, Beta Basın Yayım Dağıtım, İstanbul 1989.
- BAYRAKTAR, Dursun. Cumhuriyet Döneminde Bolu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1988.
- Bolu İl Turizm Müdürlüğü, Bolu İli Turizm Envanteri 1991, Bolu 1991.
- Bolu Kalkınma ve Tanıtma Vakfı, Bolu İli Halk Edebiyatı Sempozyumu, Kemal Matbaası, Bolu 1986.
- Bolu Ticaret ve Sanayi Odası, Adres Rehberi, Kemal Matbaası, Bolu 1982.
- Bolu Üçtepe Yayınları, 2000'li Yıllara Doğru Bolu, Ankara 1992.
- Cumhuriyetin 50. Yılında Bolu İl Yıllığı, Kemal Matbaası, Bolu 1973.
- DEMİRCİ, Rasih ve İbrahim, B. Erdoğan. Genel Ekonomi, Ecdat Yayınları, Ankara 1988.
- DENİZER, Dündar. Turizm Pazarlaması, Yıldız Matbaacılık Sanayi, Ankara 1992.
- EMİROĞLU, Mecdi. Akçakoca'da Nüfus, Yerleşme ve Ekonomik Faaliyetler, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1970.

— Bolu'da Yaylalar ve Yaylacılık, Ankara Üniversitesi Basımevi,
Ankara 1977.

ER, Tülay. Dörtdivan Kasabasının Sosyal ve Kültürel Araştırması, Yayınlanmamış Doktora Tz
Ankara 1990.

EVLİYAOĞLU, Sait. Genel Turizm Bilgileri, Ankara 1989.

EVLİYAOĞLU, Sait ve Şerif, Baykurt. Türk Halkbilimi Ofset Reprodüksiyon Matbaacılık, 2.
Baskı, Ankara 1988.

GÖKÇE, Birsen. Toplumsal Bilimlerde Araştırma, Savaş Yayınları, Ankara 1988.

GÖKÇEN, Rıfat. Bolu ve Karadeniz Bölgesi, Özyürek Basım ve Yayınevi. İst. 1990.

GÖZENÇ, Selami. Bolu Depresyonu ve Yakın Çevresinde Araziden Faydalanma, Edebiyat
Fakültesi Basımevi, İstanbul 1979.

GÜNGÖRDÜ, Ersin. Türkiye'nin Turizm Coğrafyası, Ankara 1991.

GÜRDAL, Mehmet. Turizm Ulaştırması, Adım Yayıncılık, Ankara 1990.

HACIOĞLU, Necdet. Seyahat Acenteliği ve Tur Operatörlüğü, Uludağ Üniversitesi Basımevi,
Bursa 1989.

— . Turizm Pazarlaması, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa 1989.

İl İl Büyük Türkiye Ansiklopedisi, Milliyet Yayınları, Cilt:1.

İmar ve İskan Bakanlığı, Batı Karadeniz Bölgesi Bölgesel Gelişme, Şehirleşme ve Yerleşme
Düzeni, Ankara 1971.

İZBİRAK, Reşat. Bitki Coğrafyası, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, No: 266, Ankara 1976.

KALKAN, Orhan. Turizm Mevzuatımız, Ankara 1984.

KILIÇBAY, Ahmet. Türk Ekonomisi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları No: 263, Ankara 1991.

KIRCALI, Özcan, R. Bolu İli Turizm Master Planı, Ankara 1990.

KOBU, Bülent. Üretim Yönetimi, İşletme Fakültesi Yayınları No: 211, İstanbul 1989.

KÖKSAL, Aydın. Türkiye'nin Genel ve Turizm Coğrafyası, Kültür ve Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayınları No: 45, Ankara 1982.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi, Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1984.

Meydan Larouse, Sabah Gazetesi Yayınları, Cilt: 3.

MUCUK, İsmet. Pazarlama İlkeleri, Der Yayınları, İstanbul 1986.

OLALI, Hasan. Turizm, MEB Yayınları No: 615, Türk Hava Kurumu Basımevi, Ankara 1991.

_____. Turizm Politikası ve Planlaması, İşletme Fakültesi Yayınları No:228, İstanbul 1990.

ÖZDEMİR, Mehmet. Turizmin Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Yapısına Etkileri, Ankara 1992.

ÖZGÜÇ, Nazmiye. Turizm Coğrafyası, Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 3203, İstanbul 1984.

ROBERT, T. Reilly. Seyahat ve Turizm Pazarlama Teknikleri, Kültür ve Turizm Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları No: 60, Ankara 1987.

SEZGİN, Orhan, S. ve Yıldırım Acar. Turizm Tanıtım-Pazarlama-Ekonomi, Baştem Yayınları, Ankara 1991.

Sosyal ve Ekonomik Yönüyle Bolu 1986, Kemal Matbaası, Bolu 1986.

ŞİMŞEK, Mustafa, Y. Türkiye’de Turizm Kaynaklarının Değerlendirilmesinde Turizm Kooperatifçiliğinin Geliştirilmesi ile İlgili Bir Model Yaklaşımı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 1991.

TEKELİ, Hasan. Bolu’da Yayla Yerleşimlerinin Turizm Amaçlı Kullanım Potansiyelinin Araştırılması, Yayınlanmamış Araştırma, Bolu 1990.

TOSKAY, Tunca. Turizm, Turizm Olayına Genel Yaklaşım, Der Yayınları, İstanbul 1989.

Turizm Bakanlığı, Turizm İstatistikleri Bülteni, Yayın No: 1992-2, Ankara 1992.

Türkiye Kalkınma Bankası, Turizm El Kitabı, Ankara 1990.

Türkiye Kalkınma Bankası, Turizm Yıllığı 1988-1989, Ankara 1990.

Türkiye Kalkınma Bankası, Yıllık Rapor, Ankara 1989.

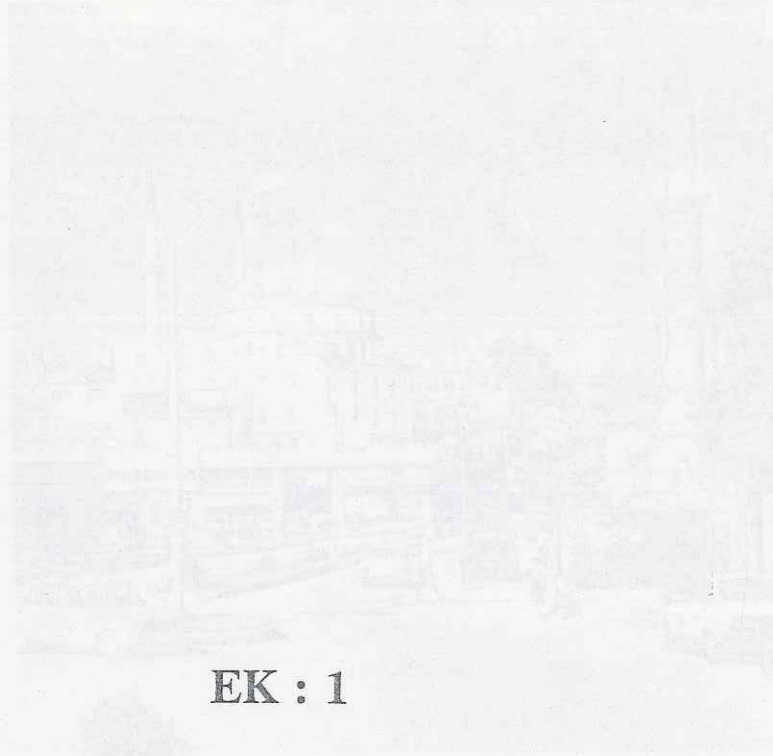
Turizm Yatırımcıları Derneği, TYD Dergisi, Sayı: 10, Mart 1992.

Türkiye Seyahat Acentaları Birliği, Turizm Dergisi, Sayı: 115, Ekim 1992.

UYTUN, Mehmet, G. Göynük ve Akşemseddin.

ÜLKER, İsmet. Dağ Turizmi, Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü, Ankara 1992.

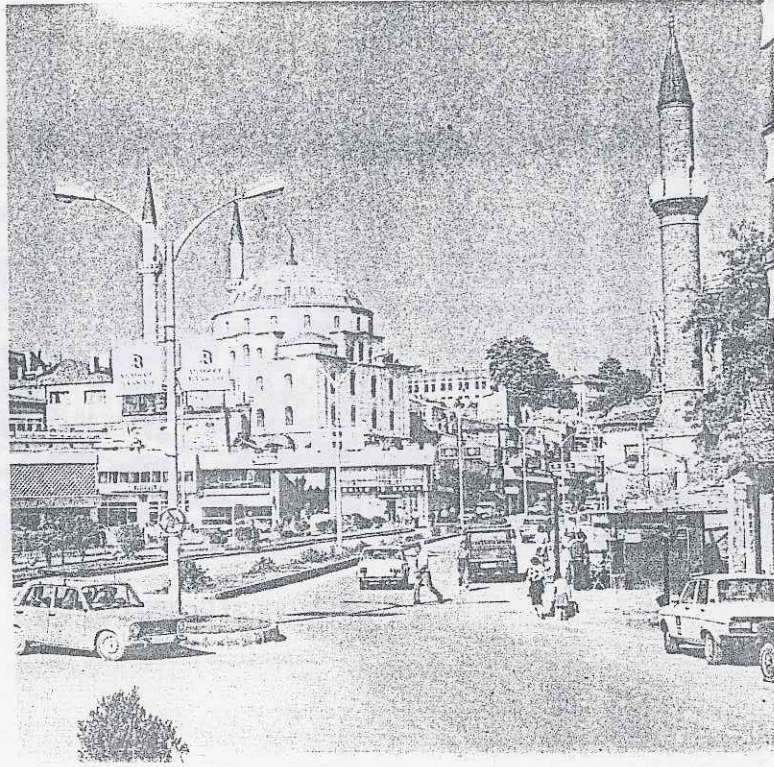

EK : 1

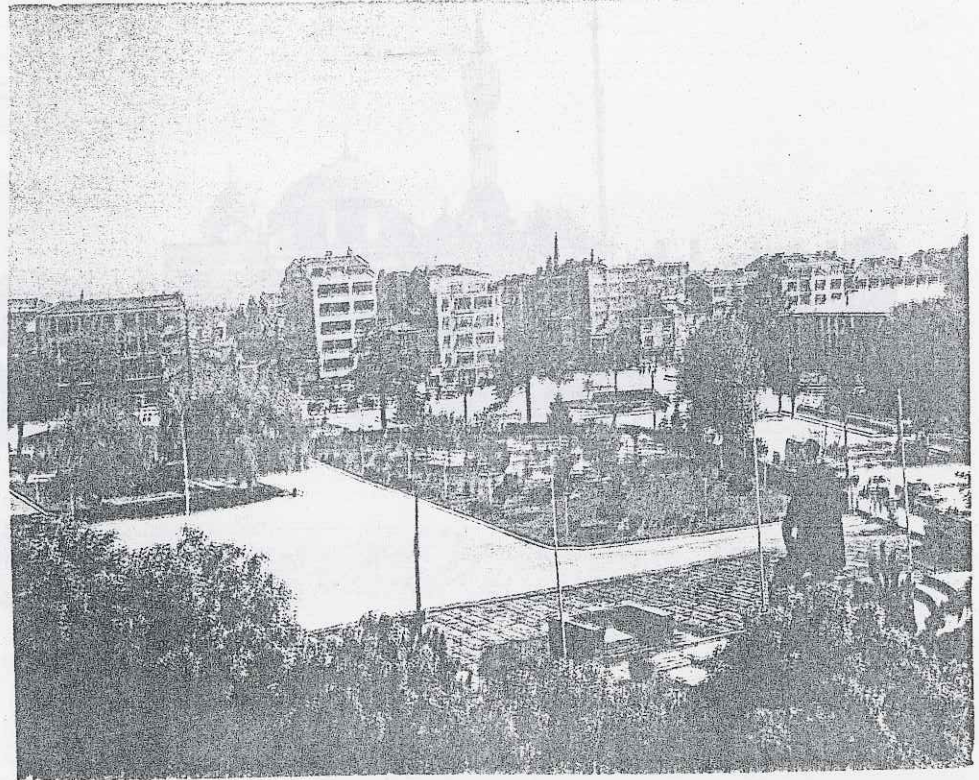
**İLİN DOĞAL VE TARİHİ DEĞERLERİNİ
GÖSTEREN BAZI FOTOĞRAFLAR**

Yıldırım Bayazıt Camii

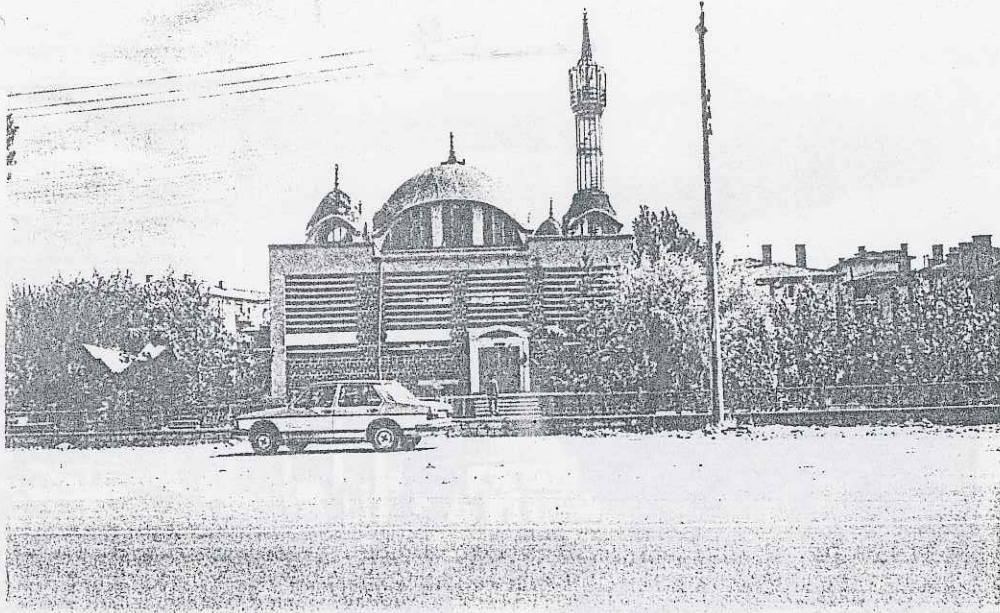

Anıtpark

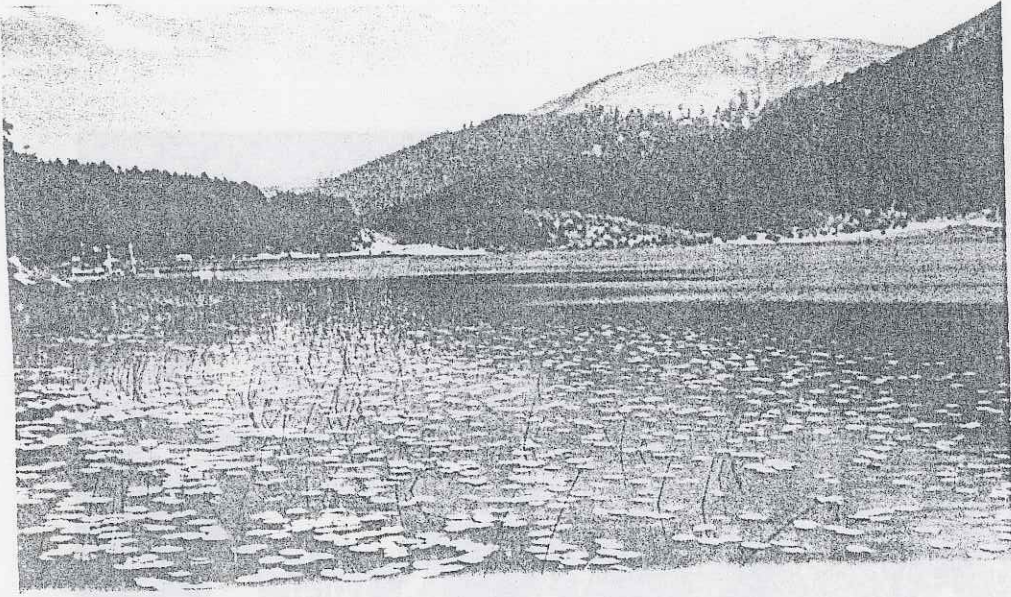

Şehirden bir görünüş.

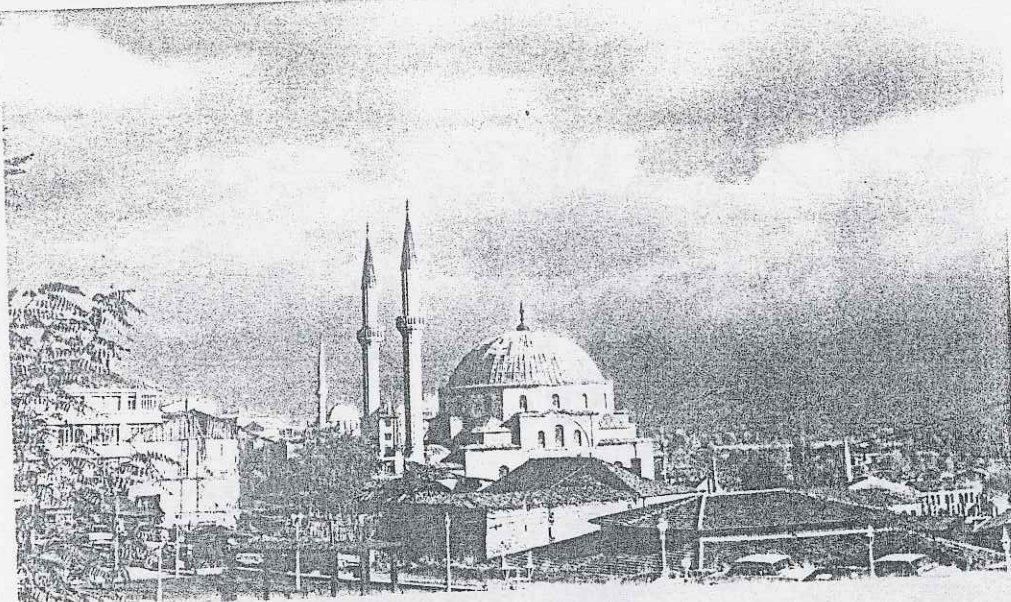

Camlı Camii

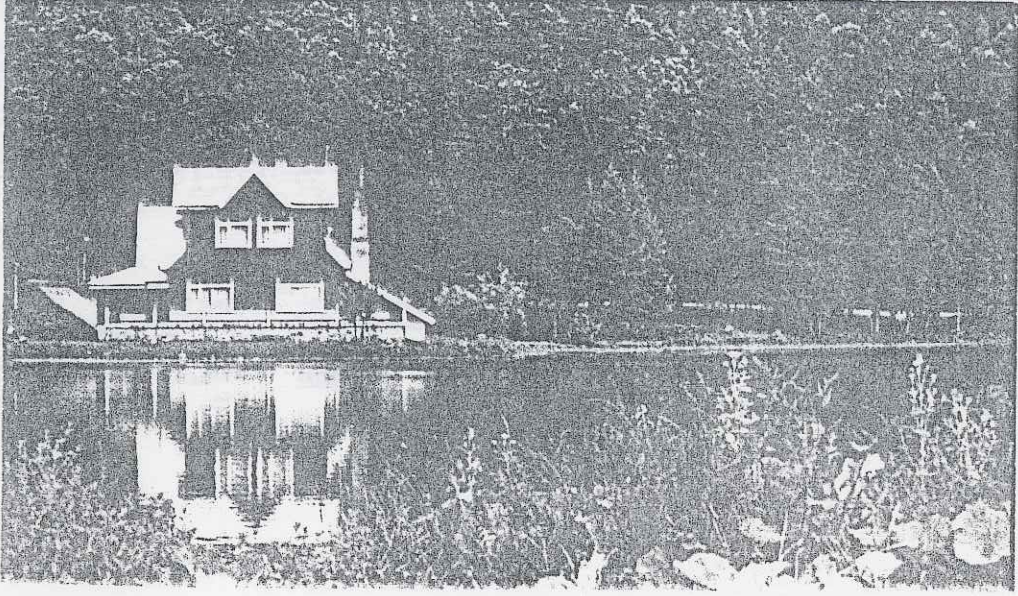

Abant

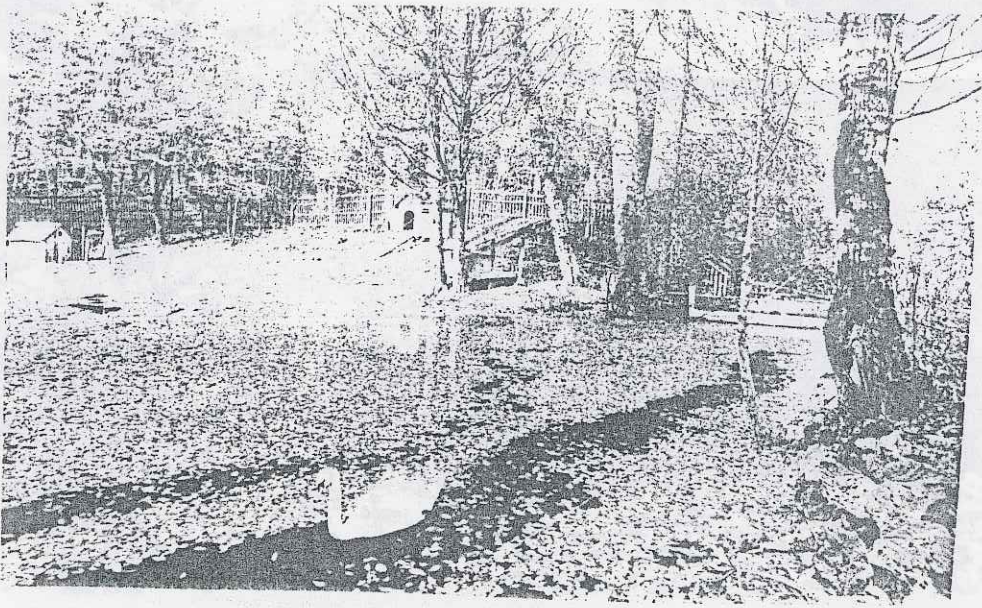

Şehirden Bir Görünüş

Gölcük

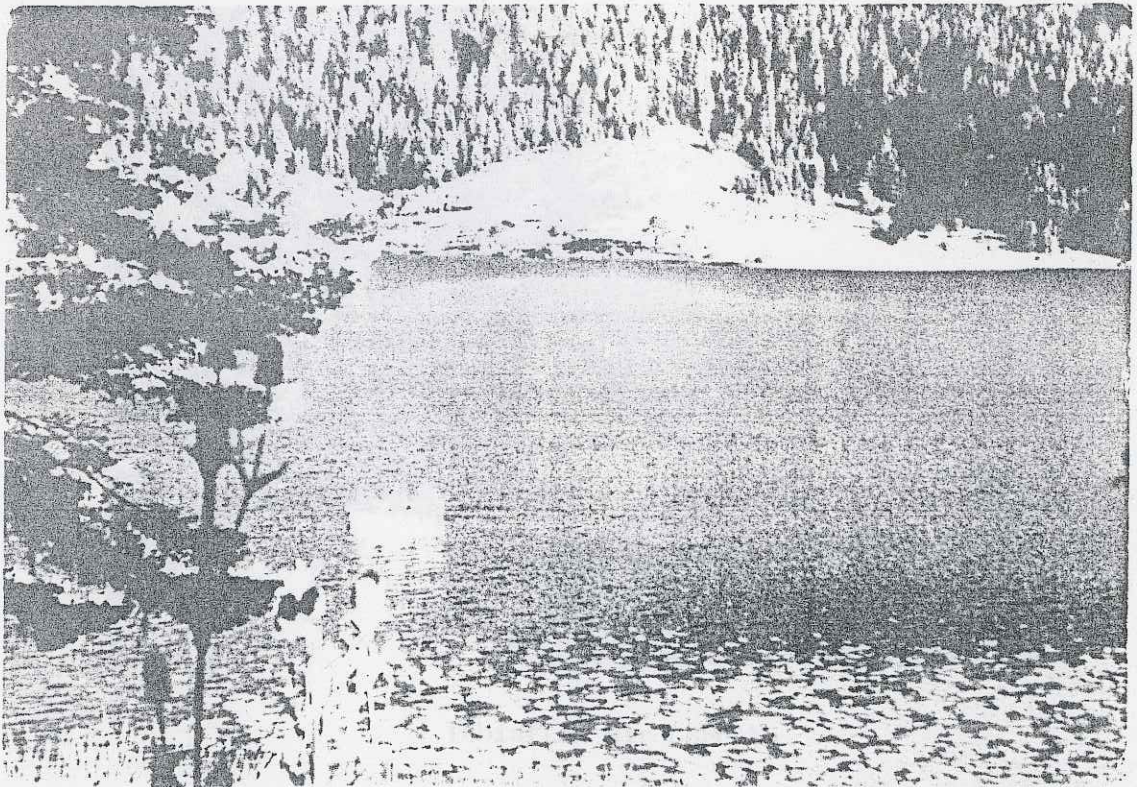

Yedi Göller

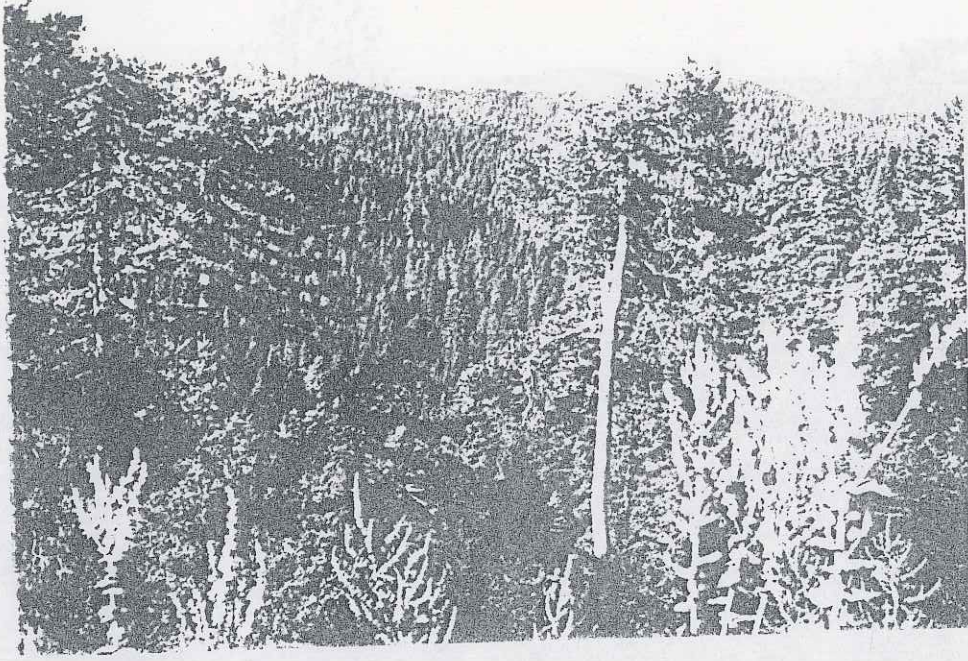

Abant

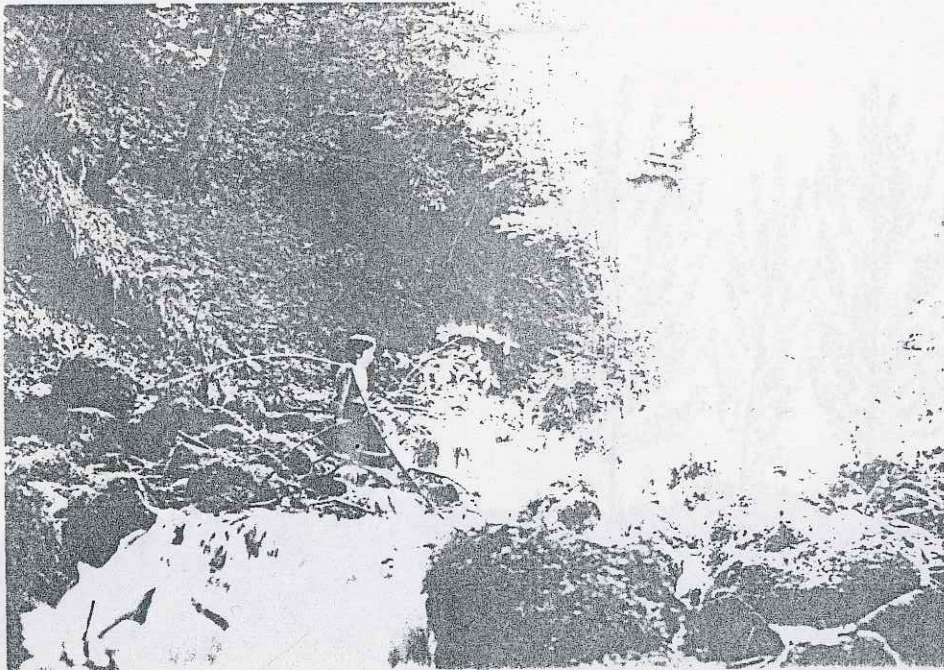

Abant

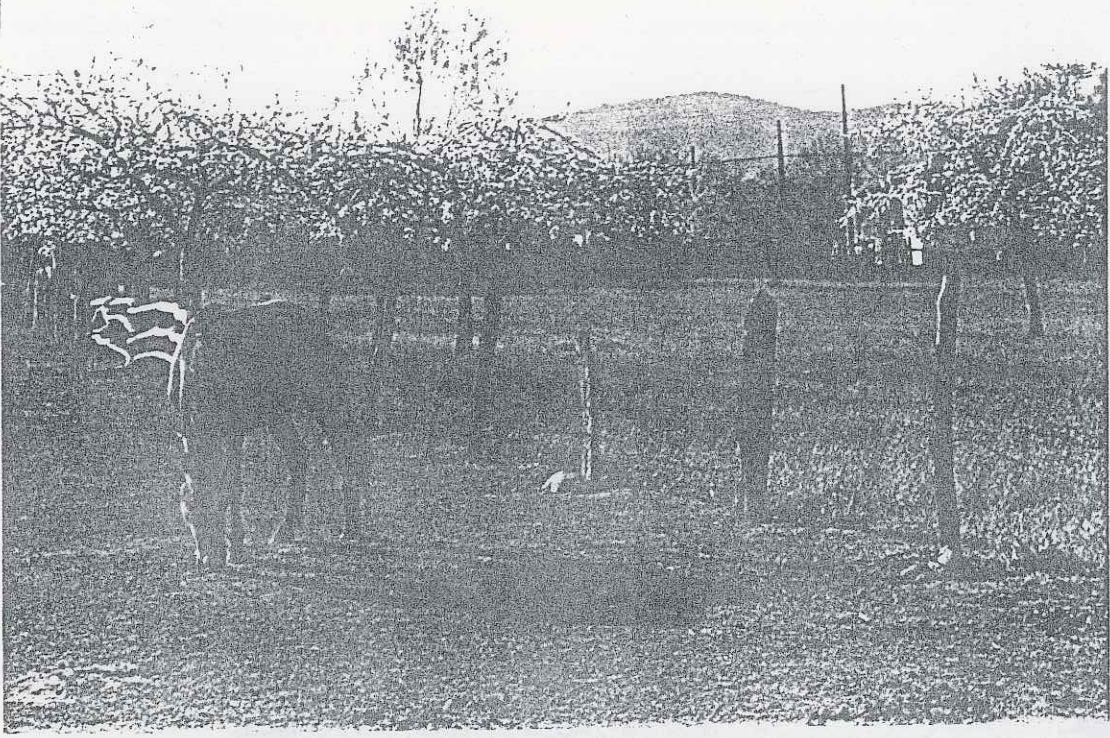

Tabiattan Bir Görüntü

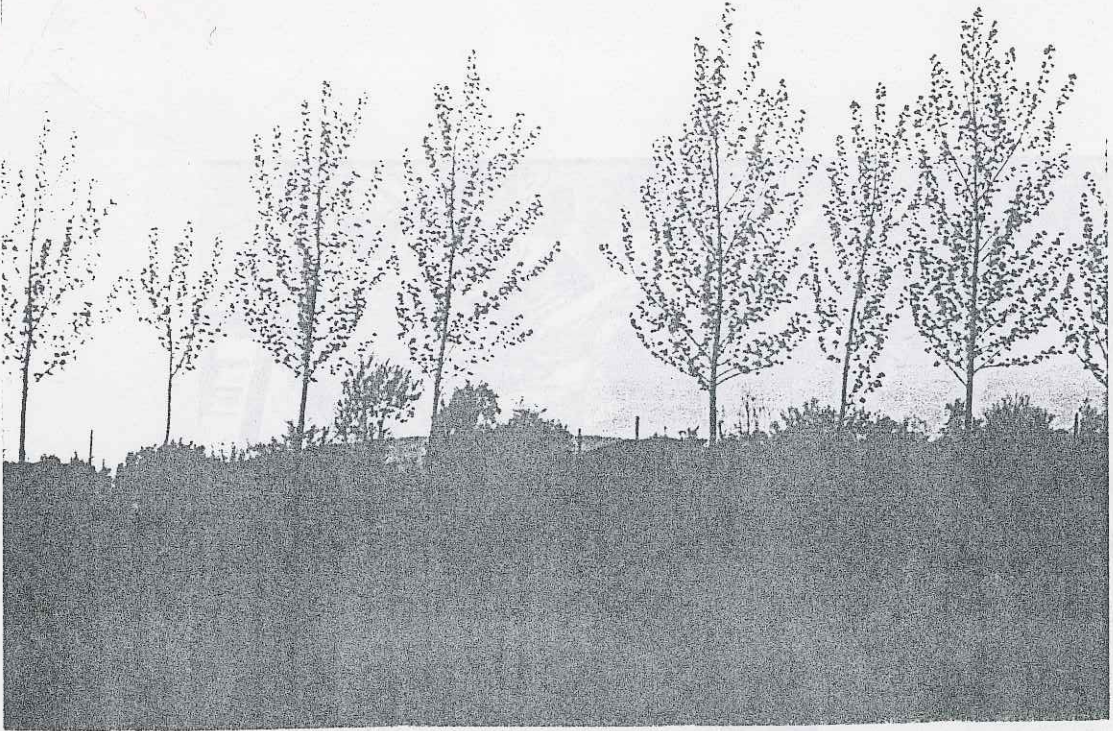
Tabiattan Bir Görüntü

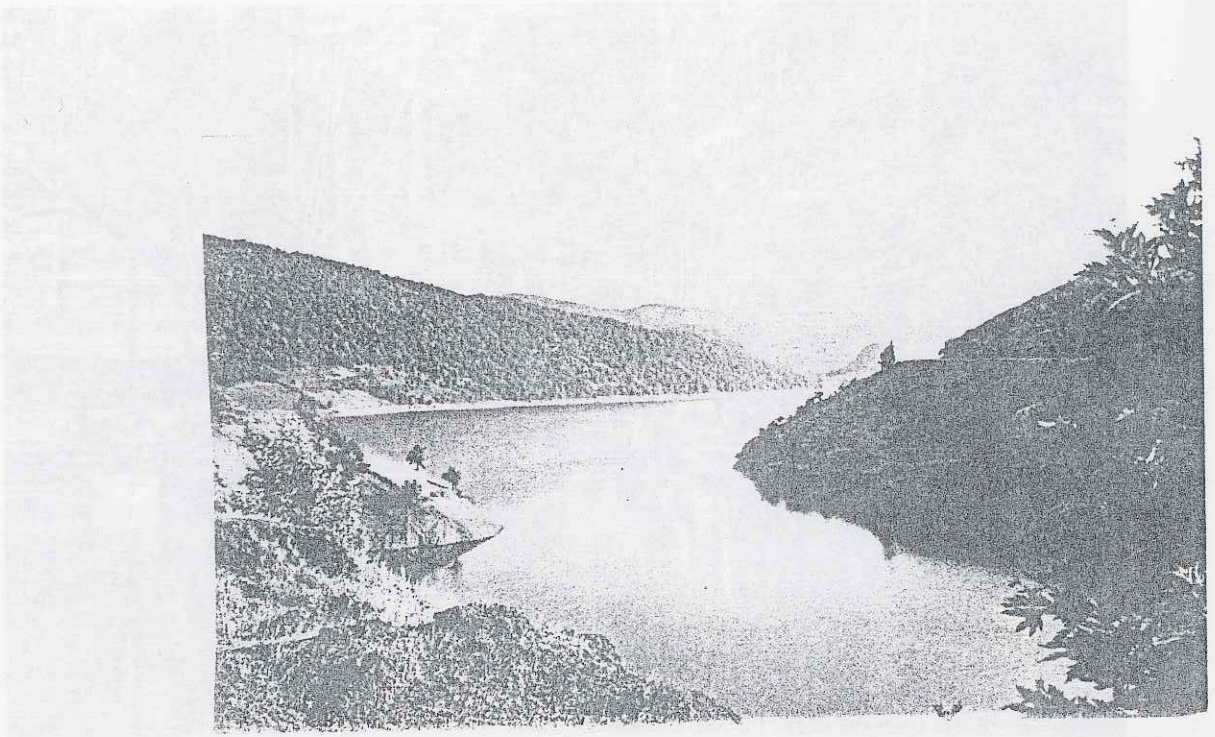
At Yaylası

Tabiattan Bir Görünüş

Tabiattan Bir Görünüş

Yedigöller Tabiatından Bir Görünüş

Köroğlu Anıtı

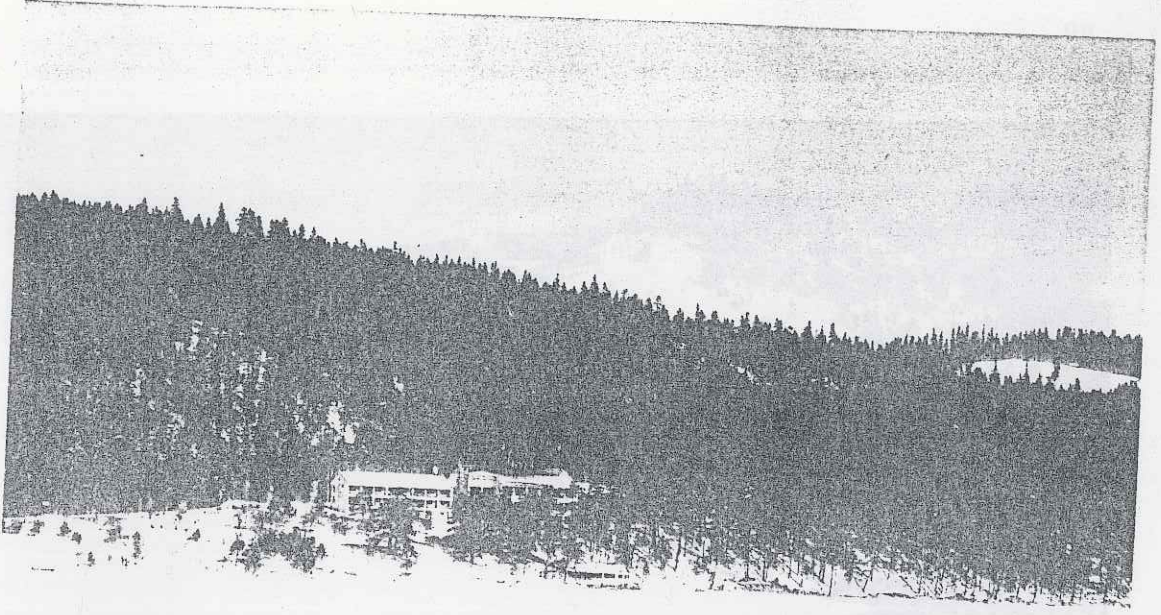

Yedi G ller'den

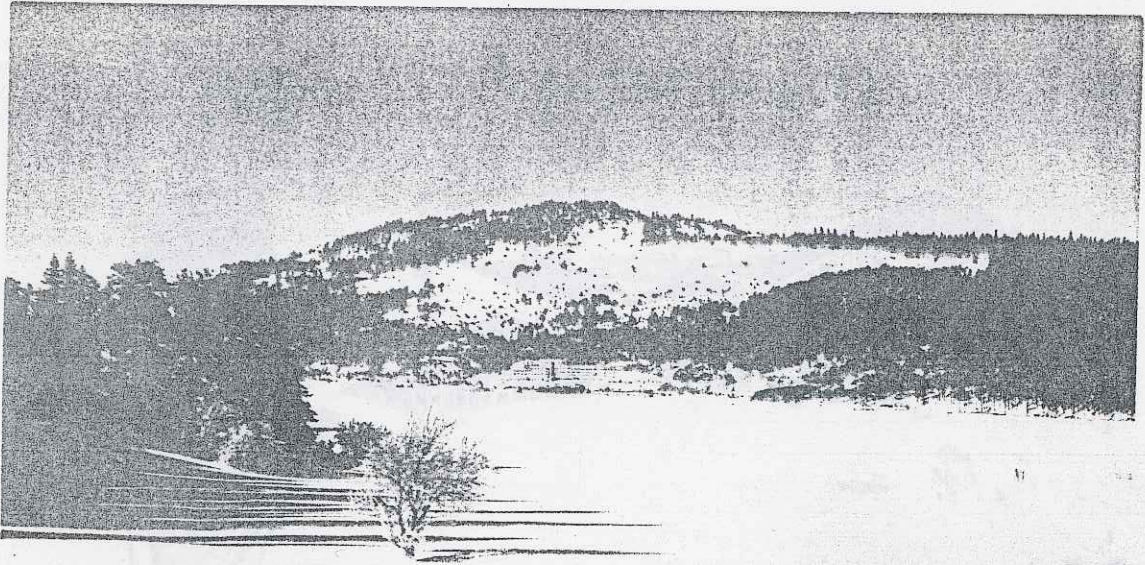

Yedi G ller'den

Abant'ta Kış

Abant'ta Kış

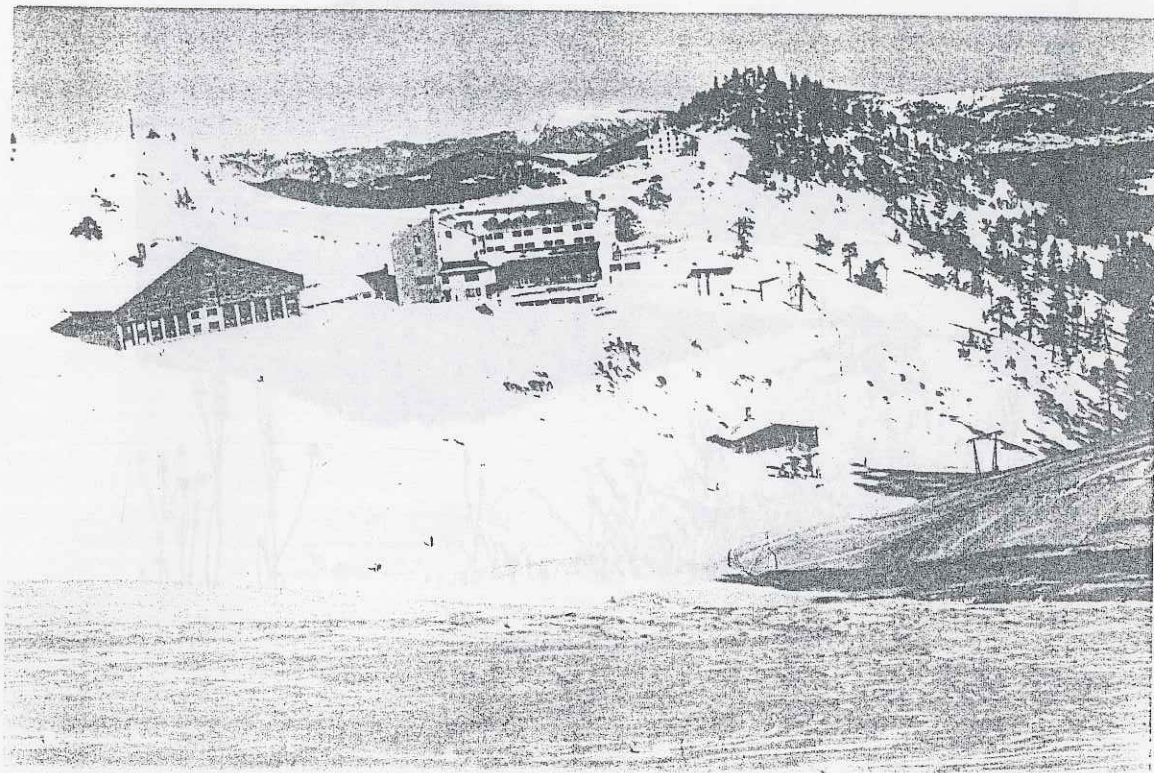

Kartalkaya

Kartalkaya

Kartalkaya

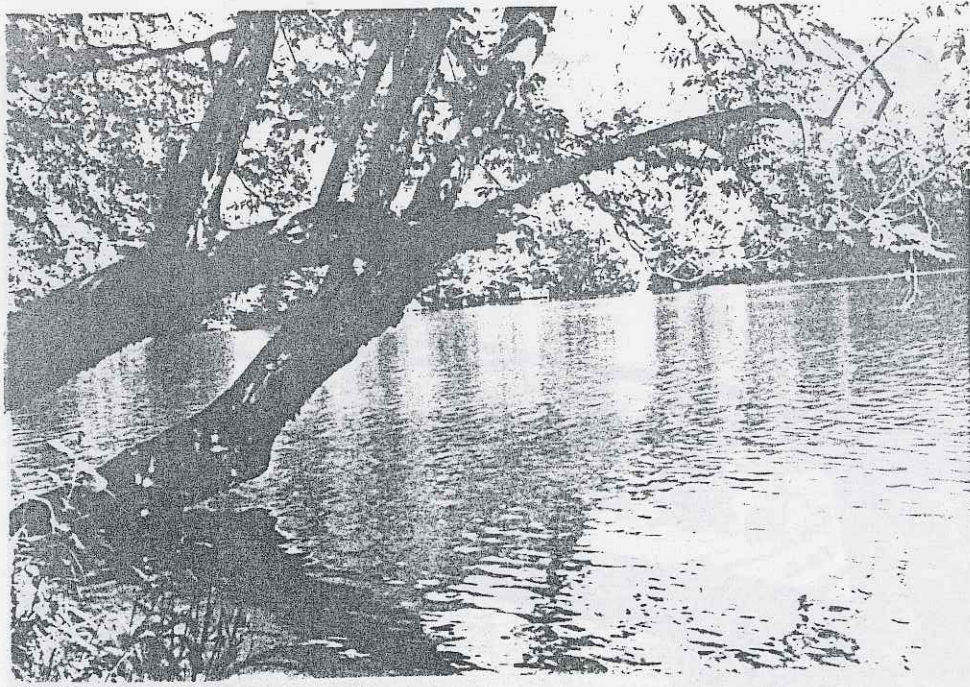

Kartalkaya

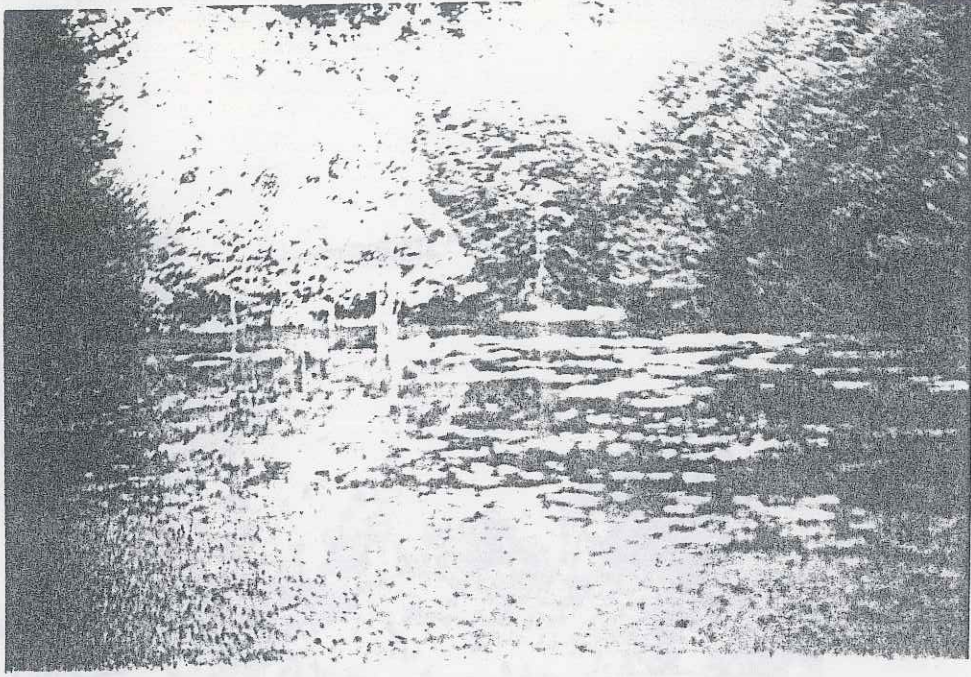

Sünnet Gölü

Yedi Gölleler'den

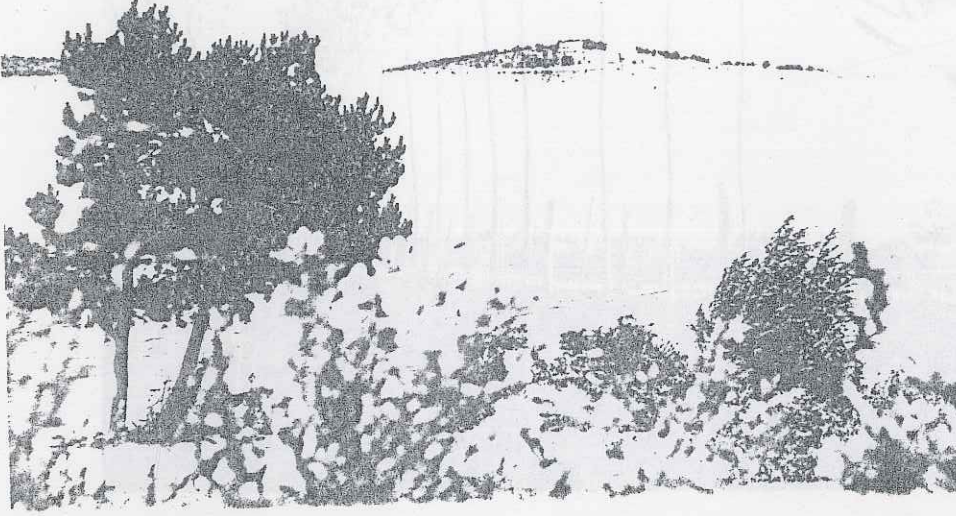
Yedi G ller'den

K lt ly Baraj G li

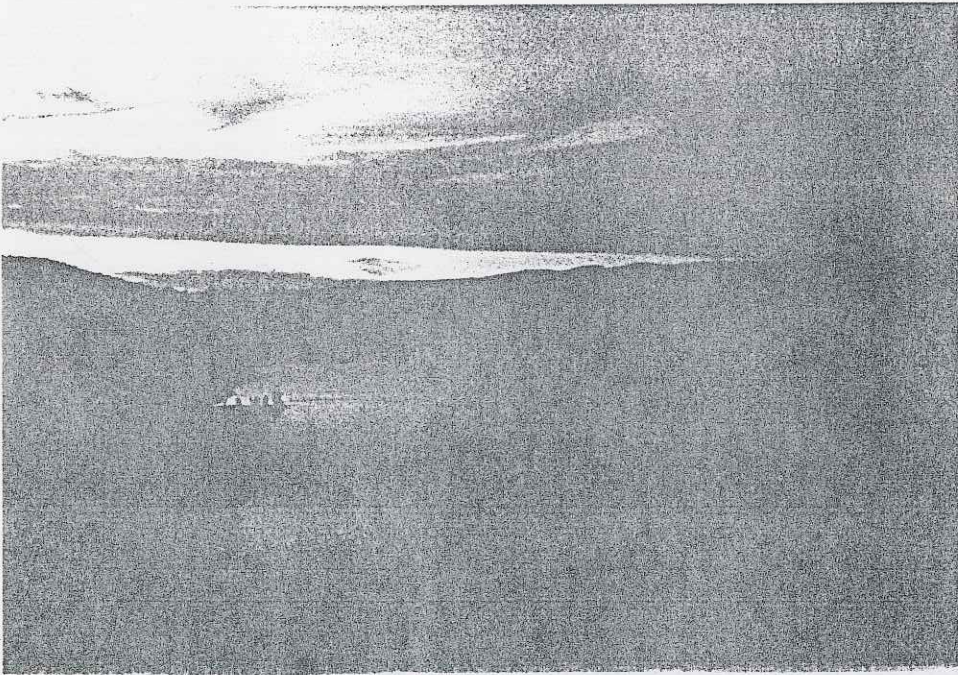

Yedi G ller'den

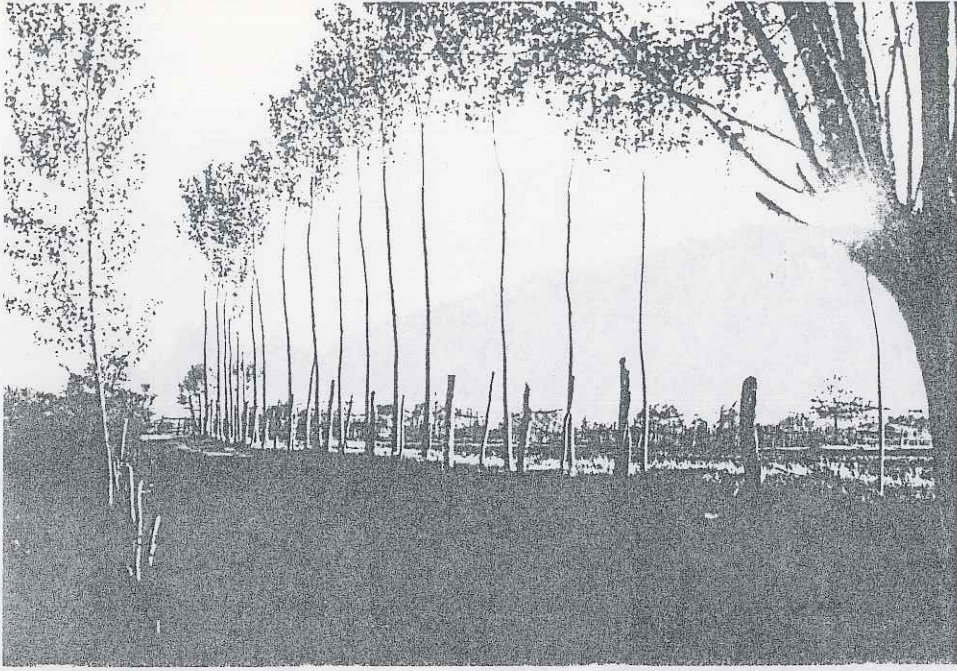

Gököy Baraj Gölü

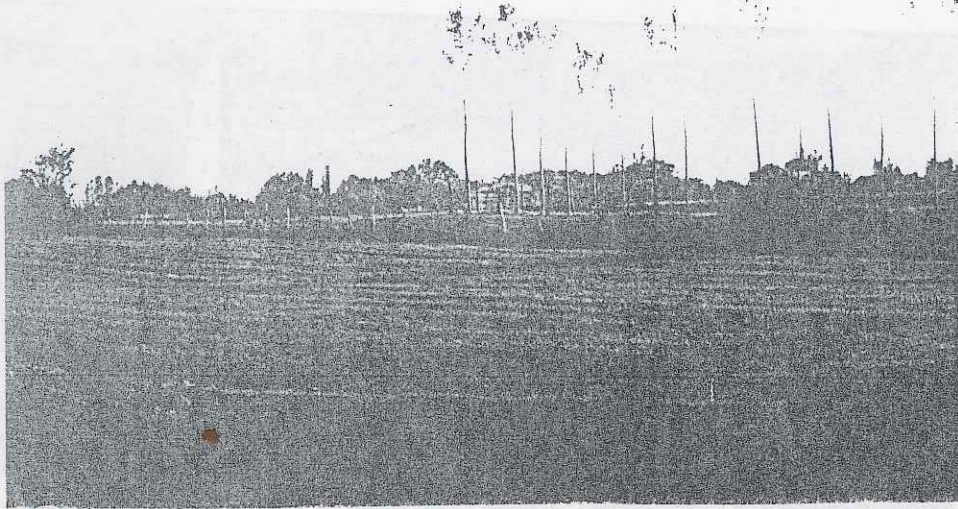

Gölkey'de Gurup

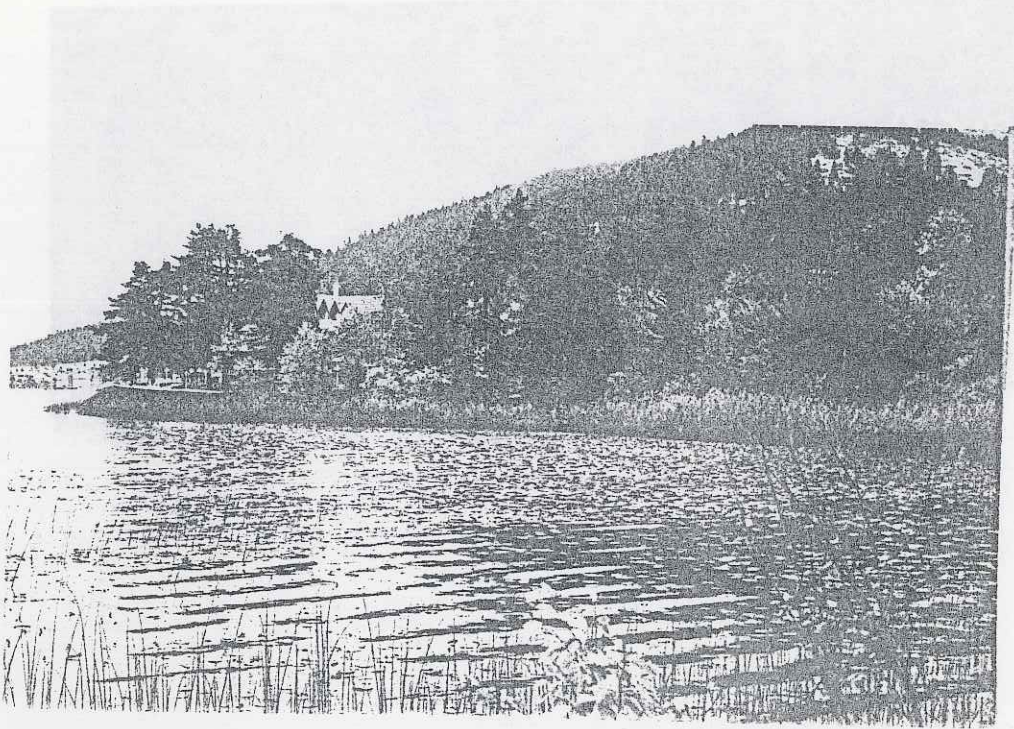

Tabiat'tan Bir Görünüş

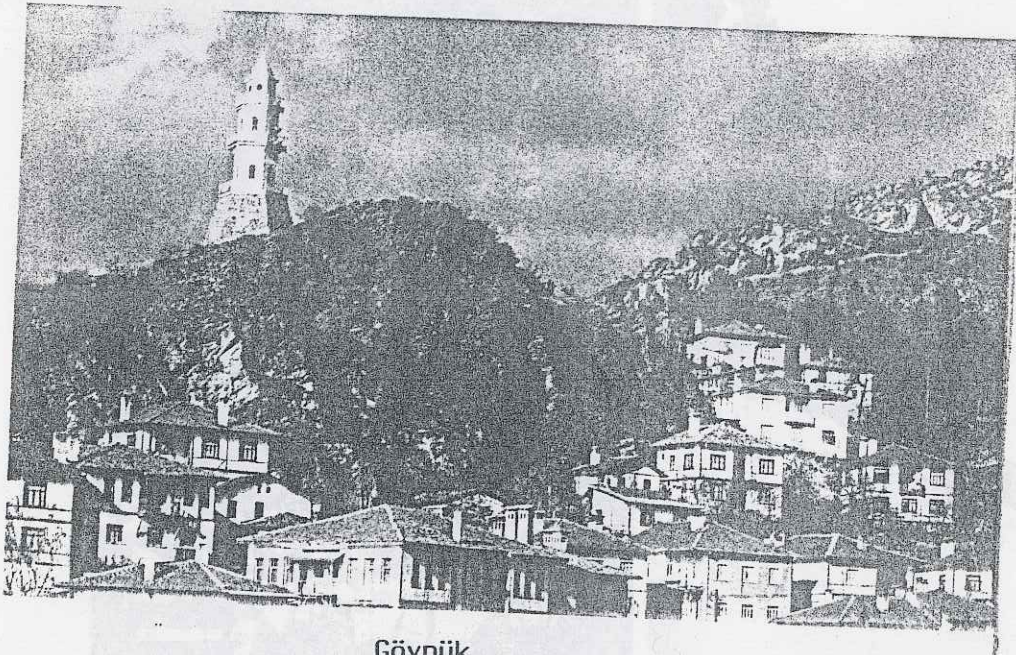

Tabiat'tan Bir Görünüş

Abant

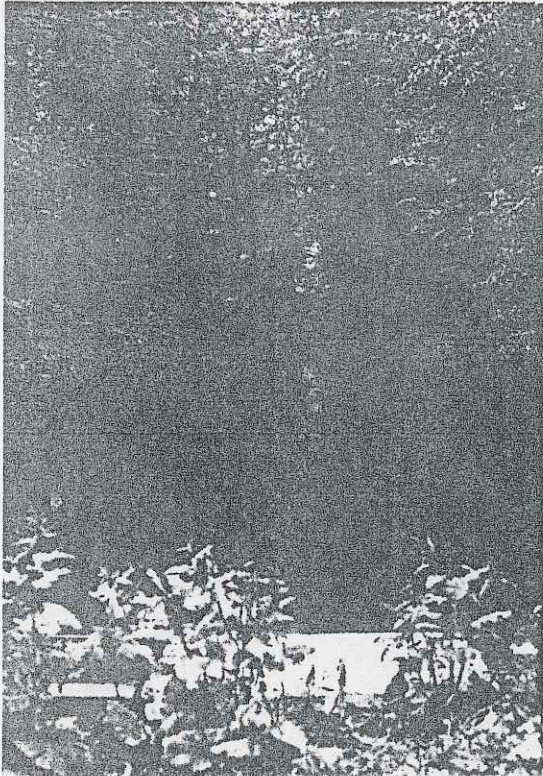

Göynük

Karur Alp (Dale) Seben Yaylası

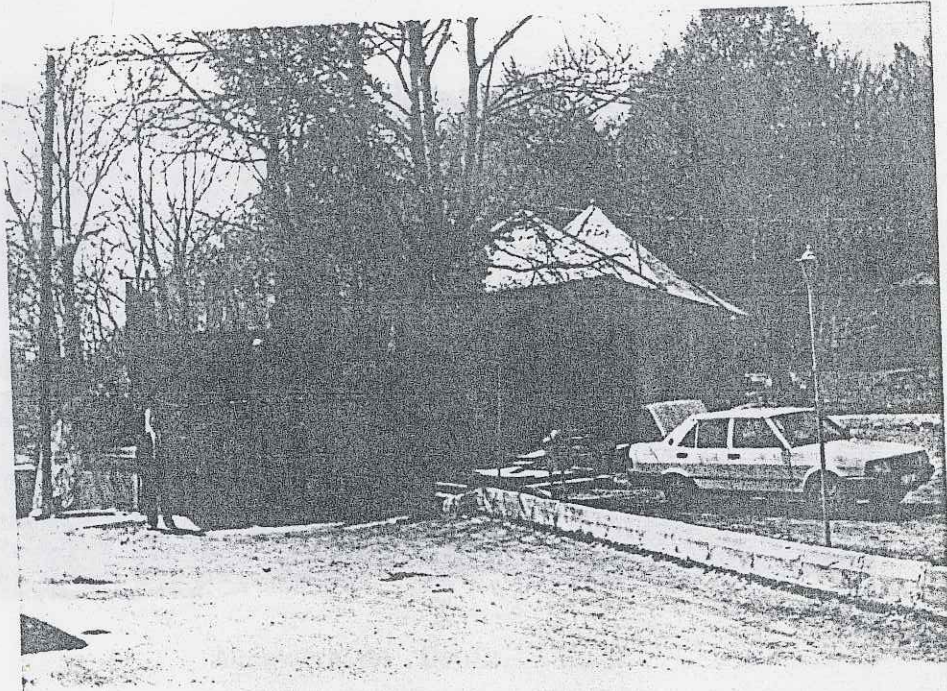

Tabiat'tan Görüntüler

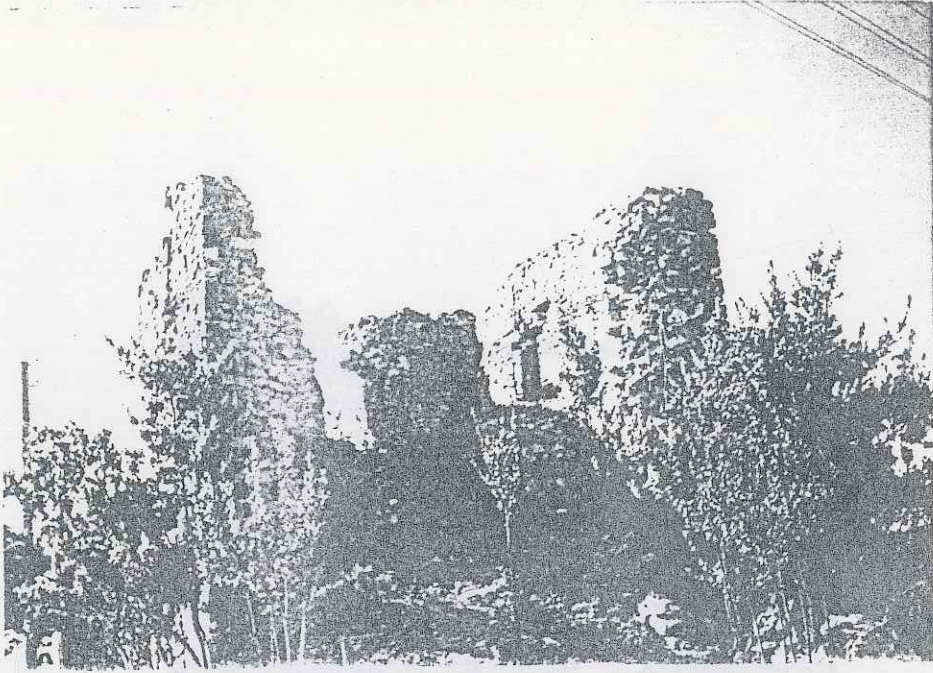

Konuralp (Üskübü) Antik Tiyatro

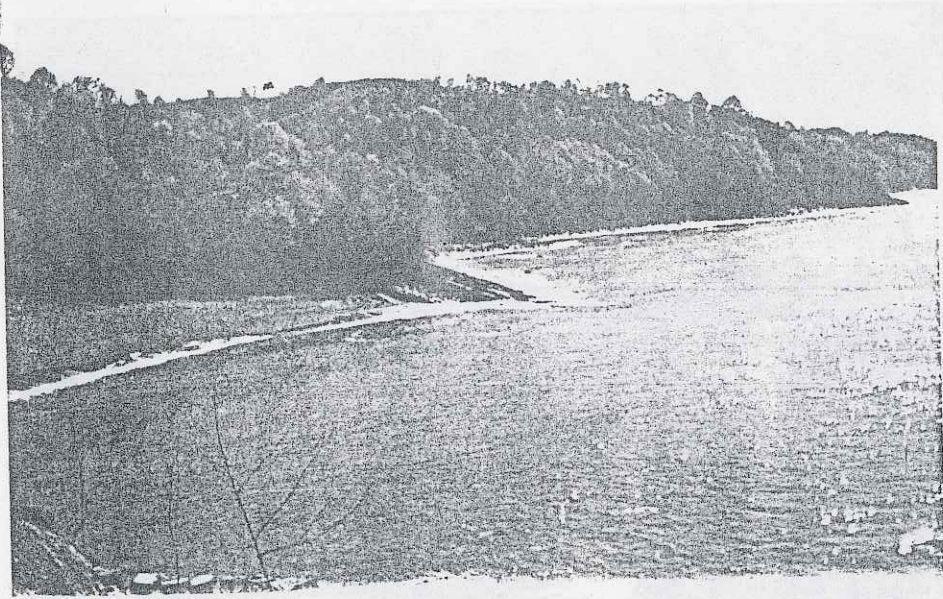
Akçakoca Yolunda Şifalı Su

Akçakoca'da Cenevi Kalesi

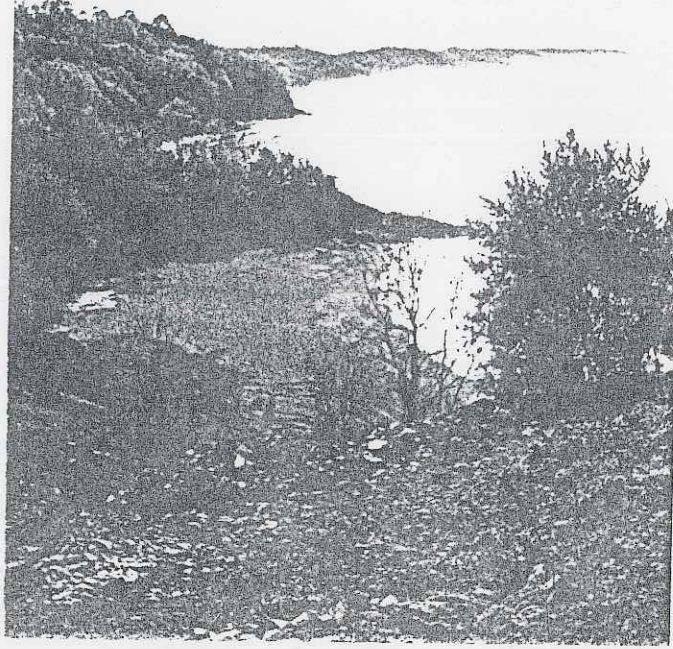
Akçakoca'dan İlla Giritintü

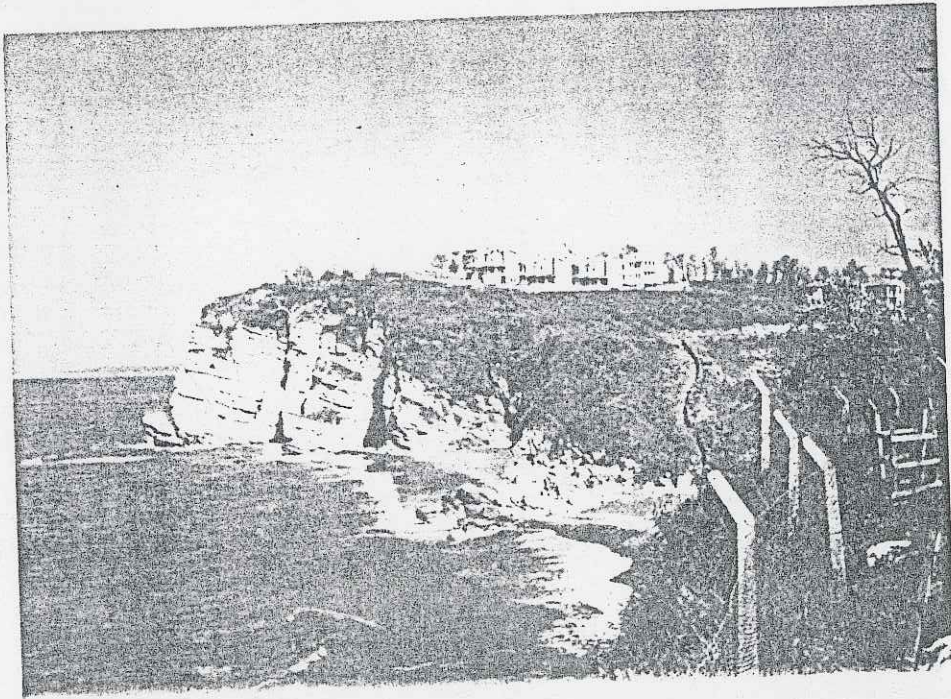
Akçakoca'da Deniz

Akçakoca'dan Yarı Yetingile Akçakoca

Akçakoca'dan Bir Görüntü

Akçakoca'da Yeni Yerleşim Alanları

BOLU İLİ TURİZM HARİTASI

Çevre Düzeni Plan hükümleri uygulanacaktır.

EK : 3

**TURİZM DEĞERLERİNİN TURİSTİK MAHALE
DAĞILIMI**

EK:3

ÖZGEÇMİŞ

01.01.1965'te Yomra'da doğdum. İlkokulu Tepeköy köyünde, Ortaokulu Özdil Köyü Ortaokulunda, Liseyi Trabzon Lisesi'nde tamamladıktan sonra, 1989'da Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Teknoloji Eğitimi Bölümü İş Yönetimi ve Ticaret Eğitimi Anabilim Dalından mezun oldum.

1990 yılında G.Ü. Bolu Meslek Yüksekokulu Turizm Programına Öğretim Görevlisi olarak atandım. Halen, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Bolu Meslek Yüksekokulu'nda Öğretim Görevlisi olarak çalışmaktayım.